FRANÇOISE

SAGAN

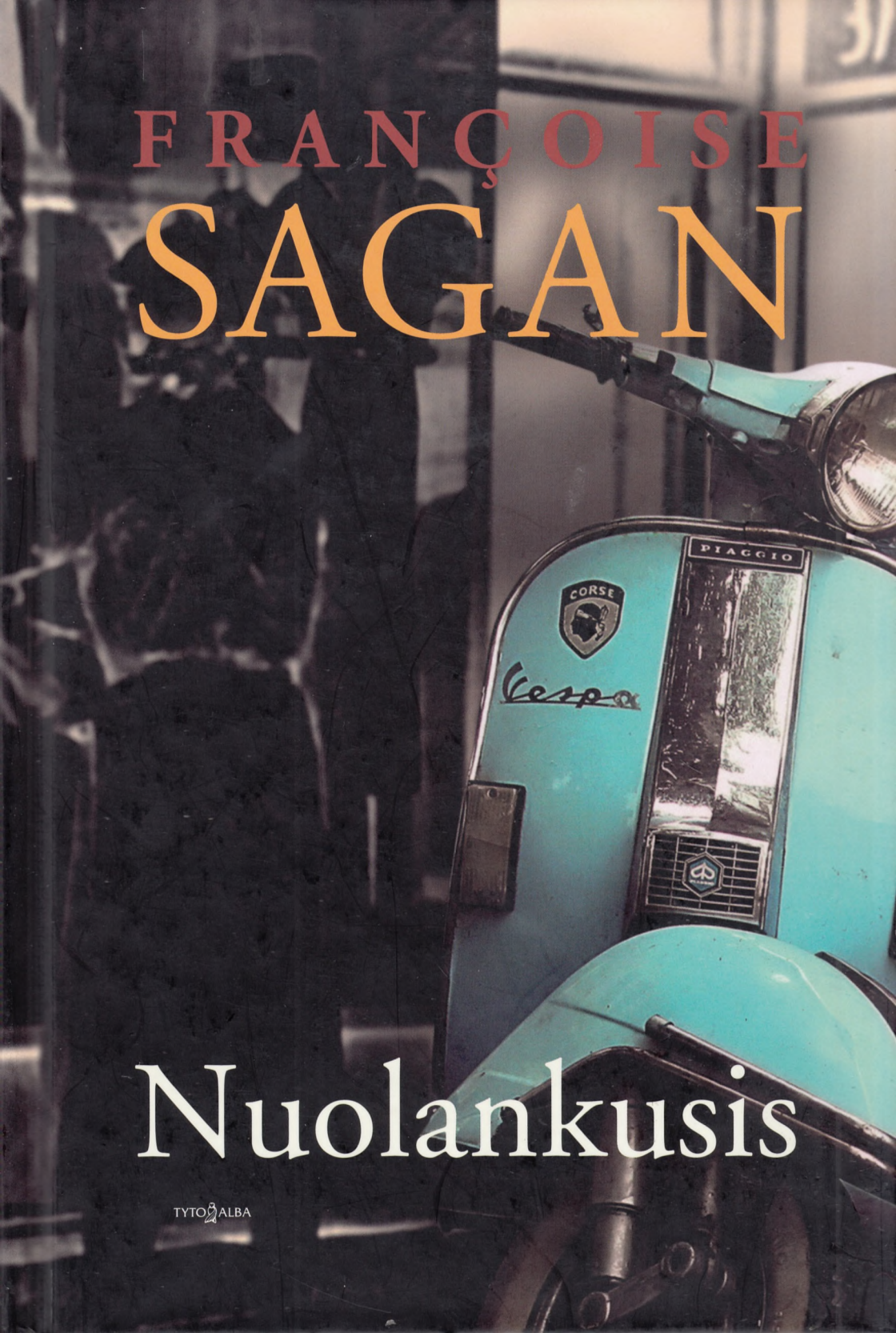

Nuolankusis

TYTO ALBA

FRANÇOISE SAGAN

Nuolankusis

ROMANAS

Iš prancūzų kalbos vertė
Jonė Ramunytė

VILNIUS 2008

UDK 840-3
Sa58

Françoise SAGAN
LE CHIEN COUCHANT
Flammarion,1980

© Jonė Ramunytė, vertimas į lietuvių kalbą, 2008
© Ilona Kukenytė, viršelio dizainas, 2008
© „Tyto alba", 2008

ISBN 978-9986-16-636-8

Skiriu Masimui Gardžai

Buhalterija buvo įkurdinta paskutinio kiemo gale, nedideliame kadaise raudonų plytų pastate, vieninteliame išlikusiame iš senosios Samsono gamyklos. Pro savo langą Gerė toli, kiek akis aprėpia, matė tą plokščią gamtovaizdį, kuriame pabirai stirksojo kelios varganos, apleistos ar jau pusiau į žemę susmegusios angliakasių lūšnos, tačiau jų vis dėlto buvo daugiau negu medžių, daugiau negu tie trys tarp lūšnelių stačiai susmaigstyti medžiai, kurių lėta ir dulkėta agonija net nepriminė Nukryžiavimo kančios pozų. Aukščiausias iš terikonų* – taip pat stūksantis arčiausiai nuo Gerė, kiekvieną vakarą įsisprausdavo tarp jo ir besileidžiančios saulės, ir kiekvieną kartą jam nieko kita nelikdavo, tik nudriekti savo šešėlį nuo plikos lauko žemės iki aptvaro sienos. Ir kiekvieną vakarą Gerė atrodydavo, kad šešėlis peržengs sieną, pasieks langą, pro kurį jis žvelgia į jį, ir ta optinė iliuzija jam panėšėdavo į grasinimą: grįžtant namo Gerė reikėdavo praeiti pro tą terikoną ir pro du kitus, ir jis mėgo, nors ir kokie jie buvo nykūs, žiemos mėnesius, kai jam nereikėdavo minti jų šešėlių.

* Sąvartynas iš atliekų arba bergždžiųjų uolienų, iškeltų į žemės paviršių iš požeminių kasinių.

– Ar baigėte sąskaitas Turenės siuntai?.. Ne?.. Ak, atsiprašau... teisybė, jau be dešimt šešios: ponas Gerė skuba išeiti.

Mošanas kaip paprastai įtykino ant pirštų galų, iš karto paleido kakarinę, ir Gerė – taip pat kaip paprastai – krūptelėjo. Ne, Gerė nejaudino praktiniai Mošano neapykantos padariniai: jis žinojo šioje gamykloje esąs ganėtinai menkas, ganėtinai doras, ganėtinai kuklus, todėl mintis apie jo atleidimą buvo visiškai įmanoma. Jį veikiau trikdė tik tai, kad toji neapykanta buvo visiškai nepagrįsta. Tai nebuvo pasipūtėliškas vyriausiojo buhalterio dirglumas, nukreiptas prieš pavaldinį. Tai buvo kas kita. Ir niekas – nei Gerė, nei, matyt, ir pats Mošanas – nežinojo, nei kodėl, nei kaip ši neapykanta tapo tokia badanti akis ir tam tikra prasme tokia nepateisinama.

– Bet aš jas baigiau, pone Mošanai, – atsiliepė Gerė keldamasis ir automatiškai rausdamasis po savo popierius, nors šie buvo kruopščiai sudėlioti prieš jį mažomis krūvelėmis.

Ir sudrėkusiais delnais, išraudusia kakta jis beviltiškai ieškojo tų popierių, paruoštų jau prieš tris valandas, tačiau radęs ir duodamas juos Mošanui niršo ant savęs už tai, kad jam palengvėjo.

– Štai... – suburbleno per garsiai. – Štai... Kaip tik čia, kur...

Bet Mošanas jau buvo išėjęs, ir Gerė liko stovėti su popieriais rankoje, paskui gūžtelėjo pečiais. Kieme jau aidėjo sirena, taigi Mošanas pamelavo: kai pradėjo čia šūkaloti, buvo ne be dešimties, o be dviejų minučių šešios. Gerė vargais negalais įsispraudė į lietpaltį, nes rankovės pamušalas buvo atiręs; jau visą savaitę žada jį prisiūti.

Lauke, nors buvo šilta, Gerė pasistatė apykaklę, nužingsniavo iki kavinės gatvės kampe su nepaaiškinama iškaba „Trys laivai“ ir prispaudė akį prie stiklo. Viduje sėdiniavo tie patys kaip vakar, kaip užvakar, kaip rytoj: keturi Samsono tarnautojai, jau pradėję savo belotės partiją, du jaunikliai prie elektrinio biliardo, girtuoklis durininkas prie baro, du įsimylėjėliai kamputyje ir Žanas Pjeras, suniuręs šeimininkas, priekabia akimi sekiojantis naują apyžvairę padavėją.

Nikolė su Miuriele, amžinąja savo bičiule, taip pat buvo čia, abi spoksojo į duris. Gerė padvejojo. Jam atrodė, kad jos jį mato, ir jis nejučiomis atšlijo. Neaiškiai ir nežinia kam mostelėjęs, jis apsimestinai skubėdamas nutolo terikonų link.

Po pietų palijo, tad kraštovaizdžio plienas ir plytos tviskėjo nuo šlapios saulės, o jis sau mynė spėriu žingsniu, „energingo vyro“ žingsniu, mąstė jis. Iš teisybės greitas ėjimas trukdė jam rinktis mostus, jis nežinojo, kur dėti rankas; žengdamas greitu žingsniu jis nebegalvodavo apie jį bauginančią laisvą dykūno eigastį, atsikratydavo pats savęs, didelio nelemto savo kūno, kurį jautė tokį esant nuo pat savo brandos.

Šuo išniro iš namo tuo pat metu kaip ir kitomis dienomis ir nusekė paskui jį, bemat prisiderindamas prie jo žingsnio. Kiekvieną vakarą – Gerė nežinojo, kodėl – tas šuo lydėdavo jį kokius penkis šimtus metrų: nepasitikdavo jo, bet pasistengdavo, kad jų keliai susikryžiuotų, ir tada bidzendavo jam įkandin, sustodavo dar nepriėjus pensiono, žiūrėdavo, kaip jis įeina, dingsta viduje, paskui trependavo namo nedarnia susimąsčiusio šuns ristele.

Gerė išniro iš pirmojo terikono šešėlio ir sustojo prisidegti cigaretės. Vėjas – vakaro vėjas, pirmą kartą padvelkęs žole ir laukais – užpūtė vieną, paskui antrą, trečią degtuką. Ketvirtasis nudegino jam pirštus, jis suirzęs nusviedė dėželę ir pasiieškojo kitos. Aišku, pirmasis degtukas liepsnojo ant žemės, ten, kur jis jį numetė; Gerė automatiškai žvilgtelėjo į jį: tarp juodų anglių kažkas žybčiojo, ir jis žengė prie to keisto švytėjimo: tas kažkas kyšojo tarp anglių briketų ir spindėjo – matyt, kokia grandinėlė, ir pasilenkęs jis pamatė, kad ji prikabinta prie dailaus darbo laikrodžio, susipainiojusio su kita grandinėle. Gerė pritūpė, nustūmė du akmenėlius ir čia, po briketais, išvydo rusvos odos kapšelį, dabar pajuodusį nuo dulkių. Jis buvo išsipūtęs, sunkus; Gerė praskleidė jį iš susijaudinimo virpančiomis rankomis, lyg dar nepamatęs jau būtų žinojęs, kad jame slypi tie žaižaruojantys rubinai, tie žiedai, tie vėriniai, tie senoviniai įtvarai, žodžiu, tos nuostabios brangenybės, kurios, kaip jis instinktyviai spėjo, buvo tikros. Tuo buvo taip įsitikinęs, jog išsyk, norėdamas jas paslėpti, užmetė ant jų keletą akmenukų, atsisuko ir susigėdęs metė žvilgsnį – nusikaltėlio žvilgsnį – atgal, dešinėn, kairėn. Bet į jį spitrijo tik šuo – šuo, kuris dabar prisigretinęs inkštė iš susijaudinimo ir vizgino uodegą prieš jo radinį.

– Eik sau! – tyliai tarstelėjo Gerė. – Eik sau!

Akimirką jam pasivaideno, kad šuo nori atimti iš jo tai, kas jau buvo jo geras. Išgąstis, džiaugsmas, tramdomas pyktis ir Mošano baimė – visa tai pastūmėjo jį grėsmingai kilstelėti ranką, ir šuo atsitraukė, priskliaudęs ausis. Gerė nužėrė akmenėlius ir įsidėjo tą daikčiuką į kišenę. Atsitiesė, širdis smarkiai plakė, jis nusišluostė kaktą. Buvo per-

mirkęs, permirkęs prakaitu, ir virpėjo; tačiau žvelgdamas į mažą miestelį, kuris sustingęs niūksojo ten toli, į tą mažą miestelį, nė nenutuokiantį apie jo radinį ir net apie jį patį, pajuto pergalingą jausmą, užplūdusį pasitenkinimą, kuris jį pakylėjo ir paskatino iškelti rankas į saulę ir pasirąžyti, nors tas gestas jam baisiausiai netiko. Jis turtingas! Jis, Gerė, turtingas žmogus! Jausdamas pavėluotą sąžinės graužatį, pasišaukė šunį, pirmą kartą ištiesė į jį ranką, bandydamas paglostyti jam galvą. Bet šuo išsigando, atsitraukė atatupstas priekaištų kupinomis akimis, paskui spruko namų link, paspraudęs uodegą. Akimirką Gerė pamanė, jog tai blogas ženklas, bet kai jis plačiu žingsniu vėl leidosi į priekį, jo eisena buvo pasikeitusi: galva pakelta, rankos – kišenėse, o senąjį kaklaraištį plaikstė vėjas.

Jo pensionas vadinosi „Glicinijos“, matyt, dėl glicinijos, susiraizgiusios apie duris, kuri anaiptol nedusdama nuo suodžių kaip visas likęs namas, blizgi ir žalia, tviskėjo saulėje. Gerė tai pastebėjo pirmą kartą. Tačiau nė akimirkos neįstengė įsivaizduoti savo šeimininkės, ponios Biron, šluostinėjančios nuo jos dulkes. Iš tiesų paskutinis dalykas, kurio iš jos galėtum tikėtis. Jis stumtelėjo duris, nusišluostė kojas ir, užuot nykiame koridoriuje ant medinio vagio pakabinęs lietpaltį, glaudžiau juo apsisiaustė. Virtuvės durys kaip paprastai buvo praviros, jis valandėlę stabtelėjo ant slenksčio ir abejingai mestelėjo: „Labas vakaras.“ Tai buvo didelė, švari patalpa, kuri netgi būtų buvusi jauki, jeigu ten stovinti moteris nebūtų atsukusi jam tokios atšiaurios nugaros: laiba, tvirta moteris juodais žvilgančiais plaukais, moteris, kuri atgręžė į duris visiškai neraiškų, bejausmį veidą, per penkiasdešimt ar šešiasdešimt metų nemažai ką mačiusį ir

neretai visu tuo pasidygėjusį, atšiaurų veidą, prie kurio nederėjo protingos godžios akys – jos nederėjo ir prie juodos prikyštės, didelių šlepečių, prie tos akivaizdžiai susikurtos primityvios išvaizdos. Ir Gerė, pirmą sykį pastebėjęs, kad glicinija žalia, dabar pirmą kartą pamatė, kad ta taip pabrėžtinai belytė moteris kažką slepia.

Ji metė į jį niekinamą, pavargusį žvilgsnį, trumpai atitardama: „Labas vakaras." Jis patyliukais užkopė laiptais ir įėjo į savo kambarį. Kambarys buvo siauras, ilgas, su komoda, lova, su dažyta medine kėde; servetėlė ant stalo, nunerta tokiu pat raštu kaip ir lovatiesė, ir Mergelės Marijos statulėlė po stiklu ant židinio buvo vienintelės jo puošmenos. Langas taip pat žvelgė į terikoną, ir Gerė jį pravėrė, pasirėmė ant palangės, kažkaip bendrininkiškai metė žvilgsnį į savo terikoną. Saulėje jis atrodė jam tarsi auksinis, bet nuleidęs akis apačioje pamatė vieline tvora aptvertas salotas, bulves ir tris snapučius – ponios Biron daržą. Gerė uždarė langą, pasuko spynoje raktą, nusimetė lietpaltį ir ant lovos pravėrė kapšelį. Brangenybės, nederančios čia ir prašmatnios, žaižaravo ant nertinės lovatiesės. Prisėdęs lovos kojūgalyje, Gerė žvelgė į jas lyg į kokią nepasiekiamą moterį; beje, netrukus palinko ir prigludo skruostu prie šaltų akmenėlių. Pro langą įspindo saulė, dabar jau rausva išsigiedrijusiame danguje, ir brangenybės dar labiau sužėrėjo.

Kitą dieną tramvajus nubildino Gerė į miesto centrą – tokį šventadieniškai išsičiustijusį Gerė, tai yra įspraudusį savo didelį kūną į rumbuoto velveto kostiumą, – ir juvelyras, pas kurį užsuko, dėbtelėjo į jį be jokio entuziazmo. Tačiau pamačius akmenėlį, mažiausią iš visų, kurį buvo atnešęs ir dabar nesivaržydamas rodė Gerė, jo išraiška pasikeitė.

– Tai vienintelė mano motinos brangenybė, – skubiai paaiškino sumišęs Gerė, – o kadangi turime piniginių sunkumų...

– Galėtumėte už jį gauti dešimt milijonų, – pasakė žmogynas, – dešimt milijonų, švelniai tariant. Labai gražus akmuo, labai grynas...

Jo balsas skambėjo klausiamai, ir Gerė nejučiomis pradėjo aiškintis:

– Jis priklauso mums jau šimtas metų... Mano senelė...

Uždarydamas duris jis dar kažką vebleno.

Perėjo aikštę ir stabtelėjo priešais fotoaparatų krautuvę, paskui, tolėliau, prieš lagaminų parduotuvę, paskui, dar truputį paėjęs, prieš kelionių agentūrą su margaspalviais plakatais. Veidas buvo kupinas aistringo dėmesio, bet veikiau nustebęs negu godus.

Brangenybės, susuktos į popierinę nosinaitę, tebesnūduriavo guminiuose batuose, į kuriuos sugrįžęs jis iškart įbruko rankas. Gerė paliko jas ramybėje ir išsitiesė ant lovos. Išsiėmė iš kišenės tviskantį akmenėlį, pasukiojo ant ištiesto delno, paskui išskleidė lankstinuką, kurį buvo pasiėmęs iš kelionių agentūros, ir palinko prie paplūdimio, palmių ir saulės nutviekstų viešbučių nuotraukų.

Jis vakarieniaudavo nedideliame pirmojo aukšto kambarėlyje šalia virtuvės, prie vieno stalo su ponu Dutijė, Prancūzijos nacionalinės geležinkelių bendrovės tarnautoju, tyleniu našliu, kurio šįkart nebuvo už stalo, ir jis atkreipė į tai ponios Biron dėmesį, kai ši statė prieš jį sriubą. Ji priminė, kad kiekvieną pirmąjį mėnesio šeštadienį ponas Dutijė važiuoja į Betiūną aplankyti dukros. Nusiraminęs Gerė iš-

skleidė laikraštį ir ėmė valgyti sriubą. Kaip paprastai, ponia Biron aptarnavo netardama nė žodžio. Tad kai po pusvalandžio pastatė prieš jį desertą, jis nekilstelėjo galvos. Obuolių kompotas, pastebėjo pirmiausia suskleisdamas laikraštį, bet greta stovėjo dar ir butelis šampano.

Gerė išraudo, paskui kilstelėjo ir prikimusiu balsu pašaukė: „Ponia Biron!“ Ji priėjo prie durų, vis tokia pat rami; jos akyse jis nieko neįskaitė. Netikėtai ji pasirodė jam siaubinga.

– Kas yra? Kam tas šampanas? – ūmiai įniršęs pasiteiravo jis.

Buvo beužsiplieskiąs, beapkaltinąs ją šniukštinėjus po jo kambarį, besuirztąs, tačiau ji pasiuntė jam žavingą šypseną, tokios dar nebuvo matęs jos lūpose, – tiesą sakant, ji niekada nebuvo jam nusišypsojusi, – ir atsakė:

– Šiandien gavau gerą žinią, pone Gerė. Norėčiau, kad išgertumėte šitą butelį su manimi.

Jis vėl atsisėdo, jo rankos virpėjo, tad butelį gavo atidaryti ji. Ji šypsodama žvelgė į jį, „iš aukšto“, kaip jam atrodė, ir jie, ne kažką vienas kitam bepratardami, ištuštino tą butelį, vieni ankštame valgomajame, ir jis neišmanė, kaip elgtis. Sulemeno: „Ačiū, labanakt“, paskui grįžo į savo kambarį, ištraukė iš guminių batų brangenybes ir sunerimęs apsidairė aplinkui – visos slėptuvės jam atrodė apgailėtinos. Galop užmigo susirietęs, pasispraudęs odinį kapšelį po pagalve.

Sekmadienis praėjo kaip ir visi sekmadieniai. Jis žiūrėjo sporto laidą, ėjo su Nikole į kiną, paskui, po kino, pas ją pavakarieniavo. Ji nesuprato, kodėl jis nelieka su ja pasimylėti kaip kitais sekmadieniais, bet tai greičiau sužadino smalsumą negu pažemino. Gerė ir šioje srityje buvo labai skrupulingas.

Šį pirmadienį oras buvo puikus, ir smagiai nusiteikęs Gerė kartkartėmis linksmai dirsčiojo į taip ilgai neįvertintą savo terikoną. Ūmiai nebetverdamas noru vėl išvysti savo brangenybes, be minutės šeštą jau buvo bekyląs eiti, ir čia kaip paprastai trankiai įvirto Mošanas.

– Na, Gerė, ar gerai pailsėjote šį savaitgalį? Nepervargote? Kupinas jėgų, a?.. Ką?

Gerė į jį nežiūrėjo, bet kai jam reikėjo praeiti Mošanui už nugaros, kad pasiimtų švarką, šis žingtelėjo atgal ir lengvai jį stumtelėjo.

– Galėtumėte būti atsargesnis!.. – riktelėjo, bet staiga sustingo.

Gerė atsisuko į jį su žvėrišku įniršiu ir pykčio surakintais žandikauliais iškošė:

– Ar neatsiknisit, Mošanai! Ar tuoj pat neatsiknisit! – ir tai buvo ištarta tokiu toli gražu ne klausiamu tonu, kad persigandęs Mošanas atšlijo ir pasitraukė nuo durų.

Ir pro langą nustėręs išvydo Gerė, plačiais žingsniais žergiantį terikono keliu. Į Mošaną buvo baisu pažiūrėti. Įtūžis ir gėda iškreipė jo veidą, tačiau toje scenoje dalyvavęs jaunas buhalterio padėjėjas džiugiai vypsojo, nudelbęs akis į savo sąskaitas. Trinktelėjęs durimis, Mošanas išėjo.

Prie terikono Gerė žaidė su šuniu. Mėtė pagalį, kurį gyvulėlis jam atnešdavo, ir Gerė, taip pat pasišokinėdamas, staiga tapo panašus į jaunuolį – toks jis, tiesą sakant, ir buvo. Juokėsi, šaukė šunį „Plutai“ ar „Milu“, net turėjo pasiėmęs dėželę sausainių, kuriuos juodu pasidalijo, įsitaisę prie terikono.

Grįžo švilpiniuodamas, stabtelėjo prie virtuvės durų, linksmai tarstelėjo: „Labas vakaras!“, bet virtuvė buvo tuščia, ir tai nežinia kodėl jį nuvylė. Jis įėjo į savo kambarį ir sustingo: nykias sienas dengė margaspalviai kelionių agentūros plakatai, o ant nertų staltiesėlių ėjo sargybą paplūdimio merginos su bikiniais. Kambarys buvo visiškai pasikeitęs. Netrukus, neabejodamas tuo, ką tuoj aptiks, atidarė krosnį ir kyštelėjo ranką į patį galą: brangenybės tebebuvo vietoje, ir, tarytum nusivylęs, jis įgrūdo jas atgal į slėptuvę. Atsisėdo ant lovos, bet staiga vėl atsistojo ir tekinomis nubildėjo žemyn: virtuvė tebebuvo tuščia.

Jis bėgo visą kelią ir uždusęs įpuolė į „Trijų laivų“ kavinę. Nikolė su Miuriele buvo čia, ant jų stalelio gulėjo laikraštis stambia antrašte: „ŽMOGŽUDYSTĖ KARVENE. NUŽUDYTAS MAKLERIS“, tačiau tą akimirką tai jam nieko nepriminė, matyt, dėl žodžio „makleris“, kuris jo ausims skambėjo kažkaip sportiškai. Tik patrauktas pavadinimo „Karvenas“, išsiblaškęs skaitė toliau: „Auka, pavarde Griuderis, gyveno Belgijoje... vertėsi gan įtartina veikla... pastebėtas pasienyje...“ Ir ūmiai į akis krito žodis „brangenybės“: „Vakar auka parodė brangenybių rinkinį vienam savo kreditorių, kad šis nesijaudintų laukdamas... Didžiulės vertės, pasak kreditoriaus, maždaug aštuonių milijonų naujųjų frankų...“ Jis atsisuko į Nikolę, patyliukais kikenančią su Miuriele, ir paklausė:

– Matėte?

Jis rodė joms laikraštį, o jos moteriškai šūkčiojo iš siaubo. Sustingęs jis klausėsi jų čiepsėjimo.

– Septyniolika peilio smūgių... Vis dėlto siaubinga... – kalbėjo Miurielė. – Kai anas įvertė jį į vandenį, tas vargšelis dar net nebuvo miręs...

– Kas anas? – automatiškai pasiteiravo jis.

– Žudikas. Niekas nežino, kas jis. Šiaip ar taip, jis nušvilpė brangenybes, tikras reikalas.

– Nepėsčias, ką? – pratarė Miurielė. – Aštuoni šimtai gabalų...

Taip, Miurielė ciniškesnė, patrauklesnė už Nikolę. Šioji piktinosi, o ana iš jos šaipėsi:

– Na ką gi, štai taip... ar tau nepatiktų, jei jis tas brangenybes dovanotų tau? Įsivaizduok, jis, tavo mylimasis, vieną įteikia tau...

Ji smakru rodė į Gerė, bet Nikolė, sumišusi, rausdama sakė bičiulei: „Aš jo nieko neprašau“, nutaisiusi orią išraišką, netikėtai suerzinusią Gerė.

– Ne, prašai, – tarė jis. – Prašai, kad praleisčiau čia visą savo gyvenimą, čia, pas Samsoną: tu – namuose su vaikais ir šeimynine pašalpa, o aš – kontoroje su Mošanu ant sprando. Štai ko tu manęs prašai!..

Jo balsas virpėjo, jis jautė, kaip jam gniaužia gerklę, lyg jis būtų kažkokios neteisybės auka. Merginos suglumusios žiūrėjo, kaip jis stojasi ir nutolsta didžiojo terikono link.

Sugrįžęs į pensioną, apsidžiaugė, paskui nustebo išvydęs ant slenksčio ponią Biron. Ji, atrodo, žiūrėjo į jo pusę, ir eidamas jis dusyk atsigręžė, tačiau už jo nieko nebuvo. Pirmą kartą matė ją prie durų. Stabtelėjo priešais ir klausiamai pratarė: „Labas vakaras?“, bet ji žvelgė į jį netardama nė žo-

džio, keistai nušvitusiu veidu. Buvo užtvėrusi jam praėjimą. Ir anaiptol ne iš sykio pasitraukė atsiliepdama: „Labas vakaras, pone Gerė“, pagarbiu balsu, kurio priežasties jis nesuvokė net ir pastebėjęs ant virtuvės stalo išskleistą laikraštį.

Našlys Dutijė buvo grįžęs po savaitgalio pas dukrą. Ant stalo valgomajame jis išdėliojo anūko nuotraukas. Atsuko į Gerė linksmą įraudusį veidą.

– Pažiūrėkite, pone Gerė, tai mano anūkėlis. Jam savaitė. Argi ne gražus?

– Na, taip, – sumišęs tarstelėjo Gerė. – O čia – jūsų duktė?

– Taip, mamytė. Nebloga senojo Dutijė dukrelė, a?

Senis buvo įkaušęs. Tai šniurkščiojo, tai palaimingai šypsojosi, ir ponia Biron žvilgsniu parodė Gerė absento butelį. Ji šypsojosi kaip bendrininkė, ir Gerė nusistebėjo susigriebęs, kad atsako jai šypsena.

– Tad išgerkite absento, pone Gerė, – pakvietė ji. – Ponas Dutijė šį vakarą lieja širdį.

– Taip, taip... Senelis vaišina, – vapėjo tas. – Ak, kai pats tokį turėsite, pone Gerė, matysite, kokie meilūs tie mažulėliai... Lažinuosi, eisite dėl jo iš galvos. A, ponia Biron? Ponas Gerė bus geras tėtukas?

O kadangi ji, atsukusi nugarą, neatsakė, jis neatlyžo:

– Nejau ponas Gerė nebus geras tėtukas?

– Ne, – atsiliepė moteris, vis dar nusisukusi. – Ponas Gerė nepanašus į tėtuką. Ir, sakysite, visai nepanašus į nusikaltėlį? Jis netgi panašus į gerą žmogų...

– Taigi matote, jaunuoli... – užbaigė senis, palinkdamas prie sriubos.

Gerė sustingo, netikėtai suvokęs: ta moteris mano, kad jis kaltas dėl žmogžudystės. Žinoma, ji laiko jį nusikaltėliu,

nes brangenybės jo rankose! Tai kodėl nepranešė policijai? Kodėl stovėjo ant slenksčio su tokia motiniška išraiška veide? Jis įdėmiai stebėjo, kai ji artinosi prie jo su sriubos dubeniu. Pastatė jį priešais Gerė ir taip pat pažvelgė jam tiesiai į veidą. Tad sutrikęs ir raudonuodamas, jis pirštu rodė iš pradžių į save, paskui – į laikraštį ir galiausiai smiliumi tylomis atliko prieš ją ištisą paneigimo pantomimą. Tačiau ji nekrustelėjo, regis, nei suprato jo mimikos, nei, beje, dėl jos stebėjosi. Galbūt dabar ji jo bijo? Galbūt nori įtikinti nieko nežinanti? Galbūt laukia, kol jisai užmigs, kad praneštų policijai? Jam žūtbūt reikia nedelsiant su ja pasišnekėti, vos tik atsiguls senasis mulkis... Bet įkaušęs tėvukas nuo jų neatstojo.

– Skaitėte apie tą istoriją Karvene? – klausė mojuodamas laikraščiu. – Ak, kokie laikai! Nugalabyti žmogų dėl kažkokių akmenėlių...

– Dėl gražių akmenėlių, – atsiliepė ponia Biron. – Galbūt pernelyg gražių...

– Kodėl pernelyg? – paklausė Dutijė.

– Tas brangenybes lengva atpažinti, – paaiškino ji. – Ir tas tipas įklius, kai bandys jas parduoti. O svarbiausia, kam, jūsų nuomone, galėtų jas įpiršti? Jis turėtų pažinoti žmonių iš nusikalstamo pasaulio, kurie tą rinkinį paimtų.

Ji nerimauja ir dėl brangenybių, įsidėmėjo Gerė. Turbūt mano, kad jis tamposi jas po miestą, ir įspėja jį neketinanti jo įduoti. Jis jautė ir palengvėjimą, ir neaiškų nusivylimą: ponia Biron anaiptol ne paslaptinga, ji tiesiog gviešiasi pinigų dalies, ir tiek. Jis panoro mesti jai iššūkį.

– Tada jam reikėtų dalytis su kitais, – tarė. – Galbūt jam atrodo kitaip.

– Jis neturi pasirinkimo, – kategoriškai pareiškė moteris. – Kai ant sprando farai, tokia žmogžudystė...

– Tik pamanykite, – pratarė senis, įknibęs į straipsnį. – Koks tas tipas žvėris! Septyniolika peilio smūgių... Tikras iškrypėlis.

– Ką gali žinoti... Kai toks žaliūkas įniršta, gali padaryti bet ką...

Ponios Biron balsas skambėjo lyg iš tolo, ir susižavėjęs Gerė netikėjo savo ausimis. Jis jai atrodo žaliūkas... Beje, toks jis ir yra. Jis įtempė ranką, sugniaužė kumštį, pamatė, kaip po plonu marškinių audiniu išsipučia raumuo, ir netikėtai pajuto iki šiol nepatirtą pasitenkinimą. Vėl pakėlęs akis sutiko moters žvilgsnį, paraudo. Ji žiūrėjo į jį, žiūrėjo į jo išsipūtusią ranką, sugniaužtą kumštį su kažkokia goslia pagarba. Jis lėtai atgniaužė kumštį, atpalaidavo ranką. Staiga pasijuto bejėgis, ištuštėjęs. Nebenorėjo su ja kalbėtis, jos įtikinėti, bet drauge žinojo: verčiau tegu ji žvelgia į jį su tuo žiauriu susižavėjimu negu kad su įprastine panieka.

– Einu gulti, – niurnėjo tėvukas, keldamasis ir svyruodamas.

– Padėkite jam, pone Gerė, – šiurkščiai tarė moteris. – Jis tuoj nugrius.

Ji vėl prabilo savo ankstesniu tonu, ir Gerė, sulig jos įsakymu bemat atsistojęs, tarsi tai būtų paties Mošano balsas, nebepakentė to tono ir ryžtingai, užsispyręs atsisėdo atgal.

– Nesivarginkit, pone Gerė, aš tikrai rasiu savo lovą...

Senis pūtė gūžį, tačiau kluptelėjo ant kėdės, sumojavo rankomis, ir Gerė pašokęs nutvėrė jį begriūvantį, susigėdusį.

– Leiskite man, – tarė. – Aš jus paguldysiu.

Jis užtempė Dutijė laiptais, pasodino ant lovos ir ėmė

įsirėžęs traukti jam batus, blankiai šypsodamasis iš senio paistalų, ir čia išgirdo telefono trakštelėjimą apačioje. Sustojo kaip įbestas, nustūmė vargšo žmogyno kojų, šis aukštielninkas virto ant lovos, ir puolė į laiptus. Persisvėręs per turėklus, matė ant linoleumo nudrykusį šeimininkės šešėlį. Ji stovėjo prie aparato, švilpaudama nerūpestingą džiazo melodiją, kuri čia, šioje aplinkoje, visiškai nederėjo. Susilenkęs dvilinkas, Gerė patyliukais nulipo laiptais. Ji stovėjo į jį nugara, bet jis girdėjo ramų jos balsą: „Aš laukiu... Taip, laukiu, panele...“ – „Taip, Biron... Lygumų gatvė 25... Taip, skubu...“ Ji tuoj pakvies policiją, ir jis bus nuteistas už nieką, galbūt nubaustas mirties bausme... Žengė dar žingsnį prie jos, maldaujamu gestu čiupo jai už peties; ji atsisuko ir pažvelgė į jį, stovintį taip arti, nustebusi, bet, atrodo, nė kiek nesumišusi. Kalbėjo valdingai:

– Ne... B-I-R-O-N... A, sveiki... Jūs pamiršote mano užsakytas sėklas, ar ką? Kada aš pasodinsiu savo nasturtas?.. Ketvirtadienį, tikrai?.. Ką gi, tada galiu pasikliauti jumis?.. Iki pasimatymo.

Ji tyliai padėjo ragelį. Nenuleido akių nuo Gerė, kuris, atsirėmęs sienos, bandė atgauti kvapą. Ji žiūrėjo į jį su kažkokia džiugia nuostaba.

– Aš maniau... maniau... – išspaudė jis.

– Tai Betiūno sėklų pirklys, – paaiškino ji. – Jau prieš dešimt dienų turėjo atvežti.

– Maniau, kad jūs skambinate... (*Kad ir kaip stengėsi, neįstengė išspausti „policijai“.*) Žinote, – staiga išpyškino paskubomis, – žinote, tai ne aš... ne aš – tas tipas, kuris... kuris...

Dešine ranka jis automatiškai mėgdžiojo durklo smūgius, o ji stebėjo tą ranką įdėmiai, nudelbusi akis. Ir pasekęs

jos žvilgsnį jis su siaubu susigriebė tarp pirštų spaudžiąs senojo Dutijė batų šaukštą. Nusviedė jį ant žemės, lyg būtų nusvilęs.

– Visa tai – ne mano reikalas, – skubiai ramiu tonu tarstelėjo ji. – Manęs juk nedomina laikraščių pramanai.

Jis žvelgė į ją priblokštas, bet ir vėl siaubingai pamalonintas to pagarbaus tono, kuriuo ji kalbėjo.

– Bet ko tada jūs norite? – paklausė jis.

Ji gūžtelėjo pečiais.

– Aš? „Norėti" aš nieko nenoriu, – atsakė. – O „nenoriu" štai ko: baigti šitoje landynėje. (*Ir ji rodė siaurą koridorių, tamsią virtuvę ir šykščiai apšviestą laiptinę, išklijuotą gelsvais šlapimo spalvos tapetais.*) Norėčiau pasimirti gražioje vietoje, – kalbėjo toliau, – tokioje, kuri man patiktų. O pirmiausia šiek tiek ten pagyventi. Suprantate?

Jos akys švytėjo kaip katės. Atrodė reikli, grėsminga, ir Gerė žingtelėjo atgal. Jis jos bijojo... Jis bijojo jos – iš tikrųjų viršūnė!

– Suprantate, pone Gerė? – tęsė ji. – O jums atrodo kitaip?

– Ak, taip, – atsakė jis, – taip! Aš norėčiau gyventi saulėje, po didele saule, su aplink visur tyvuliuojančia jūra...

Ir tardamas šiuos žodžius jis regėjo kokoso palmes, putotus paplūdimius ir save, Gerė, vieną žingsniuojantį pakrante. Visada vieną...

– O man į saulę nusispjaut, – iškošė moteris pro dantis. – Saulės nenupirksi, saulė lygiai taip pat šviečia ir kitiems, argi ne? Man reikia ko nors, kas man patiktų ir kas būtų mano, vien mano. Mano vienos. Tada nesvarbu, ar lyja, ar giedra... argi ne taip?

– Tačiau, – pasipiktino Gerė, – jei čia būtų jūsų gražioji vietelė, jūs liktumėte Karvene? Liktumėte su visu tuo aplinkui?

Ir jis mostelėjo į visą tą aplinką, kurios jau nebebuvo matyti sutirštėjus tamsai, į tą niūrią aplinką, kurios nekentė, – dabar, kai galėjo ją palikti, – kaip asmeninės užgaulės.

– Kai esi turtingas, užsidarai langus ir duris, – rūsčiai atšovė ji. – Jeigu nori, matai tik savo kojų pirštus. Ir kad prasiblaškytum, net gali ištisoms valandoms pristatyti kokius stuobrius, kuriems už tai mokama, tuos pirštų galus tau masažuoti... (*Jos balsas pasikeitė, ji pakėlė į jį atjaunėjusį veidą.*) O likusį laiką rūpiniesi gėlėmis. Eikšekit pažiūrėti...

Ji nusitempė Gerė į tamsą, paragino stumtelėti duris, ir jis klupinėjo aplink mažąjį darželį. Ten, šviesios nakties, pernelyg šviesios, absurdiškos nakties dangaus fone, niūksojo tamsi terikono masė...

– Žiūrėkite, – pasilenkė moteris. – Uždekite šitą žibintuvėlį. Matote tuos bijūnus... Jau šešeri metai, kai juos pasodinau. Pirmą kartą jie buvo beveik pilki. Prireikė šešerių metų, kad paraudonuotų. Dabar jie gražūs, ar ne?..

Žinoma, gėlių spalvos nebuvo matyti, bet ji kalbėjo toliau:

– Visų pirma jiems reikėtų šiltnamio. Didžiulio šiltnamio su laistyklėmis ir nuolatiniu šildymu. Ne tik orchidėjos...

Ji nutilo. Sustingusi stovėjo greta jo, profiliu pasisukusi į plynę ir terikonus, pirmą kartą užsisvajojusi. Dvelkė nakties vėjelis, ir vienmarškinis Gerė suvirpėjo; tarytum pakirdusi, ji atsigręžė ir pažvelgė į jį.

– Na, gerai! – pratarė kimiu, linksmu, niršiu balsu. – Juk neketini dabar peršalti, ką?

Ir dar jam nespėjus atsakyti nei į tą „tu“, nei į jos gestą, ji nusitraukė skepetą ir apsiautė jam pečius su, regis, atlaidžiu juokeliu, o jis pasipurtė priešindamasis: „Ką ji sau mano – kaltas jis ar ne? Argi nusikaltėliai taip greitai pasigauna slogą?“ Jis numetė skepetą ant žemės.

– Kam man ta jūsų skepeta!.. O jei man visai nereikia jūsų šiltnamio, ką? Įrengti tokias nesąmones kainuoja krūvą pinigų! Jei jau taip, kodėl neimate visko?..

– Kodėl ne? – trumpai nusijuokė ji.

Lėtai pakėlė skepetą ir nuvalė ją delnu. Skepeta buvo purvina, ir Gerė panoro atsiprašyti, prašyti atleidimo kaip dirglus vaikas. Per vėlu!

– Žodžiu, norite karo – karas bus... – sviedė ji atsukdama jam nugarą.

Ir prieš įeidama į vidų atsigręžė. Jos balsas skambėjo atšiauriai:

– Nerieskite nosies, a, Gerė? Jei man kas nors atsitiks, aš turiu bičiulių, kurie žinos, kodėl...

Jam prireikė keleto sekundžių, kol atsikvošėjo ir prapliupo vyrišku, niekinamu juoku. Ir nors juokėsi prisiversdamas, vis dar tebejautė tą naują, pagaliau atrastą malonumą – malonumą maištauti.

Dideliais sunkiais žingsniais užkopė laiptais ir trinktelėjo durimis. Gerą minutę niršia mina žvelgė į save kambario veidrodyje, paskui įsibruko ranką į švarko kišenę. Taikėsi iš įsivaizduojamo pistoleto, įtaigiai košdamas keiksmus ir įsakymus, kilstelėjo pistoletą prie savo paties atspindžio: atspindžio, kuris išvargęs greitai atgavo savo įprastą veidą pralaimėjusio ir sutrikusio žmogaus, nepatikliai žvelgiančio į visai nebaisų gangsterį.

Tada Gerė prisiartino prie veidrodžio, susidomėjęs, nebesivaipydamas pažvelgė į save. Kaire ranka susiglostė plaukus, priplojo prie kaktos, nutaisė rimtą miną. Ir pirmą kartą pasirodė sau bemaž gražus, pirmą kartą nuo... „nuo neatmenamų laikų“, pagalvojo.

Ir kitą rytą šviečiant tokiai pačiai ankstyvai saulei pro Samsono įmonės duris įžengė garsusis gangsteris Gerė. Tarsi paslaptingai įspėti, tarnautojai dėbsojo į praeinantį Gerė ir gręžėsi jam įkandin. Viršutinė marškinių saga prasegta, kaklaraištis atpalaiduotas, didelis kūnas juda ryžtingai, nė kiek neapsunkęs ar nevikrus. Ir Gerė gamyklos moterims pirmą kartą pasirodė gražus.

Pravėręs kabineto duris, įsitaisė už savo stalo, neatsakydamas į niūrius kolegų „Labas", tik mostelėjęs ranka „kaip popmuzikos dainininkas per televizorių", dingtelėjo buhalterio padėjėjui mažajam Žonui. Pirmiausia Gerė atstūmė savo krėslą nuo stalo, pakėlęs antakius, tarsi stebėdamasis, kokia ankšta jo vieta, paskui smarkiai stumtelėjo stalą per metrą į priekį, taip įsiveržęs į antrojo buhalterio Promero valdas. Įsikniaubęs į sąskaitas, pastarasis krūptelėjo nuo dunkstelėjimo ir metė į Gerė iš pradžių nepatiklų, paskui pasipiktinusį žvilgsnį.

– Klausykite, pone Gerė, jūs žinot, kur esate?

Du tarnautojėliai, sužavėti tos pramogos, pakėlė galvas, bet Gerė, vis neatsakydamas, įtvirtino stalo kojas užgrobtoje teritorijoje. Priėjo prie lango ir plačiai jį atlapojo, leisda-

mas į kambarį prasismelkti saulės blyksniui ir vėjo gūsiui, kilstelėjusiam visus popierius.

– Betgi jis išprotėjo! – šaukė Promeras, vydamasis savo lapus. – Galiu pasakyti, kad bus pranešta ponui Mošanui...

Tačiau net Mošano vardas, regis, nebejaudino to pakvaišėlio Gerė, jis dabar juokėsi matydamas bendradarbius roplinėjančius keturiomis ir, prisėdęs ant savo stalo kampo „kaip Hamfris Bogartas", vėl toptelėjo jaunajam tarnautojėliui, degėsi cigaretę, primerkęs kairiąją akį. Kai galop tvarka buvo atstatyta, nors langas ir liko atviras, kokią valandą tylą pertraukdavo tik senojo Promero atodūsiai ir piktas niurnėjimas – jis aiškiai laukė pastiprinimo.

Mošanas išdygo įprastu laiku, trankiai stumtelėjęs alkūne duris. Sustojo prieš langą, įraudęs dar labiau negu paprastai.

– Kas čia dabar? – vamptelėjo.

Jis tūžmastingai dėbčiojo į ramut ramutėlį Gerė, tačiau pabrėžtinai kreipėsi į Promerą – viršininką ir atsakingą asmenį – laukdamas, kol šis įskųs, ir šis netrukus tai padarė.

– Tai jis! – čieptelėjo Promeras.

Jis tiesė kerštingą pirštą į Gerė, kuris, užuot pametęs galvą, romiai sau šypsojosi.

– Kas čia dabar? – sustaugė Mošanas, tvirtai įsitikinęs savo teisuoliškumu ir Gerė kalte. – Kas čia?

Iššiepęs dantis atsigręžė į kaltininką. Tačiau pastarasis riogsojo krėsle, ištiesęs prieš save kojas, ir garsiai, taip pat trankiai, kaip ir Mošanas, atrėžė:

– Čia oras, pone Mošanai! Deguonis! Įstatymas draudžia dusinti tarnautojus, įstatymas draudžia teršti orą, pone Mošanai. Teršti ir plūstis! Nežinojote?

Ir kadangi Mošanas, dabar jau violetinis, žingtelėjo jo link, visi išvydo (oi, skandalas!), kaip drovusis Gerė pakyla ir, pačiupęs už pečių, tvirta ranka nuvairuoja iki durų viršininko pavaduotoją Mošaną, kurį, beje, pranoko visa galva.

O vidurdienį „Trijuose laivuose" visi matė, kaip drovusis Gerė, pasak jo, sėkmingai laimėjęs lažybas, stato taurelę visai draugijai kavinėje. Matė, kaip jis kvatoja, o Nikolė net išvydo, kaip jis pagyrūniškai – ji to dar niekuomet nebuvo mačiusi – gnybtelėjo Miurielei į liemenį. Paskui visą dieną žmonės stebėjo, kaip drovusis Gerė plačiu žingsniu žergia per gamyklą, pasišvilpaudamas, su savo senu gelsvai rusvos vilnos švarku, atpalaidavęs kaklaraištį, ir jaučiasi „laisvas". Ir iš tiesų – Gerė jautėsi laisvas, jaunas ir tikras nugalėtojas. Jis neprisipažino, kad labiau negu tarnautojėlių susižavėjimas ir revanšas už savo pažeminimą, labiau negu pasikeitę kai kurių moterų žvilgsniai tą įsimintiną dieną jį nudžiugino siaubo, sutrikimo, noro sprukti išraiška, kurią įžvelgė Mošano žvilgsnyje, kai vos pakilęs ketino išgrūsti jį pro duris.

Šunį jis aptiko prie terikono – šis viauksėdamas bėgo jo pasitikti vizgindamas uodega, pakvaišęs iš džiaugsmo, ir pirmą kartą nė nebandė trauktis, kai Gerė pačiupo jį už antkaklio ir paglostė. Tasai šuo, pagalvojo Gerė, atrodo, jaučia, kad ir jis, Gerė, nebebijo. Galbūt ta baimė, kurią jis užuodė sklindant nuo jo, pastarosiomis dienomis ir skatino šunį sprukti nuo jo rankos. Atsisėdęs šešėlyje vieno žemaūgių medelių, lyg per stebuklą besistiebiančių iš it pelenai išdžiūvusios žemės, jis pasidalijo su šuniu sumuštinį. Ir vėliau tas paikas vaizdelis išplaukdavo Gerė atmintyje kaip didžiausios ir tikriausios laimės paveikslas: šuo, juodas terikono šešėlis, tarsi iškirptas ant saulėto lankos paviršiaus, duonos

ir garstyčių kvapas ir ta akinama draugiška saulė, pirmą kartą žadinanti mintis apie įdegimą, kaip Nikolės žurnaluose ar tos kelionių agentūros plakatuose. Įprastoje vietoje šuo išsiskyrė su laimingu žmogumi; ir laimingas žmogus grįžo pas savo šeimininkę.

Bet ji, ponia Biron, buvo paskelbusi karo padėtį. Apsvaigintas savo laimėjimų ir pamiršęs tą karą, Gerė iš teisybės šitaip lengvabūdiškai gaišo kavinėje ir laukuose tik todėl, jog žinojo tame varganame šeimyniniame pensione vėl sutiksiąs tą žvilgsnį, kuriame tik vakar gimė naujasis Gerė. Šitas žvilgsnis buvo pats naujos jo asmenybės pagrindas, jos šaltinis, ir jis nesąmoningai ieškojo jame to būvio patvirtinimo ir sėmėsi iš jo jėgų. Bet ponios Biron akyse nebebuvo nei grėsmingojo gangsterio, netgi niekingojo nuomininko: ji nebežiūrėjo į jį, ji beveik jo nematė.

Ant stalo laukė pravėsusi sriuba, kumpio ir bulvių salotos, trečdalis ryžių apkepo, kurį savo ruožtu baigė valgyti senasis Dutijė, aiškiai kankinamas žiaurių pagirių. Tvyrojo tyla. Į skardų pavėlavusiojo „Labas vakaras“ teatsakė kažkoks burbtelėjimas, ir Gerė pajuokavo dėl šio pavėlavimo, ėmė pasakoti apie užeigą, draugijoje išlenktas taureles, pokštus, paskui susigriebė, kad niekas jo nesiklauso. Jis įsižeidė, paskui pyktelėjo, tarytum parnešęs gerus pažymius ir pirmūno mokslo pažymėjimą būtų susidūręs su tėvų abejingumu.

– Aš pasiunčiau po velnių tą riebų paršą Mošaną! – vis dėlto pareiškė didžiuodamasis.

Tačiau tos moters sviestame žvilgsnyje jis įskaitė akivaizdžią, pašaipią panieką, ir ji akimirksniu jį išblaivė. Baisi čia šlovė, čia pat pagalvojo, išgrūsti lauk tą riebų metro šešiasdešimties „unterį“... Jau prieš dešimt metų reikėjo tai pada-

ryti, o svarbiausia, nereikėjo dėl to džiūgauti kaip dėl kokio žygdarbio. Baisus čia žygdarbis, taip, tokiam tipui, kuris esą septyniolika peilio smūgių naktį suraižęs belgų maklerį ir dar gyvą įvertęs į kanalą. Ir čia Gerė pirmą kartą pajuto priešais save užsiveriančius spąstus.

Staiga persigando, kad ji įtaria jo apgavystę. Suprato, kad labiau už viską, ir svarbiausia dabar, po tos šlovingos dienos, turbūt labiau negu galimo suėmimo jis bijo, jog ji nebegalvos, kad jis kaltas; bijo, jog tame giedrame liūto žvilgsnyje išblės negailestingas jo paties, nusikaltėlio, paveikslas, kuris leido jam visą dieną gyventi kaip vyrui. O jei jie rado žudiką? Tikrąjį? Jeigu ji suprato, kad tai ne jo darbas? Jei atspėjo, kad atsitiktinumas – o ne „žiauraus žaliūko", kaip ji sakė, pyktis – įspraudė jam į saują tas brangenybes?

Neaiškiai suvokė, kad tai viską pakeistų, kad tie pinigai, kurių ji taip aiškiai troško, prarastų jai tris ketvirčius savo vertės. Kad tie banknotai, jei nebūtų sutepti tirštu nužudyto žmogaus krauju, taptų tos moters akyse „nešvarūs". Suakmenėjęs nuo tos nuojautos, jis dar valandėlę sėdėjo pakėlęs šakutę, panarinęs galvą, netikėtai praradęs norą valgyti ir galvoti. Senasis Dutijė nepravėrė burnos. Ji aptarnavo jį tylomis, nepratardama nė vienos iš tų trumpų ir šykščių pastabų, kuriomis anksčiau kartais juos apdovanodavo. Ir Gerė po truputį bliūško: pamažu vėl užsisagstė marškinius, susiveržė kaklaraištį, paleido iš rankos šakutę, sunerimo. Jam atrodė, kad jis per garsiai žiaumoja, jo plaštaka, ranka, raumenys tarsi negyvi, o išorė apgaulinga.

Tad kai Dutijė, niauriai bambtelėjęs: „Labanakt", pasišalino, jam kilo noras jį pašaukti, pasiūlyti sužaisti belotę, net paakinti jį kalboms apie keturiasdešimtųjų metų karą ir

savo nelaisvę – jo mėgstamiausią ir vis dėlto tokią nuobodžią temą. Tačiau Dutijė blogavo ir nebuvo nusiteikęs gaišti, todėl netrukus Gerė liko prie stalo vienas, pasidėjęs rankas abipus lėkštės, apsunkęs, įsitempęs, beveik jausdamas gėdą, neviltį ir norą šauktis pagalbos, bet kieno?.. Ta šalta moteris atrodė jam tarsi tikra siena. Dabar jis kaip absurdišką svajonę prisiminė tas kelias akimirkas, kai ji juokėsi, kalbėjo apie orchidėjas, saulę, apie didįjį savo kojos pirštą, kurį masažuoja kažkokie stuobriai, apie tas akimirkas, kai jis pastebėjo, jog ji dar išsaugojusi gyvybingų žavesio, jaunystės ir stulbinamo grožio atšvaitų.

„Ji man patiko", – pagalvojo su nuostaba, tačiau tą nuostabą pranoko apmaudas, kad ji nebesistengia jo vilioti. Ir vis dėlto tas neapibrėžtos formos siluetas – tie prilaižyti plaukai, juoda prikyštė, tas atšiaurus, laiko ir kartėlio paženklintas veidas nuo šiol jam atrodė tikras jo lemties atvaizdas. Svaigulio pagautas pagalvojo apie beprotiškus veiksmus: pulti į viršų, stverti odinį kapšiuką ir sviesti ant vaškytine dengto virtuvės stalo visas tas sumišai supiltas brangenybes, atiduoti jai, net maldauti jas pasiimti. Keistai ir beprotiškai svajojo suklupti prie tos liūdnos ir žiaurios namų šeimininkės kojų, pasiūlyti jai savo gyvybę, kraują, savo brangenybes – bet ką, kad ji vėl, dar kartą pažvelgtų į jį su ta paslaptingai išraiška, kupina pagarbos ir goslumo... Žinoma, nebūtina, kad mylėtų jį, galvojo jis – mėgino galvoti, – tačiau būtina, kad vėl jį matytų, žavėtųsi juo, kad jis jai patiktų kaip vyras, kaip didvyris. Nežinomas didvyris ir vyras, nes tas jo paveikslas, kurio ji šiandien jam šykštėjo, neturėjo nieko bendra su Nikolės atspindėtu paveikslu: pastarasis buvo pernelyg paprastas, pernelyg stokojo žavesio ir dviprasmiškumo.

Moteris vienodais ramiais judesiais plovė indus, ir staiga jis nebeištvėrė, trinktelėjo kumščiu į stalą taip smarkiai, kad lėkštė net pašoko ir šukėmis pažiro ant grindų plokščių. Ji stovėjo atsukusi jam nugarą, bet nekrūptelėjo, tik vos grįžtelėjo.

– Po paraliais! – sušuko Gerė. – Po paraliais! Ar negalite pratarti man bent žodžio? Ką aš padariau?.. Atsiprašau dėl tos skepetos, padariau tai ne tyčiomis, na...

Ji neatsakė ir sunkiai pasilenkusi semtuvėliu ir šluota subraukė šukes, „šiek tiek persistengdama", toptelėjo jam. Sąmoningai dedasi senesnė, labiau išvargusi, negu iš tiesų yra. Nebenori jam patikti, atstumia jį. Bet, po perkūnais, kas jam darbo! – pabandė galvoti. – Kas jam darbo, kad ta trenkta, šiurkšti ir godi moterėlė tokia jam šalta? Jei tik panorėtų, jis atiduotų jai grobio dalį, trečdalį, pusę, o už likusius išsineštų į Senegalą ar kur kitur ir nesuktų sau galvos. Na? Tai ko ji dar nori? – nerišliai kartojo jis mintyse, tarytum ji būtų privalėjusi žinoti, kad jis jau pasiduoda ir atsisako išpirkos.

– Sudaužyta lėkštė – trys frankai penkiasdešimt, pone Gerė, – pasakė ji. – Įrašysiu į jūsų sąskaitą.

– Nusišvilpt man į tris frankus penkiasdešimt! – atrėžė jis dar smarkiau trinktelėdamas kumščiu į stalą, kad pabrėžtų savo žodžius, ir trokšdamas, kad stalas subyrėtų, o viskas išlakstytų ant žemės ir sudužtų, kad koks nors nepataisomas dalykas pagaliau įžiebtų tame niūriame žvilgsnyje bent kokį susidomėjimo atšvaitą.

Bet niekas nekrustelėjo, o jis susimušė delną. Pakėlė jį prie lūpų, nesuvokdamas, koks vaikiškas jo judesys.

– Susimušiau, – pratarė apmaudžiai ir gailiai, lyg būtų galėjęs tikėtis iš jos bent kokios užuojautos.

Tačiau ji dabar kabino į vietą pašluostę, sėmė pelenus iš krosnies, juosėsi prikyštę, lankstė, nežiūrėdama į jį, tarsi jo čia nė nebūtų. Tuojau nueis gulti, paliks jį čia – galutinai nugalėtą nugalėtoją niekingame mūšio lauke, išklotame plytelėmis. Vis dėlto kai ji išėjo iš kambario, jis neišdrįso nė krustelėti ir dar geras penkias minutes sustingęs kėpsojo prie stalo, pasidėjęs ant staltiesės delnus, klausydamas sieninio laikrodžio tiksėjimo, bejėgis ir nusiminęs. Grįžęs į kambarį neužsirakino, priėjo prie krosnies, ištiesė ranką į kapšelį, bet jo nepaėmė. Nenusirengęs krito ant lovos ir iki aušros traukė cigaretę po cigaretės, o spalvotos Vidužemio jūros paplūdimių ir viliojančių jų gražuolių nuotraukos ant sienos elektros šviesoje, kuri blanko ir darėsi juokinga, auštant dienai pamažu virto groteskiškomis ir bauginančiomis.

Kitą rytą lijo, lijo ir dar kitą rytą. Samsono įmonė vėl išvydo kuklų ir tylų buhalterio padėjėją, o šuo vėl pradėjo nuo jo sprukti; trečią dieną, kai Gerė kėlė nuo žemės akmenėlį, kad nuvytų pernelyg įsismaginusį strazdą medžio viršūnėje, šuo tai palaikė grasinimu ir nuskuodė savo būsto link, paspraudęs uodegą, kraupiai kaukdamas. Tada Gerė, vėl likęs vienas, bėgte leidosi į namus, pasiryžęs viskam ir niekam. Kaip išprotėjęs įlėkė į vidų, riktelėjo: „Ponia Biron! Ponia Biron!“, sielvartingu, panišku, sparčiu žingsniu perlėkė virtuvę ir mažąjį kambarėlį, taip pat tuščius, nepasibeldęs įsiveržė pas Dutijė, tuščias kambarys liudijo, kad jis, kaip ir kiekvieną savaitę, išvykęs, grįžo į savo kambarį ir nė nedirstelėjęs į krosnį ir savo lobius tuo pačiu įsibėgėjimu peržengė jos kambario slenkstį.

Apsisiautusi peniuaru, ji stovėjo nišoje, atstojančioje vonios kambarį. Nuogas petys, išsidraikę plaukai, kažkokia beginklė savo tualetu užsiimančios moters išvaizda, ir jis, nepastebėjęs pergalingo žvilgsnio ir pralinksmėjusios šypsenos, kurią ji pasiuntė pati sau veidrodyje, puolė ant jos, čiupo į glėbį šiurkštaus kareivos ir paauglio gestu, įsikniaubė jai į sprandą ir vis dar apvalų petį – jo akimis, neapsakomai kūnišką ir geistiną, – kurį ji siūlė jam iš nugaros kaip savo vienintelį, savo paskutinį šansą.

Auštant jis sėdėjo ant jos lovos, nuogu stuomeniu, pro atviras langines žvelgdamas į rūškaną atšiaurią šviesą, nublyškusią žemę ten, apačioje, kur jau vėl romiai, kone švelniai šnarėdamas barbeno lietus.

Ji tysojo jam už nugaros, iki smakro užsitraukusi antklodę, beveik užgožta pagalvės, ir savininkiška, gražia ranka, paslaptingai išnirusia naktį, svajingai, su tokia pat romia išraiška, kaip glostomas arklio šonas, glostė jam nugarą. Kadangi jis nejudėjo, ji skaudžiai įžnybo jam į nugarą, bet jis neatsigręžė, tik mažumą kryptelėjo į jos pusę galvą su sumišusia ir patenkinta šypsenėle. Lovos šešėlyje jos nematė, bet girdėjo jos balsą – pažįstamą ir šiltą, – balsą moters, patenkintos savo vyriškiu. „Dailus bernas, – kalbėjo tas balsas, – taip, dailus tu bernas.“ Ji tapšnojo jam per šonus ta pačia arklių pirklio ranka, o jis šypsojosi, regis, patenkintas ir pamalonintas. Ūmiai paprastais judesiais prisidegė cigaretę, bet kadangi ji valdingai plekšnojo jam per nugarą, jis, dar neprisidegęs kitos, atidavė ją jai.

– Labai gražu pridegti cigaretes savo senai mamytei, – pasigirdo pašaipus balsas už jo. – Ar žinai, kad aš galėčiau būti senoji tavo mamytė? A, mielasis niekšeli?

Jis pasimuistė, jo veidas persikreipė, tačiau balsas, toks raminamas ir toks žiaurus, netilo:

– Gerutis jaunuolis, kuris pridega cigaretes senai savo mamytei, savo nukaršusiai meilužei... Gerutis jaunuolis, mandagus su ponu Mošanu, vyriausiuoju buhalteriu... Gerutis jaunuolis, kuris suvaro vienam vargšui tamsoje septyniolika peilio dūrių... Žinai, keistas tu tipas...

Ir ėmė juoktis. Jis tik sumirksėjo vokais ir toliau žiūrėjo pro langą, traukdamas cigaretę. Jautėsi visiškai nerūpestingas. Buvo kažką pasiekęs – atsidūręs apibrėžtoje, saugioje vietoje, priebėgoje, kurią jam teikė tas pašaipus ir truputį vulgarus moters už jo balsas, bet ji to nežinojo. Jis netgi šyptelėjo – vogčiomis, tarsi slapukaudamas, išdaigaudamas, bet sustingo, kai tas balsas, pritykęs, primygtinis, ėmė kuždėti:

– Kaip tu padarei, a?.. Tris pirmus smūgius aš suprantu, bet paskui? Kaip tu įstengei? Papasakok.

– Ne, – atsakė jis. – Tik ne tai.

Jis išmetė cigaretę pro langą ir atsisuko į neregimą moterį aukštai lovoje. Puolė ją su kupinu jaudulio įniršiu, labai panašiu į meilės geismą.

– Koks storžievis... Koks bjaurus storžievis... – dar pratarė moters balsas ir nuščiuvo.

Kitą sekmadienį Karveno bažnyčioje skambėjo varpas. Oras buvo gražus, ir namų šeimininkė Biron, įprastai juodai apsirengusi, laistė gėles, o jos nuomininkas Gerė tik su apatiniais marškinėliais ir kelnėmis basas sėdėjo ant slenksčio, žiūrėdamas, kaip ji triūsia, su puodeliu kavos šalia ir aikštinguoju kaimyno šuniu, išsitiesusiu jam prie kojų.

„Santuokinės laimės vaizdelis“, – galvojo ilgaliežuvės šventadieniškai išsipusčiusios kaimynės. Eidamos pro tą Lygumų gatvės namą paspausdavo žingsnį – gal atsiliepdamos į varpo kvietimą, o gal sprukdamos nuo to taikaus ir begėdiško reginio.

– Ar nemanai, kad tavo gėlėms jau gana vandens? – paklausė vaikinas. – Lyja jau dešimta diena... Nuo pat tos akimirkos, kai išvydome aušrą, – pridūrė su dviprasmiška išraiška.

Bet moteris, užsiėmusi gėlėmis, tik patraukė pečiais.

– Teisybė, o ką, – toliau kalbėjo Gerė. – Vakar taip ir nenustojo liję. Pliaupė visą naktį. Visą naktį girdėjome lietų, prisimeni?

Moteris metė į jį kiek pasidygėjusį žvilgsnį, bet nusišypsojo.

– O tau tik tai ir galvoje, a? – atsiliepė kažkaip smalsiai. – Keisti tie vyrai: arba negalvoja apie nieką, arba galvoja tik apie tai.

– O tu per mažai apie tai galvoji, – meiliai prikišo jai.

– O aš, mažuli, per daug tai dariau – su per daug vyrų ir per dažnai. Kaip žinai, aš nebe tavo amžiaus.

Jis kažką sumurmėjo, nutaisė nuolankią išraišką:

– Manai, rytoj gausime laišką?

Ji jau buvo apsukusi savo mažučiuką darželį ir prisiartinusi pastatė priešais jį laistytuvą. Stovėjo, iškilusi virš jo, ir žvelgė į jį su atsainiu savininkės pasitenkinimu. Jis šelmiškai šypsojosi jai iš apačios.

– Gal dar ne rytoj, – atsakė šluostydamasi į prikyštę rankas.

Jis automatiškai paėmė jai už rankos, kurią ji leido jam kiek palaikyti kaip kokį daiktą, o pati pasigręžė į plynę, į terikoną, patykojo galimo laiškanešio, paskui vėl prabilo:

– Bet poryt – tikrai. Tokiais atvejais Žilberas negaišta. Jam reikia susisiekti su žmonėmis iš Marselio, ir tiek. Jie ten veikia greitai.

– Tau trūksta Marselio, a? – paklausė Gerė.

– Aha (*jos veidas tapo bejausmis*). Jei ne tas liurbis, Marselio niekada nebūčiau palikusi. Žinai, ten buvo gražu. Marselyje yra spalvų, be to, žmonės kažką turi kraujyje. Marselis – miestas.

– Kodėl ten negrįžai?

Gerė įdėmiai stebėjo sustingusią ranką, kurią laikė tarp delnų. Jų rankos beveik to paties amžiaus, pagalvojo ir įrėmė kaktą į tvirtas savo meilužės kojas.

– Todėl, kad ten aš nusvilau, – trumpai atsakė ji. – Ko dabar ramstaisi į mane kaip mažas? Manaisi esąs kūdikis, Alai Kapone?

Nesijudindamas jis gūžtelėjo pečiais.

– Man šilta, – atsiliepė juodos prikyštės prislopintu balsu. – Man gera...

– Tik nepasakok, kad mamytė paliko tave lopšyje! – tarė ji nesijuokdama. – Nes mane tiesiog pribaigia nelaiminga sąvadautojų ar žmogžudžių vaikystė...

Ji iškalbingai mostelėjo ranka.

– Mano motina buvo šauni moterėlė, – tingiai atsakė jis. – Į galą pasidarė šykšti ir pikta kaip sena šarka, bet aš nebuvau nelaimingas.

– Ką gi, tuo geriau, – pasakė ji.

Kryptelėjo klubais, lyg norėdama kažką nukratyti, ir Gerė galva atvirto atgal.

– Radai savo salą? – paklausė eidama prie durų. – Ar galų gale tau labiau prie širdies Dakaras?

– Ne, – atsakė jis, – galų gale mes važiuosime į Kongą. Ten yra aukso, tik rink, yra ką veikti... Ne su visais ten lengva rasti bendrą kalbą, bet aš susidorosiu.

Ir jis nusišypsojo savimi pasitikinčia išraiška, bet ji išblėso, vos tik ji dingo namo viduje. Vogčiomis atsisukęs apsidairė, ir kadangi pratrūkęs radijas rodė, kad ji virtuvėje, pasilenkė, priglaudė prie savęs šuns galvą, abiem rankom apkabino jam kaklą ir ilgai, švelniai, pašėlusiai meiliai bučiavo juodą purviną kailį ir žvilgančią nosį, ir palaimos pagautas mišrūnas nesipriešino.

– Nori pomidorų ar agurkų? – riktelėjo balsas iš vidaus.

Prieš atsiliepdamas: „Man nusišvilpt“, Gerė tvirtai, bet nešiurkščiai atstūmė šuns galvą ir prisidegė cigaretę, primerkęs akį kaip Hamfris Bogartas.

Po savaitės Gerė slampinėjo po „Arondą“, didelę miesto sporto prekių parduotuvę, kur praeidami pardavėjai jį

stumčiojo kaip nevertą dėmesio klientą, o jis to net nepastebėjo. Ponia Biron, jam dabar Marija, išniro veidrodyje šalia jo su savo juodu apsiaustu ūdros apykakle, matyt, mačiusiu ir geresnių laikų. Susijaudinusi Gerė veido išraiška žadino jai šypseną, ir iš pradžių ji taip pat nepastebėjo pardavėjo briliantinu tviskančiais plaukais pasibjaurėjimo kupinų grimasų.

– Na, – tarė ji, – radai savo laimę? Reikia tik dingsties, a?

– Taip, taip, taip, – išsiblaškęs atsiliepė Gerė, – bet tu tik pažiūrėk į šitą pabaisą...

Mostu, kuris sukėlė jaunajam pardavėjui – turbūt nekantraujančiam išsprukti, nes buvo jau beveik vidurdienis – pašaipą, jis rodė į milžinišką žvilgančią „Yamaha".

– Oi, ne, – skambiai įsikišo pardavėjas, – tai ne pono skyrius. Jei gerai supratau... pono skyrius, – nenurimo jis piktai džiūgaudamas, – veikiau bus mopedai...

Jis šiepėsi iš savo subtilaus sąmojo, jau pradėjo šypsotis ir kiti pirkėjai, žiūrėdami į tą keistą porą, išsipusčiusią šventadieniais savo pašvitais. Moteris tai pajuto minutę anksčiau už Gerė ir, palikusi jį, staiga atsisuko pabalusiu iš pykčio veidu: pardavėjas, išvydęs tą žvilgsnį, instinktyviai atsitraukė, tačiau jau buvo per vėlu.

– Galbūt pono skyrius ir mopedai, – pareiškė ji garsiai ir aiškiai, – bet mano skyrius – mandagūs pardavėjai. Net, sakyčiau, malonūs pardavėjai. Manau, tokių esama kitur.

Ji tempė suglumusį Gerė už rankos, o pardavėjas kažką burbleno, nes lengvai paveikiami pirkėjai dabar jau spigino akis į jį. Gerė nusekė paskui Mariją ant šaligatvio, kur ji netikėtai sustojo. Buvo išblyškusi ir nežiūrėdama į jį košė tarp dantų žodžius.

– Tas nevykėlis, – šnypštė, – tas menkystė... Tuojau pat grįžti ir nusiperki tą motociklą. Didįjį, japonišką.

– Bet už ką?..

Gerė apstulbino tas pyktis, kurio jis nesuprato. Pats buvo taip pripratęs prie stumčiojimų ir prie amžinų užgaulių. Ir staiga supyko ant savęs, kad jis toks, kilstelėjo smakrą, sumurmėjo: „Na, aš jam dar parodysiu", nenorėdamas pasiduoti jos spaudimui.

– Visų pirma už kokius pinigus? – paprieštaravo. – O be to, ar įsivaizduoji mane ant jo atskriejant į gamyklą? Ne, bet tu sapnuoji... O svarbiausia – trys gabalai, ar turi tuos tris gabalus?

Ji, atrodo, pabudo, pažvelgė į jį, pabandė nusišypsoti.

– O, – atsiliepė, – ne visai. Tačiau vis dėlto turiu banke šiek tiek pinigų... Atleisk, – kalbėjo toliau, – nežinau, kas mane apsėdo. O tu gali tai pakęsti – to tipo toną? Girdėjai jį?

Gerė neprarado šalto kraujo. Nutaisė akmeninį veidą ir lėtai papurtė galvą – miglotai prisiminė matęs tokią Edvardo G. Robinsono laikyseną sename filme.

– Ne, – atsakė santūriai, – nemačiau. Tokių tipų aš *nematau.*

Bet ji jau tolo plačiu žingsniu. Žengė greitai, tad nors ir koks aukštas, jis sunkiai su ja suspėjo ir gretimoje kavinėje atsisėdo šalia uždusęs.

– Konjako! – prieštaravimų nepripažįstančiu balsu užsisakė Marija.

Kaip ir parduotuvėje, jos valdingumas padarė stebuklą: tuojau pat išdygo pardavėjas su taure rankoje, ir ji išlenkė ją vienu mauku, nežiūrėdama į jį, o Gerė nenoromis užsisakinėjo antrąją sau – rytais jis negerdavo. Marija jau nebe taip tankiai kvėpavo, veidas vėl atgavo spalvą, ji ištuštino taurę

iki dugno, pastatė ir tarstelėjo: „Gerai“, paskui metė į jį jam nepažįstamą žvilgsnį – neryžtingą, netgi sumišusį.

– Nežinau, kas mane apsėdo, – pakartojo. – Nereikia ant manęs pykti, tai... (*ji neaiškiai numojo ranka*) tai sukyla „gelmės“... charakterio gelmės. Supranti? Tikra nelaimė, – tęsė jau tvirtesniu balsu. – Visą gyvenimą teko būti išdidžiai... (*Ir jos balsas tariant šitą žodį taip pat skambėjo išdidžiai.*) Aš išdidi ir pikta, – pridūrė provokuojamai dėbtelėdama į jį.

Bet Gerė palaimingai šypsojosi greta jos. Dabar, kai viskas praėjo, tas įvykis jį žavėjo; sužavėjo ir tai, kokia lengva buvo pergalė, kokia ryžtinga jo meilužė. Jis nematė smalsių, dvejojančių ir dviprasmiškų aplinkinių žvilgsnių, nukreiptų į keistą jų porą. Susižavėjęs spoksojo į Mariją, ir ji sugavo jo žvilgsnį, pasijuto pamaloninta, papūtė gūžį, paskui ištiesė kaklą.

– Reikia pasakyti... Nieko nuostabaus, kad tokius išsičiustijusius, kaip mes, jie, tie galvažudžiai savo krautuvėlėse, laiko apgavikais, – pratarė, gerai nusiteikusi. – Mudu su tavimi atrodome tikri kaimo jurgiai. Mes trenkiame kaimu, žodžiu, anglimi, šienu, mėšlu, štai taip...

Ji akimirką nutilo ir užsisakė konjako vien mesdama žvilgsnį į padavėją.

– Norėjau, kad papietautume „Trijose varpose“, – pasakė vėl įširdusi. – Atrodo, tai geriausia miesto užeiga, o svarbiausia – garsi savo frikadelėmis... Bet ar įsivaizduoji mus su gražiaisiais mūsų drabužiais šveičiant tas jų frikadeles? Įsivaizduoji į mus dėbsančius metrdotelius? Į mane, Mariją iš Marselio, ir į tave, prašalaitį iš Karveno...

Ji kalbėjo prislopintu balsu, bet Gerė susirūpinęs apsidairė aplinkui.

– Na, – pareiškė ji dėdama ant stalo dešimties frankų banknotą, – eime, drauguži, tuojau aš tave aprengsiu.

Jie apsilankė „Pas Esderį“, „Galerijose“, „Printemps“, ir Marija sprendė, rinkosi, regis, tiksliai žinodama, ko nori. Gerė raukėsi. Žinoma, tuos pinigus jis jai grąžins. Jam nėra ko jaudintis, nes už menkiausią jo brangenybių galėtum nupirkti visą tą parduotuvę. Tačiau jį trikdė, kad jam taip atvirai vadovauja moteris.

Vis dėlto paskutinėje parduotuvėje jis kone puolė į nevilt į, kai jauna pardavėja, jam matuojantis mėlyną kostiumą, susižavėjusi tarė Marijai: „Mėlyna spalva jūsų sūnui stebėtinai dera“, juolab kad Marija klastingai žybčiojančiomis akimis bemat įsitraukė į žaidimą.

– O, bet juk mano mažasis bernaitis – žaliūkas, – atsakė ji pardavėjai. – Ir vis dar tebekrečia man pokštus... Įsivaizduokite, jam beveik trisdešimt, o jis vis dar auga. Nuo tada, kai jam sukako septyneri, aš nespėju atleidinėti jo palankų...

O kadangi mergina mandagiai aikčiojo, pridūrė:

– Ir tai dar niekai – būtumėt pažinojusi jo tėvą, panele... Tas tai buvo dailus vyras!

Ir ji prunkščiojo, o Gerė neono šviesoje žiūrėjo į veidrodį, kuris atspindėjo komišką senstelėjusio berniuko, susiruošusio prie Pirmosios Komunijos, atvaizdą. Taip, komišką. Tačiau jį pagavo juokas: jau seniai Gerė nebuvo taip juokęsis! Tiesą sakant, išvis neprisiminė, kad per visą savo gyvenimą, netgi kariuomenėje, kada nors su kuo nors būtų taip juokęsis.

Apie pirmą jie atsidūrė „Trijose varpose“, kad papietautų išsičiustiję naujais drabužiais, ir tikrai, metrdoteliai buvo pagarbūs, dėmesingi – matyt, didesnį įspūdį jiems darė jų

linksmumas negu elegancija. Jų veidai švytėjo pergale, ir tie pergalingi veidai vertė nugarkaulius lankstytis. Marija sūnui užsakė gerai iškeptų ėrienos šonkauliukų, paprašė sūnui taurės vyno ir abejingam metrdoteliui papasakojo be galo juokingų vaikystės prisiminimų, tokių nuobodžių, kad bemaž žiaurių, tačiau įžiebusių paprastai nepatikliame Gerė veide džiaugsmingą grimasą. Jie godžiai pavalgė, ir tik prie kavos, pasisotinusi, išraudusiais skruostais, guviomis akimis, ji pasiuntė jam kiek valdingesnį ir ne tokį motinišką žvilgsnį.

– Kodėl tave taip juokina mintis, kad aš – tavo motina? – paklausė.

– Būtum pažinojusi mano motiną! – vėl prunkštelėjo jis. – Mažučiukė, liesučiukė, tokia sena pelytė...

Ir jis vėl nusijuokė, automatiškai čiupdamas ir kimšdamas į burną auksaspalves bandutes nuo lėkštės krašto, nors nebebuvo alkanas.

– Liaukis, – įsakė ji, sušerdama jam per pirštus. – Nutuksi.

Ir tuo pačiu tonu kalbėjo toliau:

– Jei taip pagalvojus, ar būtum norėjęs, kad aš būčiau tavo motina?

– O kaipgi! – gašliai atsiliepė Gerė. – Nesitraukčiau nuo tavęs nė per milimetrą.

Ir jis vėl nusijuokė truputį apgirtusiu baigtų pietų juoku, suerzinusiu Mariją.

– Aš kalbu rimtai, – pareiškė ji. – Be to... Šiaip ar taip, tai būčiau davusi tau rykščių...

– Kodėl? – paklausė Gerė staiga susidomėjęs. – Kuriems galams tos rykštės? Kad nubaustum už ką? Kad noriu būti

gangsteris, ar kad mokslinčius, koks nors asas? Nežinau, gal aš, pavyzdžiui, studijuočiau techninius mokslus? Kuo būtum norėjusi, kad tapčiau?

Ji šiek tiek pamąstė. Dabar restoranas buvo tuščias. Jie liko vieni, ir iš tolo jų nauji tamsių spalvų drabužiai visu savo gražumu švytėjo prislopintame tuščių baltų staltiesių fone. Ji buvo įraudusi labiau už jį. Žili jos plaukai ryškiai skyrėsi nuo to raudonio, ir jie palinkę žiūrėjo vienas į kitą – tokie besikuždantys sąmokslininkai, tai bemaž priešiški, tai bemaž sužavėti. Trikdė ne jų amžiaus skirtumas, o veikiau jų panašumas. Ir šiame provincijos smagurių restorane, jei ir nepanašūs į motiną ir sūnų, vis dėlto jie atrodė kitiems svetimi, o tarpusavyje – giminės.

– Štai kas, – pratarė ji, nerangiai rąžydamasi (*ir dusliai keiktelėjo, nes nuo judesio sutreškėjo jos naujos palaidinukės rankovė*). – Štai kas, ar nepastebėjai, kad kekšės visada tampa dorovingos, kai turi vaikų? Ir juo didesnės jos kekšės, tuo didesnes šventuoles nori vaidinti! Tai neišvengiama... Ne, žinai, aš būčiau padariusi tave turtingą.

– Kaip turtingą? – paklausė jis. – Mokslais ar kaip kitaip?

Ji nusikvatojo.

– Ar kada esi matęs, kad koks piniguočius, pasakodamas apie skurdžią savo vaikystę, aiškintų tau susikrovęs turtus savo mokslais? Sapnuoji... Neturtingiems vaikams niekas neduoda pamokų, kaip praturtėti – tokių nėra. Jiems tik parodoma, jog reikia tai padaryti, kad išsikrapštytum iš purvo. Bet recepto nėra, jie turi suktis patys.

Jis įdėmiai žiūrėjo į ją. Galvojo, kad ta moteris protinga, galbūt protingesnė už jį, ir stebėjosi, kad taip lengvai tai pripažįsta. Tame restorane, nors pernelyg nuglaistytame,

pernelyg prikaitusiame, iš kurio įprastu laiku būtų skubėjęs pasprukti, Gerė jautėsi laisvai. Kartais jį vėl prajuokindavo mintis, kad žmonės ją laiko jo motina.

– Tai ką tada būčiau daręs? – neaiškiai pratarė, kad pratęstų tą begalinės ramybės akimirką.

Tačiau gavo bemat nutaisyti atšiaurią išraišką, kai ji, žvelgdama jam į akis, jau visai nelinksmai pareiškė:

– O tu viską sumetei pats vienas, a?.. Kaip išsisukti...

Ir lėtu judesiu, sukėlusiu Gerė siaubą, ant staltiesės ėmė sukinėti peilį.

Kiekvieną vakarą, kai senasis Dutijė pagaliau atsiguldavo, – atsikratydavo jo žiovaudami ir tariamai kažkur pasišalindami, – jie įsitaisydavo kertėje prie ugnies su kava ir vynuogių išspaudų degtine; tada jis kopdavo į savo kambarį ir nulipdavo žemyn su visu lobiu. Drauge atidarydavo nešvarų kapšiuką ir pažerdavo ant vaškytinės briliantus ir įmantrius jų įtvarus. Kartais Marija atsainiai įsisegdavo kokį auskarą, pamiršdavo jį, ir Gerė su šypsena jį išsegdavo. Krosnies ugnis apšviesdavo jųdviejų veidus, vienodai pagarbius prieš tas vogtas brangenybes, ir ji, kaip ir jis, spoksodavo į jas šiek tiek liguistai.

Savaitei baigiantis ji piktai pareiškė, kad jau daugiau neįmanoma laikyti spintose naujų apdarų, kad juose įsiveis kandys ir kad jie užgriozdino jai visą kambarį.

– Kas čia baisaus? – nerūpestingai atitarė Gerė.

Bet ji nutildė jį. Žilberas dar neradęs deramo lygio supirkėjo. Tai gali užtrukti, ir galbūt jam – kaip ir jai – būtų neprošal susirasti trečią gyventoją. Jeigu kartais Žilberui nepavyktų parduoti to nediduko solitero, kurį ji jam buvo įdavusi kaip bandomąjį, tada...

– Tada aš turiu šį tą sumaniusi, – pasakė ji. – Taigi, drauguži, jei mes gausime tuos šlamančiuosius dar į šios žiemos pabaigą, patikėk, šiek tiek pasismaginsime...

Bet į jo klausimus ji neatsakinėjo.

Ir dabar, užtūpęs savo tratantį mopedą, Gerė kiekvieną dieną leisdavosi keliu į gamyklą. Tačiau tai jau nebebuvo tas nustekentas prasčiokas, lenkiantis kelius prieš niekingąjį Mošaną, o šuoliuojantis ant savo ristūno riteris, kuriam nederėtų mesti pirštinės. Bet pirmoji tai padaryti išdrįso drovioji Nikolė.

Oras tą vakarą buvo puikus, ir Gerė pasišvilpaudamas skriejo namop savo mopedu ir smaginosi, surengdamas tikrą motokrosą toje dykynėje, kadaise tokioje nykioje, bet dabar, viauksėdamas iš džiaugsmo, jį lydėdavo šuo. Gerė pilna krūtine traukė šitą, taip sakant, užterštą orą ir, žvelgdamas į priešais nusidriekusią plynę, tą plynę, kuri jį taip gniuždė, dabar, kai netrukus ją paliks, įžiūrėjo joje savotišką žavesį. Jis buvo laimingas ne dėl brangenybių ar būsimų turtų, ne dėl pasikeitusio moterų elgesio su juo ir netikėtos vyrų pagarbos, ne, tačiau buvo tiesiog laimingas. Beje, jis gražėjo ir kartkartėmis, išvydęs veidrodyje savo atspindį, stebėdavosi matydamas įdegusį atvirą veidą, tiesius pečius, ir galvodavo, kad galų gale Marijai iš tiesų pasisekė.

Tad tą vakarą jis buvo patenkintas savimi; tą vakarą jautėsi taip, tarsi būtų kam nors skirta dovana. Grįžo į „Glicinijų“ pensioną, genamas visiškai aiškių goslių minčių, juolab kad buvo penktadienio vakaras ir suvaikėjęs senelis vėl išvyko lankyti savo žinduklio.

Marijos virtuvėje nebuvo, ir jis sugaišo kokį trejetą minučių, kol aptiko ją darže, užsijuosusią juodąją savo prikyštę, o galvą apsivyniojusią turbanu ir atšiauriu žvilgsniu žvelgiančią į skurdžias lysves. Prieš pašaukdamas Gerė kurį laiką žiūrėjo į ją, stebėdamasis, šiek tiek susirūpinęs, kad geidžia

tos moters, taip akivaizdžiai tolimos meilės reikalams. Vogčiomis pritykino ir ūmiai apsivijo ranka jos pečius. Ji krūptelėjo ir stebėtinai mitriai atsisuko, dešine ranka gniauždama sodininko peilį. Akimirką, kol jį atpažino, juo švytravo, ir Gerė atsitraukė išsigandęs ir sumišęs.

– Nedaryk taip, – tarė ji, – daugiau niekada taip nedaryk. Negaliu pakęsti, kai mane išgąsdina.

– Bet juk tai aš... – gailiai pratarė jis. – Tu juk manęs nebijai?

Ji prajuko:

– Kaip galėčiau tavęs bijoti? Geručio jaunuolio, kuris puldinėja tik senus juvelyrus...

Gerė paniuro. Kartais norėdavo jai pasisakyti, prisipažinti, jog tai ne jis. Dabar, kai jie dalijosi guoliu, planais, dabar, kai drauge juokėsi ir drauge narsiai stojo prieš įžūlius pardavėjus ir pasipūtusius metrdotelius, jam atrodė – ne, ne atrodė, jis buvo tuo įsitikinęs, – kad juos saisto teisingesni ir nuoširdesni ryšiai negu nusikalstama bendrystė. Be to, galų gale, logiškai mąstant, Gerė prisipažinimas turėtų ją nuraminti; kai brangenybės bus parduotos, jie bus turtingi, atskirai ar kartu; jai nebegrės pavojus matyti, kaip jį auštant suima policininkai, ir net jeigu ji iš tiesų jo nemyli, – o ji dažnai ir noriai tai kartodavo, – vis dėlto turi jausti jam kažkokį švelnumą.

Gerė buvo auklėjamas dorybingai, ir kažkuriai jo esybės daliai atrodė absurdiška, neteisinga, kad jis mylimas už nedorą poelgį. Tačiau kiekvieną sykį, kai pasiryždavo viską jai prisipažinti, susilaikydavo stabdomas kažkokios nuojautos. Verčiau pasikalbėsiąs su ja vėliau, kai jie bus Senegale ar kur kitur, ir juos, atskirtus naujame krašte, vienatvė privers lai-

kytis dermingai. Šiaip ar taip, savo likimą dabar jis įsivaizduoja neatsiejamą nuo josios. Tai buvo viena jo geismo jai priežasčių: jis troško prisijaukinti ją ir fiziškai. Kita priežastis buvo paprastesnė: pripratęs prie Samsono tarnautojų ar prostitučių savo karinės tarnybos metu, Gerė niekada nebuvo pažinęs meilės – fizinės meilės – ir neatskleidęs savo paties juslingumo, kol nesugulė su ta moterimi, vyresne, pavargusia nuo malonumų, tačiau jos judesiai dvelkė patirtimi ir nesivaržymu, ir Gerė atrodė, kad jis prieš ją – tik nekaltas bernelis. Jis apglėbė ją, tačiau ji atstūmė jį abiem rankom, išterliotom žeme.

– Kas tave apsėdo? – tarė. – Tu toks įdirgęs... Vartinėjate ten buhalterijoje pornografinius žurnaliukus?

Jis neatlyžo. Kartojo sau, kad jis – visai dailus vyriškis, kad ji – jau nebe tai, kas vadinama „gražia moterimi", ir kad jos meilės poreikis turi būti labiau nepasotintas negu jo. Žodžiu, jo geismas turi ją veikiau pamaloninti, mąstė jis paikai, stengdamasis netikėti tuo, ką ji atkakliai kartojo jam nuo pat pradžių, tai yra meilė jos nebedomina. Tas abejingumas nesiderino su naktinėmis jos iniciatyvomis, o Gerė buvo dar pernelyg žalias meilės reikaluose, kad suvoktų, jog tuos įgūdžius gali suteikti ir tuos pasitenkinusios moters atodūsius išspausti vien tik patirtis.

– Na... – pratarė jis. – Eini? Ar nenori?

Ji įdėmiai žvelgė į jį su beviltiška išraiška veide, vis dėlto, šiaip ar taip, sumišusia su patenkinta tuštybe.

– Sakykite, Gerė, – pašaipiai paklausė, – ar kartais nebūsite liguistai ištvirkęs? Štai tokia aš jums atrodau seksuali?.. (*Ir ji rodė savo plaštakas, raukšlėtą veidą, beformį siluetą, žilus plaukus.*) Ar nepagalvojate, kad turėtumėte pasiieškoti jau-

nesnių, savo amžiaus moterų, mažumėlę šviežesnių?.. Tu trumparegis, ar ką?

– Tu man patinki tokia, kokia esi, – atsiliepė jis, pabrėždamas tą „tu“ ir stverdamas ją ryžtinga vyriška ranka – tai, žinojo, garantuoja sėkmę su moterimis, bent jau filmuose.

Bet ji nejuokavo ir atstūmė jį, paskui įėjo į vidų.

– Bet juk... – pasakė jis, sekdamas jai įkandin. – Bet juk aš – tavo meilužis, argi ne? Turiu teisę į...

– Tu į nieką neturi teisės, – atšovė ji. – Jau sakiau, kad visa tai manęs nebedomina. Mėgstu miegoti savo lovoje viena, išsitiesusi skersai, per visą lovą. Su tais tipais, kurie knarkia šalia, ar su tais, kurie iš kailio neriasi, kad įrodytų tau, kokie jie smarkuoliai, man jau baigta. Beje, – pridūrė ji, – tu ir pats prisiverti.

– Aš?.. – suglumęs tarstelėjo Gerė. – Visai ne. Kodėl taip sakai?

– Vyrai kaip apsėsti stengiasi kur nors išreikšti savo vyriškumą, – pasakė ji, – ar kontorose, ar su moterimis, ar su arkliais arba futbolu... Bet tu tai padarysi ne su moterimis...

– Tai su kuo? – pasiteiravo jis nepatenkintas, bet nejučiomis susidomėjęs, nes ji kalbėjo apie jį, apie jo būdą: pirmą kartą kažkas juo domėjosi, ir domėjosi juo, pačiu Gerė, o ne juo kaip buhalteriu, ne kaip būsimu vyru. Ji domėjuosi tuo, koks jis, labiau negu tuo, ką jis veikia, ir Gerė tai žavėjo.

– Savo vyriškumą tu įrodei kitaip – jėga ir nusikaltimu. Visa kita tau visada bus antraeilis dalykas. Tikriesiems bosams – o aš Marselyje kai kuriuos pažinojau – mažai rūpi moterys, bent jau rūpi paskui, po viso kito.

– Bet aš ne bosas, – suirzęs pasakė jis. – Aš – dvidešimt

septynerių metų vyriškis, kuris nori gulėti su moterimi: su tavimi.

– Ką gi, o aš nenoriu.

Ji degdama viryklę atsuko jam nugarą, ir jos balse nebuvo nė menkiausios provokuojančios gaidelės. Ji tikrai jo nenorėjo, ir tas dailaus vaikino atspindys, dar tą patį rytą nužiūrėtas veidrodyje, staiga pasirodė jam juokingas ir dirbtinis.

– Taigi, – tarė jis, – tarp mudviejų viskas baigta?

Ir savai nuostabai pajuto, kad jo balsas virpa kaip tų praskydusių jauniklių, televizijos filmų herojų.

– Niekas nebaigta, – atsiliepė ji tuo pačiu pavargusiu tonu. – Niekas nebuvo prasidėję, ir tiek. Retsykiais – taip, jei tu tikrai nori, tik bent jau ne šįvakar. Galbūt po metų tavęs maldausiu aš, – pridūrė, matydama suglumusį jo veidą.

O kadangi jis nesišypsojo, ji staiga įsiuto.

– Eik pas savo draugę Nikolę ir palik mane šįvakar ramybėje! Aš ne tik noriu miegoti viena – noriu viena vakarieniauti, viena būti šitoje lūšnoje, bent kartą, supranti?

Taip, jis suprato. Suprato, kad niekada nereikia nieko prašyti, viską reikia pasiimti pačiam arba rasti kokią nors išeitį. Ką gi, jis ras išeitį, ji dar pamatys...

– Gerai, einu pas Nikolę, – pareiškė apsimestinai žvaliai. – Vakarais ji nesikapsto darže, jai, Nikolei, aš bent jau – tik įsivaizduok! – atrodau nieko sau vaikinas. Ir šefo sekretorei taip pat atrodau nieko sau vaikinas. Tad jei nenori, ką gi – tuo blogiau arba tuo geriau.

Ir pasistatęs švarko apykaklę išbirbė savo mopedu, lydimas pašaipaus juoko, kurį jai sukėlė paskutinė jo frazė.

Kiek vėliau, vėlai vakare, jis buvo Nikolės kambaryje, sujauktoje Nikolės lovoje, o ji prausykloje šalimais niūniavo

madingą paikų žodžių melodiją, kuri baigė įvaryti Gerė neviltį. Grįžusi į kambarį išsitiesė ant lovos, „su slogiai saldžiu rausvu peniuaru“, toptelėjo jam, ir šypsodamasi sužiuro į jį.

– Praėjo daug laiko, – pasakė. – Maniau, kad mane pamiršai. Dvi savaitės, įsivaizduoji?

Jis rimtai linktelėjo, nenuleisdamas nuo jos akių. Ji buvo rausva ir gaivi, jos kūnas gražus, stangrus ir švelnus – jaunos šiuolaikinės moters kūnas, – jai patiko tai daryti, ką tik ji šūkčiojo gerkliniu balsu, o jis svarstė, kodėl ta praėjusi valanda pasirodė jam tokia prėska. Nuo stalelio galvūgalyje ji paėmė veidrodį, atstatė jį prieš įvairius veidus ir apžiūrinėjo save greta jo. Svajingai atrėmė galvą į jo.

– O mudu baisiai mieli, ką? – pratarė. – Tau neatrodo?

– Taip, – pasakė jis, – taip, taip, labai mieli. Netgi daili pora, – tarstelėjo pajuokiamai, naujai, kaip jam atrodė, pastebėdamas gėlėtą užuolaidų kretoną, didelę Roberto Redfordo nuotrauką ant židinio imitacijos, tikro ar dirbtinio raudonmedžio tualetinį stalelį ir kilpiniu audiniu trauktą pufą prieš jį.

Įmantrus kambarys, mąstė Gerė, netgi juokingai prašmatnus taip menkai apmokamai tarnautojai kaip ji. Be to, tviskantis švara. Žodžiu, dailučiai rėmeliai tokiai Nikolei, išskyrus tą lėlę ilga suknele, pūpsančią skersai fotelio ir taip kvailai atrodančią. Ir staiga jis vėl išvydo šaltą, tamsų Marijos kambarį, pilkas ne itin švarias sienas, sukrypusį stalą, ant kurio jis bet kaip sumesdavo drabužius, – ant jo arba ant apšiurusio pinto sodo krėslo, kuris, jau ir taip aptriušęs lauke vasarą, visai nederėjo tame kambaryje, pasmerktame amžinai žiemai. Tas kambarys... greičiau tas įrankių sandėlis su netvarkingai suverstais grėbliais, sodo žirklėmis, sėklų

paketėliais, pamirštais kampe... Toks nykus ir tuščias, regis, beveik negyvenamas kambarys – Gerė matė, kaip jis prasiveria, sukasi, per naktį visiškai susitraukia ar neapsakomai išsiplečia. Matė, kaip jis virsta vienintele jo priebėga ir vienintele pražūties vieta, kai mirtina Marijos tyla ar ramus kimaus jos balso kuždesys sklidinai užtvindo jį geismingumu ir erotiškumu. Matyt, tas ilgesys atsispindėjo jo veide, nes Nikolė atsisuko į jį suraukusi antakius.

– Kas yra? Tau čia nepatinka, o gal jau nebepatinka?

– Ką tu, patinka, – vangiai atsiliepė jis, – na taip, žinoma, patinka... jei aš jau čia... Man reikia eiti, – pridūrė, pats nesuvokdamas to apmaudaus nenuoseklumo, ir guviai nuleido kojas ant žemės.

Staiga panoro kuo greičiau išeiti. Nebetvėrė tos jaunos moters ir linksmo jos kambario, komiškos lėlės, juokingų jos meilės žodžių. Jau pora valandų nebetvėrė to mergaitiško koketavimo. Galų gale jai dvidešimt dveji, o ne dvylika. Beje, staiga ji paseno. Atsitiesė ant lovos įtemptu veidu, bent kartą sustingusiu iš pykčio, atkreipė jis dėmesį su tokiu atsainiu, vos užčiuopiamu smalsumu, kad pats susigėdo.

– Kur eini? – paklausė ji. – Tau nuobodu, a? Ar turi aplankyti ką nors kitą?

– Aš?.. – atsiliepė Gerė, bandydamas paniekinamai nusijuokti. – Aš? Manai, turiu kada lakstyti paskui merginas?

– Ne, – atrėžė Nikolė, staiga visa užsiplieksdama raudoniu. – Ne, aš taip nemanau: tu nėturi kada lakstyti paskui merginas.

Nustebęs jis pažvelgė į ją: šiaip ar taip, tas pyktis jai pritiko. Pro prasiskleidusį peniuarą švylavo nedidukė krūtis, šviesi, rausva oda... Kaip jis gali teikti Marijai pirmenybę

prieš tą dailią jauną merginą? Marija teisi: tikriausiai jis iš esmės iškrypėlis. Akimirką jis susigėdo pats savęs, bet ta gėda taip pat buvo tokia menkutė, tokia tolima. Jam reikėjo kone prisiversti gėdytis.

– Ką nori pasakyti? – paklausė jis, sunkiai mazgydamas batų raištelius, dešimtyje vietų sutrūkinėjusius ir suraišiotus mazgais, kurie nelindo pro skylutes. (Vis dėlto reikia nepamiršti nusipirkti... Iš tiesų, neverta turėti dviejų moterų! Iš tiesų! Šiaip ar taip, jei kuri iš jųdviejų ir pagalvotų, kad jam reikia nupirkti raištelius, tai būtų Nikolė. Dėl to nėra jokių abejonių, nes ta kita...)

Gerė atsistojo: jis grįš savo mopedu, pastatys jį prieš tos kitos namus nekeldamas triukšmo, užtykins laiptais iki jos durų ir, kai ją užguls, jai nebus lengva jo atsikratyti. Ta kita galbūt netgi to nenorės... Ką sako Nikolė?

– Aš noriu pasakyti, kad dabar tave, atrodo, ne per daug domina merginos. Ir dar atrodo, kad tu mėgsti keistai senstelėjusias.

– Kur tu taikai?

Žinoma, jis tai žinojo. Turėjo nutaisyti pasipiktinusią miną, paneigti, suirzti, bet, užuot visa tai daręs, paskubomis rengėsi, nekantraudamas sprukti, kol ji dar nepateikia jam pernelyg tiesmukų klausimų, kol dar nesako jam pernelyg baisių dalykų apie Mariją. Tačiau ji, ramiai sėdėdama lovos kojūgaly kaip teisėjas sukryžiavusi rankas, aplenkė jį.

– Ar tiesa, kad tarp judviejų su tavo šeimininke, ponia Biron, didžiausias romanas? Negaliu patikėti.

– Ką? Bet kas tau taip sakė? – paklausė jis nuostabos kupinu tonu, kuris jau ir jo paties ausims skambėjo dirbtinai. – Bet juk tai beprotybė...

– Taip, beprotybė, tačiau visi taip šneka. Ir visi nėra be-

pročiai. O aš iš pradžių netikėjau: įsivaizduoti tave ir tokio amžiaus kekšę man atrodė vis dėlto truputį per daug. Taip ir pasakiau Miurielei... Sakiau jai: jis juk taip nesielgs, argi ne? Buvusi Marselio šliundra, sena girtuoklė...

Gerė labiau sukrėtė žodis „girtuoklė" negu „sena". Sena – Marija ganėtinai dažnai kartojo, kad ji sena, žmonėse tyčiomis nutaisydavo sugrudusią motinišką išraišką, bet Gerė tas amžiaus skirtumas visai nejaudino, ypač erotinėje srityje. Ne, jį sukrėtė tai, kad Nikolė kalba apie Mariją – apie valdingą, blaivaus proto Mariją – kaip apie kokią prasigėrėlę, besišlaistančią uosto gatvelėmis tarsi valkata. Tačiau Nikolė buvo tokia pasipiktinusi ir tokia nuoširdi, kad jis negalėjo apginti savo meilužės kitaip, kaip tik viską prisipažindamas. O šiuo atžvilgiu Marija buvo neperkalbama: jis turįs neigti jų santykius, nepasiduoti kurstymams, pasijuokti iš nekuklių pokštų – žodžiu, jos išsižadėti. Tada toks jos reikalavimas pasirodė jam kilnus, netgi didvyriškas. Tačiau dabar jis svarstė, ar galų gale ji tikrai taip norėjo apginti jo, o ne savo pačios reputaciją? O gal ji gėdijasi jo... Beje, aišku: kadangi ji neįsileidžia jo į savo guolį, prie savo kūno, vadinasi, ji jų santykiais nesididžiuoja. Žinoma, jis gerokai jaunesnis, vadinasi, pranašesnis fiziškai; bet šis pranašumas virsdavo nieku tą pačią akimirką, kai tapdavo nieku Marijos akyse. „Tačiau, – mąstė Gerė, – tačiau, Dieve mano, gyvenime svarbu ir fiziologija, ir amžius." Vis dėlto Nikolė graži kitaip, ir jeigu jam su ja nuobodu ir jei dabar ji jam nieko nereiškia, tai dar negali sakyti, kad visi klysta: visi – tai yra visi laikraščiai, visi filmai, visi tyrimai, visi patarimai – visi, štai taip. Visi tolydžio kartoja, kad šioje visuomenėje žavi, patinka, laimi ir yra mylimi vyrai ir moterys, žodžiu, žmonės – jauni

ir gražūs, linksmi, įdegę ir pinigingi. Šiaip ar taip, visuomenės grietinėlę ir sudaro šie žmonės, tik ne ta neskoningai apsirengusi moteris, persiritusi penkias dešimtis, mažakalbė ir atšiauri. Tiktai, pagalvojo Gerė, – ir ši nauja akivaizdi tiesa pervėrė jį kaip žaibas, – tik kad jis – jis – neturi su tais tyrimais nieko bendra. Galų gale čia ką nors pakeis ne visuotinis įsitikinimas. Ne statistika sukliudys jai, Marijai, jį pralinksminti, jai, Marijai, jį žavėti.

– Ką tu turi prikišti poniai Biron? – paklausė jis vangiai.

Baigė varstytis batus ir dabar sėlino prie savo švarko ir prie durų. Nikolė triumfavo.

– Žinok, tavo ponia Biron čia, Karvene, atsirado dar prieš tave. Ir nemažai vyrų – gamykloje ar kitur – tą tavo ponią Biron pažįsta ir nevadina jos ponia. Žinai, ji nebuvo naujokė... Tik dabar tie tipai išrankesni: už tą Mariją jiems geriau jaunesnės merginos. Žinoma, aš kalbu apie normalius vyrus...

Stojo tyla, kurioje ūmiai nuaidėjo Gerė balsas, kupinas nesuprantamo įtūžio.

– Bet, Dieve mano, kokios čia sapalionės apie jaunystę!

Jis tai rėkte išrėkė, ir Nikolė spoksojo į jį suglumusi, kone išsigandusi. Jis buvo pabalęs iš pykčio, atrodė susijaudinęs. Iš tiesų toks ir buvo. Pernelyg aiškiai jautė – jeigu būtų išlipęs iš Marijos lovos patenkintas, tai būtų galėjęs vaidinti įžūlų, blogai apie ją šnekėti, išsižadėti jos, ar dar ką nors. Tačiau jos atstumtas jautėsi visiškai jai atsidavęs.

– Ką reiškia jaunystė? – pakartojo tyliau, virpančiais pirštais sagstydamasis švarką. – Manai, man rūpi, kad tu jauna? Manęs tai nejaudina. Šviežiena žavi tik senius! Nežinojai?

Ji žiūrėjo į jį vis taip pat, pravira burna, ir Gerė staiga

šmėstelėjo mintis, kad ji panaši į kažkokį naminį paukštį, bet ilgiau ties šia mintimi nesustojo. Jau nebematė jos, tiesiog nematė. Jam reikėjo eiti ir pasidairyti tenai. Reikėjo patikrinti, ar ta pašėlusi mintis, kuri ką tik jam toptelėjo apie Mariją, apie save patį ir pasaulį, apskritai yra pagrįsta. Pažiūrėti, ar ji, Marija, iš tikrųjų tokia bejausmė visam tam, kas sudaro jo laikų moralę, jo laikų madą, kriterijus, padorumo ribas, taisykles, žodžiu... Ak, taip, jam reikia pažiūrėti, ar jai tikrai į viską nusispjaut. Vienu mirksniu jis pasiryžo, atsistojo, nutvėrė Nikolei už riešo ir stumtelėjo prie drabužių.

– Tuojau pamatysi, – išpyškino, – ar ta ponia Biron mane jaudina. Šiąnakt dėl įvairumo nakvosime pas mane. O rytoj, sekmadienį, liepsiu savo senai meilužei atnešti mums pusryčius į lovą, a? Tokio įrodymo pakaks?

Jis jau bėgo laiptais žemyn, o Nikolė rengėsi, iš pradžių paskubomis, tačiau jos judesiai po truputį nevalingai lėtėjo. Jis pergalingai apžergė mopedą, o ji įsikirto jam į nugarą, palinkusi į priekį maldaujama ir išgąstinga poza, kuri buvo tarsi esminės jos prigimties simbolis, tačiau Gerė priekyje to nematė. Naktis buvo šviesi, ir jie mėnesienoje vinguriavo tarp terikonų it saulėkaitoje. Netrukus prieš pensioną Gerė susigriebė visai sulėtinęs greitį, tada staigiai spustelėjo, ir Nikolė vos nenulėkė žemėn. Stumčiodamas ją priešais save laiptų link, pokštelėjęs durimis, jis visu balsu postringavo.

– Tiesiai, tiesiai! – džiugiai šūkčiojo. – Pirmos durys į dešinę! Patinka, mano gražute? – linksmai tarškėjo, tačiau balsas skambėjo dirbtinai, nes įėjusi į jo kambarį Nikolė liko stypsoti sustingusi, sudūrusi pėdų galus ir aiškiai baisiausiai susidrovėjusi. Ji žiūrinėjo Karibų nuotraukas, iškabinėtas ant sienų, ir nuolankiu balsu pakuždėjo:

– Kas čia? Nori ten nuvažiuoti?

– Norėčiau, – savo ruožtu sušnibždėjo Gerė. – Tas tai taip, norėčiau, – dėstė toliau garsiai ir nenatūraliai, nevykusio nuotykinio filmo herojaus balsu.

Nikolė šypsojosi, baimė išgaravo, ji įsitraukė į žaidimą.

– Kokia puiki mintis, brangusis! – šaukė ji bemaž šaižiu kino žvaigždutės balseliu. – Kaip mums ten būtų gera... Ką mes veiktume... išskyrus meilę? – paklausė, merkdama akį sienos link ir nutaisiusi balsą, kuris jai turbūt atrodė geidulingas, bet Gerė nuskambėjo groteskiškai. Groteskiškai, nes Nikolė stovėjo pasistiebusi ant pirštų galų ir kalbėjo nežiūrėdama į jį, atsisukusi į tą sieną, kuri drumstė jam nuotaiką, kėlė nerimą ir trikdė.

– Na, eime į lovą? – vėl prabilo jis taip pat paikai. – Eik šen.

Ji automatiškai pakluso ir atsidūrė ant lovos, šalia Gerė, ir jis staiga, žvelgdamas į ją, nebežinojo, ką daryti. Kaip įstengs apkabinti tą mažą įkyrią laumiukę? Kaip išdrįs išspausti jai dejones, kai už poros metrų, už šitos tokios artimos pertvaros, galbūt klausosi Marija?.. Ne, ji, žinoma, nesiklauso, bet tikrai girdi, ir apie tai buvo baisu pagalvoti.

O Nikolė žvelgė į jį baugščiai ir nuolankiai, nusižeminusi. Aš darausi juokingas, pagalvojo jis piktai. Štai dabar ta kekšė Marija daro iš jo impotentą! Tai jau viršūnė...

– Man nusirengti nuogai? – paklausė Nikolė.

Gerė nejučiomis dėbtelėjo į ją taip, tarsi ji būtų leptelėjusi kokią nešvankybę, ir Nikolė nuraudo. Jis supyko.

– Taip! – atsakė. – O, taip! Aš taip mėgstu žiūrėti į tave nuogą, – išspaudė iš paskutiniųjų. – Pabučiuok mane...

Tonas buvo toks dirbtinis, kad Nikolė nė nekrustelėjo,

bet, vis dar kaip prastame filme, palūkėjusi išspaudė juokingą dejonę.

– Ak... brangusis... – pradėjo be polėkio. – Bet... Bet...

Bet čia durys plačiai atsilapojo, kad net trinktelėjo į sieną, ir ant slenksčio, didžiulė, su suglamžytu chalatu, priešais juos išdygo Marija – susivėlusiais plaukais, tamsiomis apsiblaususiomis akimis, ir žiūrėjo į juos.

– Na, ką?.. – pratarė.

Nikolė automatiškai pakilo ant lovos, palenkė galvą kuždėdama: „Laba diena, ponia“, įteikliai ir kvailai, traukdamasi nuo jos atgal. Bet Marija pertarė jos mandagumus.

– Manot, čia jums viešnamis? – ramiu balsu pasiteiravo ji Gerė. – Valiūkauti reikia eiti į dykvietę priešais, mano mažyliai. Ten jums pakaks vietos, o aš galėsiu miegoti. Nagi, lauk!

– Bet... – sumikčiojo Gerė. – Bet čia mano kambarys...

– O, ne! – skubiai atrėžė Marija, treptelėdama kulnu į grindis, kad pabrėžtų savo žodžius. – Ne, čia mano kambarys! Kambarys, kurį aš nuomoju – beje, nebrangiai – klientams, tik viengungiams. Užtat lauke viskas veltui – visiškai veltui. Taigi duodu jums tris minutes ten nusidanginti ir išnykti iš čia. Aš noriu miego!

Ir net netrinktelėjusi uždarė paskui save duris, tuo galutinai pažemindama Gerė.

– Ne... ne, bet ką ji sau įsivaizduoja?.. Ką sau įsivaizduoja?.. – kartojo jis stovėdamas, išblyškęs ir svirduliuodamas, lyg primuštas.

Bet Nikolė jau tempė jį už rankovės, gailiai kartodama: „Eikš, eime iš čia.“ Jie vėl sėdo ant mopedo ir išvažiavo po nesudrumsčiamu, tačiau jau perregimu blėstančiu mėnu-

liu. Atsidūrusi prie namų, Nikolė net nebesiklausė Gerė ir pakrikų jo pasiteisinimų. Ji tirtėjo nuo šalčio ir galbūt iš patirto siaubo. Įtraukusi galvą į pečius, suko durų link, ir Gerė išvydo jos nugarą: nugarą, kuri bylojo kai ką, ko niekuomet nebylos Marijos nugara, tačiau jo, Gerė, nugara tai bylojo ne kartą – ir tai buvo pažeminimas.

– Tai matei, a? – pasakė jis. – Juk matei?

– Taip, – atsakė ji, – mačiau.

– Vis dar manai, kad ji – mano meilužė? – riktelėjo jis į tolstančią nugarą.

Tačiau ji neatsakė, net neatsisuko. Ir Gerė dar kartą visu greičiu leidosi pas Mariją, šį kartą vienas. Jis išplūs ją, primuš, galbūt išprievartaus. Toji moterėlė pamatys, ką reiškia įtūžęs vyriškis. Porą kilometrų pralėkė kaip vėjas, variklio burzgimu ir didinamu greičiu kurstydamas savo polėkį.

Bet kai jis sugrįžo, buvo jau išaušę, o Marija taip pat atsikėlusi, nes namai buvo tušti. Ir Gerė, sekundės dalelytę pakerėtą beprotiškos minties, kad ji pavyduliauja, netrukus pagavo siaubingas nerimas, kad jinai pas jį nebegrįš.

Jos nebuvo trejetą dienų, ir per tą trejetą dienų Gerė vėl virto vargšu žmogeliu: jo žingsnis sulėtėjo, galva nusviro, balsas prityko, jis vėl susiveržė kaklaraištį, nebesakė šuniui „sveikas“. Nikolė vos su juo pasisveikindavo, pradrąsėjęs Mošanas buvo dar bjauresnis negu paprastai, Gerė slankiojo skersas.

Tik antrą dieną jam toptelėjo mintis patikrinti brangenybes: jos buvo savo vietoje, ir jis nervingai nusijuokė, suvokęs, kaip jos mažai jam rūpi.

Dvasiškai jis griebėsi vargšo žmogelio vaistų: vietoj Ma-

rijos labai stropiai laistė augalus ir daržoves, tačiau blogai miegojo. O fiziškai apsileido: per trejetą dienų, jei neminėsime taip suveržto, kad vos jo nesmaugė, kaklaraiščio, jis nekeitė drabužių, vilkėjo tuos pačius marškinius, tas pačias kelnes ir tą patį vis labiau susiglamžiusį švarką.

Ir paskutinę dieną, apie ketvirtą valandą, panūdęs atsigriebti, Mošanas padarė jam pastabą dėl nevalyvos jo aprangos, tuo tarpu prislėgtas ir nebylus Gerė žvilgsnis nieko nematydamas klaidžiojo po terikonus.

– Sakykite, – kalbėjo Mošanas – visai taip pat, kaip Marija, – sakykite, Gerė, kas jums čia, viešnamis? (*Iš tikrųjų, pagalvojo Gerė, kuris tenai lankėsi tik kartą gyvenime, dabar jie žiūri į jį kaip į nuolatinį tos vietelės klientą!*) Ar negalėtumėte apsitvarkyti? Čia ne kiaulidė. Bet galbūt jūs, pone Gerė, neturite kito švarko. Jūsų drabužiai...

Mošanas užsičiaupė. Kažkas Gerė laikysenoje kėlė jam nerimą. Tas menkystė atsitiesė, pastiro, o sustingęs veidas, regis, sužavėtas žvelgė į terikonus. Mošanas automatiškai metė žvilgsnį ta kryptimi, bet nieko nepamatė, tiktai baltą dūmelį, kylantį viršum stogo tolumoje, kairėje. Tad nesuprato, kodėl Gerė atsistojo visas nušvitęs, valdingai ranka nubloškė jį šalin kaip kokį daiktą ir puolė prie durų.

– Gerė! – riktelėjo Mošanas. – Gerė, grįžkite atgal!

– Atstokit! – atrėžė Gerė, nė neatsigręždamas į vėl bejėgį savo budelį.

Ir kai Mošanas persisvėrė per langą, kad jį išplūstų, Gerė mopedas jau skriejo baltojo dūmelio link.

Marija buvo pasidariusi šukuoseną, vilkėjo nauju apsiaustu ir buvo lengvai pasidažiusi, bet Gerė tai pastebėjo tik vėliau:

vos atvažiavęs ir numetęs savo brangiąją važiuoklę, jis keliais žingsniais perlėkė virtuvę ir stvėrė Mariją į glėbį, nežiūrėdamas į ją ir taip ryžtingai, kad ši nesipriešino. Prigludęs skruostu prie jos plaukų, jis sustingo, klausydamasis, kaip smarkiai daužosi jo širdis greta širdies tos kekšės, tos kekšės, kuri neleido jam miegoti, kuri persekiojo jį tris dienas ir tris naktis. Nebuvo nė kalbos, kad ją iškoneveiktų ar apkultų, nebuvo netgi jokios kalbos, kad ją iškamantinėtų: ji sugrįžo, ji nesipriešino jam, viskas buvo gerai. Dabar jo širdis rimo, ir jis nusišypsojo iš palengvėjimo.

– Kaip aš bijojau, – pratarė.

Ji truputį krustelėjo greta jo nepakeldama galvos, abejinga, tačiau paklusni.

– Bijojai ko?

Jos balsą slopino Gerė švarkas; jis buvo taip prispaudęs ją prie savęs, kad ji jo nematė. Tad galėjo ištarti savo frazę, o ji – ją išgirsti, ir nė vienas nepradėjo juoktis.

– Na ką gi, žinok: aš bijojau, kad tu mane įduosi farams, – pasakė šypsodamasis.

Kitą šeštadienį jie sėdo į autobusą, važiuojantį į Lilį, ir Marija visą kelią neatsakinėjo į Gerė klausimus. Įsispraudusi į sėdynę, sukryžiavusi rankas ant rankinės, su savo nudėvėtu apsiaustu ji iš tiesų buvo panaši į kaimietę, riedančią į miestą kartu su suaugusiu savo sūnumi. Vos išlipusi iš autobuso, sustabdė taksi – nauja prabanga! – natūraliu mostu, apstulbinusiu Gerė.

– Vengrų gatvė 23, – pasakė klestelėdama ant sėdynės.

– Ką mes veiksime Vengrų gatvėje? – pakuždėjo Gerė.

– Tuojau pamatysi.

Ji vėl užsimerkė, atrodė išvargusi, bet nejučiomis šypsojosi.

Prašmatniame Lilio kvartale, Vengrų gatvėje 23, stovėjo senas akmeninis pastatas su iškiliu prieangiu, su herbu frontone ir erdviu grįstu kiemu, į kurį vedė nedidelės durelės. Marija atidarė duris, įėjusi uždegė šviesą ir iš karto nuėjo praverti lango kambario gale. Gerė atsidūrė prabangiai įrengtoje svetainėje, neskoningai, rėksmingai apstatytoje pusiau dekoratyviniu, pusiau kolonijiniu stiliumi – juodos odos kanapa, modernios, ar bent kadaise tokios buvusios, plieninės lempos, pailgi veidrodžiai ir du marokietiško stiliaus pufai; viskas labai pretenzinga ir labai bjauru, bet Gerė

tai pasirodė taip pat prašmatnu, kaip atrodė ir Marijai. Ji atsigręžė, ir jos žvilgsnis, iš pradžių neramus, akimirksniu pergalingai nušvito, kai ji išvydo palaimingą, priblokštą Gerė išraišką.

– Na, kaip? Štai mes ir nuomininkai, mažyti.

Ji švytravo raktu.

– Ak, klausyk, ši vietelė tikrai prašmatni... – išspaudė Gerė, vis dar sustingęs ant raudonojo vyno spalvos kilimo.

– Ką gi, prisėsk. Tai juchtas, tačiau vis dėlto baldas yra skirtas sėdėti, – pasakė mostelėdama į kanapą.

Gerė atsargiai atsisėdo, ištiesė kojas, staiga užmetė jas ant juchto ir, įsikandęs cigaretę, sviedė į Mariją cinišką, valiūkišką žvilgsnį. Kreipėsi į ją falcetu.

– O pas jus čia neblogai, mano paukštyte! – pareiškė. – Ar neturėtumėte dar ir lašelio portveino su bulvių traškučiais?

Paprastai Marija būdavo ne itin jautri Gerė pokštams, bet čia ji kaip niekur nieko įsitraukė į žaidimą ir padarė reveransą.

– Tik nesivarginkite, pone, – atsiliepė. – Tik jau nesivarginkite.

Ir, trinktelėjusi durimis, dingo iš kambario; grįžo pas Gerė su taure rankoje.

– Še, – pasakė, – tai martinis, apie portveiną aš nepagalvojau, bet kitą šeštadienį jo turėsi.

– Kitą šeštadienį? Tu išnuomojai ilgam?

– Šešiems mėnesiams, kol Žilberas parduos visa kita. Bet tu dar ne viską matei... Eik šen.

Gerė nusekė paskui ją iki šviežiai supurento mažučio darželio, paskui į jau paruoštą miegamąjį. Čia stovėjo didžiulė

lova su juodo satino lovatiese, atausta aukso spalvos siūlais, dvi sukinėjamos stalinės lempos ant rožmedžio stalelių galvūgalyje ir tualetinis chromo stalelis, kuriame atsispindėjo vonios kambarys, visas taip pat tviskantis. Apstulbęs Gerė kaip pritrenktas dairėsi aplinkui.

– Paskui pamatysi kitą kambarį, – pasakė ji, – bet pirma pasimatuok šitą.

Ji atidarė sieninę spintą, išėmė kažkokį tamsų daiktą ir sviedė jam į glėbį.

– Tai smokingas, – paaiškino. – Nusipirkau suknelę ir sau. Juk kalbėjome, kad paūžausime, argi ne? Tad šįvakar tą ir darome; paskui grįžtame į savo lizdelį, namo, miegoti, rytą vartomės lovoje, o paskui, vakare, važiuojame į „Glicinijas“. Tinka?

Ji kalbėjo negarsiai, santūriai, bet jos akys švytėjo pasitenkinimu ir pasididžiavimu. Staiga jos veide pasirodė kažkokia vaikiška išraiška.

– Dar klausi, ar man tinka! – entuziastingai atsiliepė Gerė. – Dar klausi...

Prisidėjęs smokingą, jis apžiūrinėjo save veidrodyje iškėlęs smakrą, išrietęs stuomenį.

– Dar klausi, ar man tinka!.. Tas Mošanas galės sau bliūvauti visą savaitę, o aš galvosiu apie Vengrų gatvę.

Marija nekantriai sukrutėjo. Mošano ir Gerė varžytuvės varė ją į neviltį; ji kiekvieną kartą stebėdavosi, kaip Gerė dar jo nenugalabijo kokioje tamsioje gamyklos kertėje. Kad pakeistų temą, Gerė nusimetė švarką, apsivilko smokingą.

– Valio, paūžausime! – pasakė. – Šįvakar mes suksimės valso sūkuryje Lilyje...

Po keleto valandų jie iš tikrųjų šoko valsą Lilyje, kabarete tokio pat stiliaus, kaip jų laikinas būstas. Susitaršiusi Marija traukė „Melancholiją“, keturiasdešimtųjų metų melodiją, o lengvai apgirtęs, įsismaginęs Gerė kabinėjosi prie vienos baro merginos. Marijos „numerį“ pasveikino mažumą pašaipūs ar mažumą sugrudę „bravo“. Kurtinamai paplojęs Gerė pabandė nusitempti ją į šokių aikštelę, bet ji nėjo – susibičiuliavo su pianistu, ir jie drauge aptarinėjo pokario šlagerius, minėdami melodijas, kurios vadinosi *Gypsy, Sentimental Journey, Star dust,* nežinomas Gerė, ir vėl šokančiam su ta mergše.

– Toji dainininkė – tavo motina, ar kas? – pasidomėjo mergina.

– Teta, – iškošė jis tarp dantų.

Taip buvo nurodyta Marijos. Žodis „teta“, palyginti su „motina“, jam atrodė kažkoks romantiškas.

– Tokiuose metuose tu vaikščioji su teta?..

Gerė gūžtelėjo pečiais.

– Ji turi savo pranašumų...

– Gal pasakytum, kokių? Ar tai bent padoru?

Mergina buvo pašaipi ir karinga; per daug išgėrusi, ji kikeno, ir Gerė pasijuto suirzęs.

– Na, tai kuo ji tokia ypatinga, ta tavo tetulė, a? O pirmiausia – kuo ji vardu?

– Marija, – automatiškai atsiliepė jis. – Žodžiu, Mariana, – pridūrė.

Jie buvo nusprendę vadintis netikrais vardais – be jokio didelio reikalo: jų gyvenimas toks uždaras, tad kas būtų galėjęs juos atpažinti šiame mieste, kuriam terūpėjo savos įžymybės? Kas būtų galėjęs juos atpažinti šiame Pigalio sti-

liaus restoraniūkštyje? Bet Marija panoro, kad jis vadintųsi Raulis, – šitas vardas jam atrodė neskoningas. Jam labiau būtų tikę kas nors panašaus į „Fransua Ksavjė“ ar „Sebastianą“, žodžiu, romantiškas vardas. Tačiau Marija nesutiko, atseit, tebūnie pagal inicialus, ir dabar jis vietoj Rožė vadinosi Raulis. Beje, jau geras dvi dešimtis metų, nuo jo motinos mirties, niekas nevadino jo Rožė. Visi jį šaukė Gerė – išskyrus Nikolę, kuri vadino jį pupuliu, brangučiu, katinėliu ir kitokiais kvailais vardais, ir Mariją, kuri apskritai niekaip jo nevadino.

– Na, ir ką?.. (*Mergina liovėsi šokti; nuo jos iš tiesų trenkė alkoholiu...*) Ir ką, pasakysi? Kuo ta tetulė Mariana tokia jau šauni? Kokie tie jos pranašumai? Nori, kad paklausčiau jos pačios?

– Ne, – atsakė jis truputį sunerimęs. – Ne, aš tau sakiau, ji šauni, tiek mane prijuokina, na, ir viskas.

Mergina nepatikliai jį nužvelgė. Netikėtai ji nušvito šypsena, ir pro pravirą burną plūstelėjo vis didesnis sapalionių srautas, net šokėjai aplinkui sustojo.

– Ji tave juokina? Na jau! Tetulė Mariana linksmina tave melancholiškomis savo dainelėmis, savo melodramomis ir taftomis?.. Klausyk, ar tik nebūsi gražiosios Marianos alfonsas? A?

Nesėkmę vainikavo tai, kad nutilo muzika, ir Gerė atsidūrė šokių aikštelės viduryje, apsuptas pašaipių šokėjų. Akimis paieškojo Marijos, bet nerado. Jį pradėjo imti panika, jis neaiškiai bandė susibrukti rankas į kišenes, kad atsainiau atrodytų, bet jos nelindo į per siaurą smokingą, ir galiausiai susidėjo jas už nugaros. Mergina visai pašėlo.

– Žinote, tas naujasis katinėlis pasiutusiai meilus! – laidė ji gerklę. – Žinote, jis ištisomis naktimis tamposi su savimi

tetulę Marianą, melancholiškų dainų atlikėją. Taip priimta kaime: net perkopęs tris dešimtis vediesi tetulytę palėbauti. Argi ne žavinga?

Gerė visas užkaito. Jis pamojo pagaliau atsiradusiai Marijai, tačiau mergina pamatė.

– Kurgi ne!.. – užtraukė ji. – Štai kaimiečiui ir užraudo veideliai... Viskas taip rafinuota, jautru. Na, kurgi toji tetulytė?

– Aš čia, – atsiliepė ramus Marijos balsas, ir rankos mostu skirdama besišaipančias poras ji prisiartino prie merginos. Ši nepastebimai atsitraukė.

– Aš ir sakiau, kad ji čia, toji tetulytė...

– Ir ką – tau trukdo?

Marija tai ištarė negarsiai, tačiau šnypščiančiu, grėsmingu balsu, kuris akimirksniu užčiaupė merginai burną. Ir galbūt ji būtų ir visai užtilusi, jei už jų nebūtų išdygęs lengvai įdegęs tipas juodais akiniais, lydimas žaliūko languotu, žaliu kaip obuolys kostiumu.

– Ei, – pratarė akiniuotasis, – tave skriaudžia, mano gražuole?

Jis čiupo merginai už sprando ir dėjosi nekreipiąs dėmesio į Gerė, kuris, atgavęs žadą, pabandė viską sustatyti į vėžes.

– Tai nesusipratimas, – pasakė jis. – Panelė norėjo pajuokauti, mes ją ne taip supratome. Nieko rimta.

Jis įtemptai stengėsi šypsotis, bet jam buvo neramu: tie du vyriokai darė bjaurų įspūdį – buvo iš tokių, su kuriais įsiveli į istorijas; vakarėlis krypo bloga vaga, o jis buvo per daug išgėręs, kad sumestų, ko griebtis; čia viskas kitaip negu „Trijų laivų“ kavinėje.

– Nagi, eikš, nykstame iš čia, – tarė jis Marijai. – Jau vėlu, tiesa?

Ji neatsakė, žiūrėjo į akiniuotį.

– Prieš išeinant derėtų atsiprašyti, – pareiškė tas.

Ir išpūtė cigaretės dūmus Gerė tiesiai į akis. Šis nusisuko. Kažkas už jų susijuokė, o Marija žengtelėjo į priekį prie to mitruolio, ir šis taip pat nejučiomis atšlijo. Minios juokas netikėtai nuščiuvo; dabar viršų paėmė smalsumas, nebe pašaipa.

– Klausyk, tu, provincijos gangsteri, – prakalbo Marija tuo pačiu bespalviu balsu, – gal atšoksi nuo mūsų? Operetės gangsteriai manęs nežavi. Tuojau tau pasakysiu: smarkuolių aš daug mačiusi – tikrų, rimtų, Marselyje. Visų pirma jie nesikabinėja prie klientų, antra, jie mandagūs su moterimis, trečia, jų marškiniai niekada nebūna sudvisę, o nagai priaugę purvo, nebūna nei pedžio garbanėlių... Supranti? Nagi, pasitrauk, ką? Mudu su sūnėnu užsuksime čia po kelerių metų ir pažiūrėsime, ar padarei pažangą... Bet nešk sau kudašių, ką? Tau nebe penkiolika, branguti...

Tipelis pabandė ją pertarti – veltui; dabar jis buvo išbalęs. Dabar jau žmonės aplinkui juokėsi iš jo, ir jis, neatlaikydamas ereliško Marijos žvilgsnio, automatiškai pasitraukė į šalį; bet vos ji atsuko jam nugarą, puolė prie Gerė, nespėjusio pasišalinti drauge su Marija.

– Tai ką, – iškošė, – tau iš viso to juokas, a?

Ir vienu metu spyrė jam į kelį ir smogė tiesiai į skrandį. Priblokštas Gerė susirietė dvilinkas, gavo kitą spyrį į šonkaulius ir brinktelėjo ant žemės. Tipelis visai padūko. Be paliovos talžydamas stūmė Gerė durų link, o šis – apakintas, krauju plūstančia nosimi – tik nerangiai mojavo gindamasis. Tarpduryje sukniubo, nusirito, o suteneris,

padedamas durininko, ištrenkė jį laukan ir uždarė duris. Gerė atsidūrė Marijai prie kojų.

Ji stovėjo aušroje ant violetinio grindinio, žiūrėjo į jį iš viršaus ir atrodė visai nenusiteikusi užjausti. Jam maudė šonus, nosis kraujavo, jį pykino. Nugara jis atsirėmė durų, pabandė atsitiesti.

– Na? – pratarė ji.

Gerė vėl susmuko, kilstelėjo prie veido ranką, žiūrėdamas į kraują ant pirštų, nusišluostė ranką į kelnes. Paskui atlošė galvą ir užsimerkęs giliai įkvėpė oro. Iš kabareto sklido tango garsai.

– Skaniai kvepia... – pratarė netikėtai. – Kvepia laukais.

– Ir ne gėda, kad tau išvelėjo šonus?

Marija tebestovėjo sustingusi kaip teisėjas. Gerė jautėsi esąs labai toli nuo jos, labai toli nuo šitų muštynių, labai toli nuo visko.

– Ne, – atsakė ramiai, – ne, tai nesvarbu...

– O kas svarbu?

Marijos balsas buvo šiurkštus, vos vos susidomėjęs.

– Svarbu tai, – atsakė Gerė, – kad mums dabar gera. Muzika gera... Šita tuščia gatvė – gražu... Mes grįšime į savo dailius namus, drauge miegosime – štai kas svarbu.

Jis kalbėjo lėtai, vyrišku, kupinu pasitikėjimo tonu, ir moteris priešais kone priklaupė, kad pažvelgtų į jį iš arti: jos pyktis virto nekantriu klausimu.

– Nieko negaliu padaryti, – pasakė ji. – Vyrą aš turiu gerbti. Man reikia nesivaržančio vyro, kuris pasakytų velniop: velniop niekšams, velniop geriesiems žmoneliams, velniop gangsteriams – vyro, kurį gerbtum, supranti?

– Ar geriau jaustumeisi, jeigu būčiau jį nudėjęs? – tyliai paklausė Gerė. – Tu įžeista, ar ne?

– Taip, – atsakė ji. – Man gėda.

Jo galva nusviro ant šono, jis į ją nežiūrėjo, plaukų sruoga krito jam ant akių, jis atrodė įskaudintas ir abejingas. „Jis gražus“, – pirmą kartą pagalvojo Marija.

– Aš ne iš tų, kuriuos gerbia, – pasakė lėtai. – Niekada nebuvau „gerbiamas“: nei mokykloje, nei namie, nei gamykloje. Žmonės blogai su manimi elgėsi ir toliau taip daro.

Marija palinko prie jo. Paėmė jam už smakro, bandė atsukti į save jo veidą ir pamatyti akis, bet jis nepasidavė, kalbėjo nežiūrėdamas į ją.

– Taip, bet tu – vieną vakarą tu sukilai, argi ne? – tarė ji. – Pasakei velniop kitiems, gamyklai, terikonams, įstatymui: tu nužudei... Bent kartą tai padarei...

– Manai?

Staiga jis, regis, susimąstė, ir ji atsistojo – uždususi, pavargusi. Jam atrodė, kad jie vienas kitam pasisakė kažką, ko nebūtų turėję pasakyti, o jai – kad paskutinis žodis buvo ne jos. Panieką, pyktį ir įsiūtį pakeitė kažkoks dviprasmiškas jausmas, nepanašus į nieką, kas buvo iki šiol patirta.

– Eini? – mestelėjo atšiauriai, pasidrąsindama.

Gerė pakilo ir kruopščiai valėsi rankovę.

– Dėmė, – tarė. – Kaip gaila!

Jam, atrodo, labiau rūpėjo išterliotas smokingas negu pieš meilužę aplamdyti šonai, ir ją vėl pagavo įniršis.

– Tai eini? Pasimaivysi vėliau!

Jis pažvelgė į ją, nusišypsojo ir atsakė:

– Kad ne, žinai, man dar reikia užbaigti su tais subjektais.

Ir jis pasisuko į duris, atidarė jas ir dingo restorane jai nespėjus nė mirktelėti.

Marija liko viena prie durų, grumdamasi su neaiškiu noru taip pat ten grįžti, sekti paskui jį, paskui atsirėmė į juodą prieangį, sulig brėkštančia aušra vis pilkėjantį. Giliai įkvėpė oro, kad nuramintų savyje kažkokį dirgulį, ir nustebo, pajutusi, kad lauko vėjas iš tiesų skaniai kvepia...

Gerė akimirką sustingo prieblandoje, atokiau nuo baro, linkstančiomis kojomis. Niekas nepastebėjo, kaip jis įėjo, ir jis girdėjo dirglius rymančių prie baro savo priešininkų balsus. Languotojo žaliūko balsas skambėjo pašaipiai, o tariamasis smarkuolis sadistas irzo.

– Nevertėjo jo spardyti, – postringavo žaliūkas. – Juk matei, kad jis nemoka muštis... Jei tave kas įžeidžia, gražuolėli, tu virsti tikru niekšeliu.

– Kodėl turėčiau būti įsižeidęs, ką?

To, kurį Gerė vadino operetės gangsteriu, balsas skambėjo labai šaižiai. Gal Marija galų gale ir neklydo minėdama pedžio garbanėles... „Vis dėlto ji žodžio kišenėj neieško“, – šmėstelėjo Gerė mintis, ir jį supurtė nebylus juokas. Beje, juokino jį viskas. Todėl, kad iš tiesų buvo juokinga, todėl, kad...

Kokį velnią jis čia veikia su tuo sukepusiu krauju, užkimšusiu jam nosį, su maudžiančiais šonais ir su tais bėdžiais, kurie prie baro aptarinėja jį, tarsi daugiau neturėtų ką tokiu laiku veikti? Jis tapo susidomėjimo objektu, pašaipiai pagalvojo, ir jį užliejo pranašumo jausmas, visiškai nederamas tokiam tipui, kuriam ką tik taip apskalbė šonus. Tuojau jam vėl sumals snukį, ir sulig ta mintimi jis įtraukė skrandį toje vietoje, kur jį dar maudė. Bent kartą nesvarstė, ką ir kodėl tuojau padarys, nei to, ką apie tai pasakys žmonės, – tiesiog

padarys tai, ką nori, ką turi padaryti. Jautėsi laisvas, jį užliejo netikėtas svaigus jausmas, tarsi kokia rami egzaltacija, ir tai buvo laisvės pojūtis, kurį jis atpažino, nors niekada nebuvo jo patyręs. Juokinga, kad jo laisvė paremta tuo, kad leidi save apspardyti... – pagalvojo žengdamas į šviesą.

Mergina, toji susna, pastebėjo jį pirmoji ir viauktelėjo – atsigręžė ir kiti. Žmonės salėje jų nematė. Ant aukštų baro kėdžių sėdėjo smuklės tvarkdarys, žaliūkas ir sadistas, dar mergina, ir viskas; Gerė palengvėjo. Per visas tas juokingas peštynes jį labiau gąsdino nepažįstami, išsigandę klientų veidai, negu tie, ryškesni, trijų jo priešininkų.

– Še tai tau... – burbtelėjo durininkas. – Jam dar maža?..

Tai sakydamas jis nulipo nuo kėdės, tariamasis smarkuolis taip pat, o žaliūkas, įsitaisęs prie baro, atsisuko ir žiūrėjo į jį, kaip pasirodė Gerė, palankiai.

– Ką čia veiki, bičiuli? – pratarė. – Turėtum eiti gulti, šitaip apvelėtas...

Gerė stabtelėjo per metrą nuo jų ir spoksojo į juos, kaip jiems, matyt, pasirodė, neryžtingai, nes sadistas, akimirką išmuštas iš vėžių, šaipydamasis prabilo.

– Kad ne, – tarė, – palik jį ramybėje. Jeigu jis – mazochistas, tai aš jam tuoj padėsiu. Tau leidus... Aš tausoju savo kostiumus...

Jis nusivilko švarką ir dirgliu judesiu sviedė jį merginai, bet ji, išsiblaškiusi ar pakerėta Gerė, jo nepagavo. Jis pravėrė burną norėdamas ją išplūsti, bet, nutaręs, kad nėra kada, atsistojo boksininko poza – kairysis kumštis atstatytas į priekį, dešinysis dengia veidą, „kaip filme“, toptelėjo Gerė, kuris lengvai sūpavosi ant pėdų, nuleidęs prie šonų rankas. Jautėsi per tūkstančius mylių nuo čia ir aptingęs, toks aptingęs...

– Savo numerį tu atliksi be manęs! – pareiškė žaliūkas. – Įspėju, Stefanai, šį kartą sukis be manęs.

– Ir be manęs, – pritarė durininkas.

Jie atrodė mažumą atitolę, mažumą pasidygėję, ir vadinamasis Stefanas metė į juos iš pradžių sutrikusį, paskui tūžmastingą žvilgsnį.

– Man jūsų ir nereikia, – atrėžė. – Na, tai ateini, kaimo jurgi, a? Įsidrąsinai?

– Tikrai taip, – klusniai atsiliepė Gerė.

Ir jis žengė porą žingsnių, gavo nuo ano dešiniu kumščiu į dešinį šoną, kairiu – į skruostikaulį, tačiau tai jo nesustabdė, ir jis čiupo jam už gerklės. Laikė rankose kažką besispardantį, kažką aptemptą šilkiniu audiniu... „sudvisę marškiniai“, – prisiminė pakrikai, užsimerkdamas, ir tada visą jo kūną apipylė smūgių kruša, o jis stebėjosi, kad jam neskauda. Jautė smūgius, bet ne skausmą; beje, buvo taip arti priešininko ir taip į jį įsikirtęs, kad tie smūgiai darėsi glebūs, neryžtingi, vis silpnesni. Gniaužė be įniršio, lėtai, tiktai tam, kad tas pernelyg spurdantis ir truputį šlykštus dėl to, kad spardosi, daiktas nuo jo nepaspruktų. Grumtynės užsitęsė... vis nesibaigė. Dabar, kai smūgiai visiškai liovėsi, kai jis girdėjo aplink save šaižius balsus, kai įsikišo kiti, nors buvo žadėję to nedaryti, kai tempė jį atgal, bandė išplėšti iš jo rankų priešininką, kai mergina klykė, kai kažkas įnirtingai jį purtė ir jam prieš akis šmėžavo languota žaliūko rankovė, o kažkokia šiurkšti ranka kabinosi jam į pirštus, vieną po kito juos atgniaužinėdama, suko, plėšdama nuo tų sudvisusių marškinių, – dabar jis bemaž nuobodžiavo.

Jis spyriojosi, būtų galėjęs spyriotis dar ilgiau, jeigu daiktas, kurį jis taip įsikirtęs laikė, nebūtų suglebęs, ap-

sunkęs, tapęs toks pat atgrasus ir atsipalaidavęs, kaip ir įsikarščiavęs. Visą tą laiką jis kniaubėsi veidu į kažką juoda, kažką tviskantį ir trenkiantį briliantinu: į tariamojo smarkuolio kiaušą. Ir kai tas sudribo, Gerė vėl atsidūrė šviesoje, mirksėdamas, pagaliau girdėdamas šurmulį ir šūksnius, kurie užtvindė barą ir pasirodė jam juokingi ir melodramiški. Kažkas jį stumtelėjo, ir jis atsirėmė į barą, iš nosies vėl žliaugė kraujas, jis žiūrėjo, kaip žmonės bruzda virš kažko ant žemės, kažko, kas, atpažino jis, buvo tariamasis smarkuolis su savo smailiais, pernelyg blizgančiais batais, kurie neseniai, kai jis tysojo ant žemės prie durų, kelissyk jam įspyrė. Žaliūkas, atrodo, ant jo nebepyko, nors prieš tai pašėlusiai suko jam pirštus ir tempė Gerė prie durų. Jie gavo pasitraukti, kad praleistų du tipus, nepažįstamus, susijaudinusius, už rankų ir kojų tempiančius jo priešininką atkragusia galva ir nejudantį. O jiems einant pro šalį Gerė pamatė jo gerklę ir bjaurų raudoną ją žymintį pėdsaką. „Gal aš jį nužudžiau“, – pagalvojo išsiblaškęs ir visiškai nesutrikęs.

Durys atsidarė, jie išėjo į lauką, ir ryto oras pasirodė Gerė tarsi dalis tokio pat neįtikimo sapno, kaip ir visas vakarėlis.

Išgirdo jis ir Marijos balsą, klausiantį: „Jis negyvas?“, be jokių baimės ar pasitenkinimo gaidelių. Išgirdo, kaip žaliūko balsas sako: „Dabar spruk.“ Ir sekundę trynė sau pirštus, stebėdamasis, kad jie tokie užtirpę. Ką tik jis neklydo: iš tiesų kvepėjo laukais... Ir nesusilaikęs tai pasakė Marijai, dabar labai gerai ją įžiūrėjo: išvargęs veidas, glotni kakta ir truputį paniurusi išraiška ryto šviesoje, – Marijai, bent kartą pripažinusiai, kad jo tiesa, ir kadangi jis neatlyžo, net pripažinusiai, kad kvepia šienu...

Jis užmigo vos išsitiesęs ant siuvinėto damasto lovos net nepajutęs, kaip Marija atvarstė jam batus nei kaip nuvilko smokingą. Pabudo apie vienuoliktą, perdžiūvusia burna, ir iš pradžių nesuprato, kur esąs. Už metalinių ketvirtojo dešimtmečio stiliaus žaliuzių buvo diena, ir pirmiausia jis išvydo ant pakabo savo smokingą, užkabintą už lango skląsčio ir lėtai besisukantį apie savo ašį kaip kokia žmogiška būtybė.

O Marijos suknelė dryksojo ant grindų, ant tamsaus audinio buvo aiškiai matyti rusvų kraujo dėmių. Nuogu stuomeniu, atmerkęs akis į tas nepažįstamas sienas, Gerė sunėrė už pakaušio rankas ir susidomėjusiu, pagyvėjusiu žvilgsniu klydinėjo po tuos išdraikytus, suterliotus drabužius, jų vakarėlio liekanas. Vakarėlio, iš kurio jis, beje, ne kažką teprisiminė, ir, norėdamas paklausti, atsisuko į tamsią masę kitame didelės lovos gale; bet tai, ką jis palaikė miegančia Marija, buvo tik nertų apdangalų krūsnis, suversta tamsiame kampe. Sunerimęs Gerė pasikėlė lovoje, pasiklausė ir galiausiai išgirdo netoliese tyliai grojantį radiją. Nusiraminęs truputį per staigiai kilstelėjo ir sudejavo: vakar jam tikrai kažkas aplamdė kaulus. Čia jis pamatė save veidrodyje, dideliame sieninės spintos veidrodyje, ir jam supyko širdis. Marija buvo jam palikusi apatinukes, tačiau stuomuo ir šlaunys buvo nusėti tamsiomis mėlynėmis, o nosis iš profilio atrodė raudona ir dešinėje pusėje išburkusi, kaip ir viršutinė lūpa.

Keistos buvo tos peštynės, pagalvojo ir patenkintas šyptelėjo. Prieš įeidamas į svetainę metė žvilgsnį ir sustojo. Marija sėdėjo ant juchto sofos, nusisukusi į stiklines duris, praviras į tą tuščią sodelį, ir rūkė pasidėjusi rankas ant radijo imtuvo, nejudėdama, primerkusi akis. Retai kada Gerė ją

matydavo taip, kad ji nematytų jos, retai kada užklupdavo tokią, kokia ji buvo, nors ji niekada neapsimetinėdavo. Tai nutikdavo retai ir, atrodė Gerė, tikriausiai slaptai, nes vienos jos veido išraiška būdavo ne tokia, kaip tada, kai ji būdavo su juo. Ji atrodydavo liūdnesnė, mąslesnė, nesuprantamesnė... Gerė paėmė nuo lovos smokingo marškinius ir juos apsivilko; Marija dažnai šaipydavosi iš paiko jo drovumo.

Patraškėjęs, radijas dabar grojo iškilmingą ir sykiu sentimentalią melodiją, nusprendė jis, sekmadienio muziką, dėl to jo įžengimas basomis pasirodė itin juokingas, ir jis aiškiai pamatė, kaip Marija krūptelėjo, nuleido kojas ant grindų ir atsistojo, lyg nustebinta jo pasirodymo.

Akimirką jie žiūrėjo vienas į kitą, paskui mandagiai nusišypsojo. Jis susigėdo, pats nežinodamas ko, ir bent sykį ji, regis, taip pat. Bet ko?..

– Nebemiegi? – pasiteiravo ji. – Klausyk, tu šauniai susidorojai... Eik šen, eikš, pasirodyk...

Gerė stovėjo prieš ją kaip apžiūroje. Ji praskleidė jo marškinius ir patyrusia, bejausme ranka čiupinėjo jam šonus, kojų raumenis, mentes. Kartais švilptelėdavo, aptikusi mėlynesnę už kitas mėlynę, ir klausdavo: „Čia skauda? O čia?..“ Jis palaimingai leidosi čiupinėjamas. Jam buvo be galo malonu, kad ji taip juo rūpinasi. Niekaip negalėjo nuspręsti, ar tai motiniški, ar arklių pirklio judesiai, šiaip ar taip, judesiai moters, slaugančios savo vyriškį po muštynių. Ir kai ji pavarė jį, pliaukštelėdama per šoną, – šį kartą visai kaip arkliui, – jis atsiduso.

– Kava ant ugnies, – tarė ji. – Atneši puodelį ir man?

Nikeliuotame kambarėlyje, kuris vadinosi virtuve, Gerė virpančiais pirštais pripylė du puodelius. Pirštų sąnariai

sutinę, pastebėjo jis, ir kaip mokinukas pačiulpė pirštus, paskui prisiminė, iš kur tos tynės. Tada rankos jam suvirpo taip smarkiai, kad jis gavo skubiai pastatyti puodelius. Pasibaisėjęs ramstėsi sienos. Atgniaužtamas ir sugniaužtamas dideles savo plaštakas ir nepažįstamus pirštus, neįstengė prisiminti, ar jis vakar kažkam smaugė gerklę tol, kol jį nugalabijo? Tą tipą iš jo išplėšė, jis matė jį šmėstelint pro šalį, jį, išskėtriotom rankom ir kojom, su juodais atspaudais ant gerklės, nešė du vyrai... Ar jis buvo negyvas? Jis neprisiminė. Neprisiminė beveik nieko tikra; galėjo paklausti tik Marijos, bet nedrįso. Kai dėl pinigų septyniolika peilio smūgių suvarpai nieko tau nepadariusį žmogų, ne per daug suki galvą, tik prismaugei ar kaip reikiant pasmaugei niekšelį, kuris prie tavęs kabinėjosi. Kažkas čia ne taip, ne taip... Ir jis linkstančiom kojom grįžo į svetainę, pastatė priešais Mariją puodelį ir, kad išvengtų jos žvilgsnio, nuėjęs persisvėrė į sodelį, tai yra į jį atstojantį žemės lopinėlį. Tas šviežiai sukastas žemės plotelis tikriausiai bus trijų ir dviejų metrų. „Visai kaip kapas“, – pagalvojo staiga apimtas niaurių minčių, ir garsiai bei trankiai kreipėsi į Mariją:

– Nori ir čia sodininkauti? Ką pasodinsi? Kvapiųjų pelėžirnių? Mėgstu kvapiuosius pelėžirnius...

Jos balsas sklido lyg iš tolo, aiškino, kokia šios žemės padėtis, kalbėjo apie juodžemį, trąšas, daigus, o užuolaidų slepiamas Gerė žvelgė į savo plaštakas, į savo marškinius, rankas, tarsi koks nors ženklas būtų galėjęs paliudyti jam jo nusikaltimą. Galop, užgoždamas muziką, nuaidėjo Marijos balsas, staiga labai aiškus.

– Šį rytą klausiausi Lilio radijo, girdi? Įsivaizduok, gerieji žmoneliai Lilyje ramiai sau miegojo. Išskyrus vieną apiplėš-

tą vaistinę ir gaisrą pas bakalėjininką, naktis Lilio gyventojams buvo rami. Girdi? Atsakyk...

Gerė užsimerkė iš palengvėjimo, ir prireikė ištisos akimirkos, kol jis išsiblaškęs atsiliepė: „Taip, taip, girdžiu, Lilyje viskas gerai", paskui, grįždamas atgal į kambarį, su įsitikinimu pridūrė:

– Iš tiesų, manau, kvapieji pelėžirniai būtų labai gražu...

Ji žiūrėjo, kaip jis eina per kambarį ir linksmai sako:

– Einu pamerkti savo mėlynių į rausvąją vonią, – juokdamasis iš savo pokšto, kuris šito juoko nebuvo vertas.

Ji nulydėjo jį žvilgsniu, vis taip pat kažko susirūpinusi.

Tėvas griežtai pareikalavo, kad Samsono gamyklos paveldėtojas Fransisas, tas, kuris važinėjo kabrioletu ir eidamas į darbą po marškiniais ryšėdavo kaklaskares, nuo šiol daugiau dėmesio skirtų gamyklai ir mažiau naktiniams Paryžiaus restoranams.

Šiandien vidurdienį jaunasis dabita perėjo kiemą ir pamatęs Gerė kuo draugiškiausiai ir kuo netikėčiausiai jį užkalbino: „Na, kaip reikaliukai, Gerė?“ Morisas, mažasis buhalterio padėjėjas, tas, kurį taip džiugindavo Gerė pykčio protrūkiai, nusijuokė, matydamas, koks šis apstulbęs.

– Žinote, kodėl jaunasis Samsonas jums palankus, pone Gerė? Dėl Mošano...

– Dėl Mošano?

Gerė nieko nebesuprato. Kad ir kaip keistai jis jau keletą savaičių gyveno, gamykla jo akyse liko aukščiau visko, nepalaužiama; tai buvo Valstybė.

– Taip, dėl Mošano. Jis, aišku, jumis pasiskundė, bet pasiskundė jaunajam Samsonui ir papasakojo apie (*mažasis tarnautojėlis raudo, panarinęs galvą*) jūsų šeimininkę... – pagaliau tyliai užbaigė. – Jis pasakė, kad ta moteris vyresnė už jus... ir kad jūs iškrypėlis. O kadangi jaunasis Samsonas turi keturiasdešimt penkerių metelių meilužę, tai suprantate...

jis, Mošanas, prašovė. Taikėsi į Le Idė – šis tuoj išeis į pensiją – vietą, ir nieko nepešė...

Nors Gerė ir pralinksmėjo, jam nė akimirkos neatėjo į galvą papasakoti apie šias peripetijas Marijai. Viskas, kas buvo gamykla, varė jai nuobodulį. Užtat jos sodas...

Jis kas vakarą turėdavo grįžti tekinom, kad padėtų jai kasti žemę, bet kai pasirodė tą dieną, ji jau triūsė. Pasisveikindama neaiškiai mostelėjo, pamačiusi jį, lydimą šuns, ir jis, probėgšmais metęs į ją žvilgsnį, suprato, kad geriau prikąsti liežuvį. Kasė kokią dešimt minučių, kol jinai jį pašaukė.

– Klausyk, aš tau nepasakiau – gavau laišką iš Žilbero. Po mėnesio tas tipas iš Marselio bus čia su šlamančiaisiais.

– Čia tai bent... – atsiliepė Gerė atsitiesdamas ir trindamas sau nugarą. – Po mėnesio! Ei, klausyk, – pridūrė juokdamasis, – tu neilgai besidžiaugsi savo gėlėmis... (*Jis rodė į besistiebiančius iš žemės daigus.*) Matysi juos savaitę, ne daugiau!

Ji neatsakė, atrodė išsiblaškiusi.

– Tai metam? – paklausė jis, padrąsintas jos tylos. – Iš to nėra jokios naudos. Tų gėlių su savimi nesivešime...

– Na, o aš mėgstu tik tai, iš ko nėra jokios naudos, – atitarė ji sausai. – O jei tau įgriso, niekas tavęs neverčia.

Ji vėl įsmeigė kastuvą į žemę, ir Gerė, gūžtelėjęs pečiais, buvo bepasekąs jos pavyzdžiu, bet čia ji atsisuko į jį.

– Beje, tu neklysti: gėlės susijusios su jausmais. Jos supranta, jei jų nemyli. Tu galėtum jas nugaluoti. Geriau nuvažiuok savo parpalu vyno pas Gerjė. Pamiršau nupirkti.

Gerė atlėgo, jis padėjo kastuvą, tik dėl akių truputį paprieštaravo:

– Nesuprantu, kodėl turėčiau tas tavo gėles nugaluoti. Jos man veikiau palankios.

– Žiūrėk man, o kodėl? – paklausė ji kandžiai.

Bet, apžergęs mopedą, jis jau skriejo keliu. Posūkyje vos neapvertė kito mopedo – ponios Ruso, vienintelės kaimynės, kuriai Marija teikdavosi šypsotis ir su kuria sveikindavosi. Vargšelė šaižiai spygtelėjo, pristabdė ir čiuožtelėjo iki Marijos, signalizuodama lyg patrakusi, o Gerė tuo metu dūmė toliau.

– Na, žinote... – iškvėpė ji, nuleisdama koją ant žemės. – Kaip tas jūsų gyventojas mane išgąsdino! Man tiesiog kojos linksta...

– Jis – laukinis, – trumpai atitarė Marija.

Nusibraukusi nuo kaktos prakaitą, storulė Ruso narsiai sėdo atgal ant balnelio.

– Laukinis, bet geras vaikinas, – patikslino. – Vis dėlto jis gerai prižiūrėjo jūsų gėles rytais ir vakarais, kai prieš porą savaičių buvote išvažiavusi. Mačiau iš namų, kaip jas laisto. Jis nėra blogas nuomininkas, nieko nepasakysi. Na, iki pasimatymo...

Ir ji nubirbė, palikusi Mariją apstulbusią, su kastuvu rankoje. Ji dirsčiojo tai į kelią, kuriuo nutolo viena ir kuriuo tuoj grįš kitas, tai į Gerė lietpaltį, pakabintą ant lauko durų, ir į gėles. Lėtai išsispyrė iš sunkių sodininko klumpių, nusiėmė nuo galvos juodą skarą ir grįžo į vidų.

Eidama nusijuosė prikyštę ir pakabino ant židinio kampe, išsiėmė stiklinę ir butelį sauso baltojo martinio, savo mėgstamo aperityvo, užsisvajojusi prisipylė sklidiną stiklinę, paskui kitą. Su stikline rankoje priėjo prie plytelės, lyg nenoromis, nematydama pamaišė prikaistuvyje mediniu šaukštu. Akys slystelėjo siena iki veidrodžio iš „Prisunic“ parduotuvės, pakabinto ant vinies, ir susitiko savo žvilgsnį.

Sustingusi stovėjo akis į akį su savimi akmeniniu veidu, šiek tiek priešiška, šalta išraiška. Ranka paleido šaukštą, pakilo prie smakro, paskui prie plaukų, kilstelėjo juos ir lengvu judesiu truputį papureno, bet nekruopščiai, be susidomėjimo. Veidas priešais liko negyvas, nutolęs – nuobodulio ir abejingumo įsikūnijimas. Tad kai skubrios ašaros, pernelyg apvalios ir sunkios, ištryško viena po kitos be jokių pastangų, o veidas nė nekrustelėjo, šviesiose, sustingusiose akyse po išdidžiais vokais šmėstelėjo veikiau nuostaba negu kančia. Ji dar tebežiūrėjo, kaip jos rieda, kai lauke pasigirdo variklio parpimas.

Eidamas į vidų su pintine rankose ir šunimi, sekančiu jam įkandin, Gerė kaip paprastai pamatė ties virykle palinkusios Marijos nugarą ir, statydamas ant žemės pintinę, pašaukė šunį. Šuo, kuriam virtuvė iš tikrųjų buvo užginta, jau žengtelėjo trejetą žingsnių ir sustojo ties tos tokios viliojančios erdvės riba, pastatęs ausis į Mariją.

– Lik čia, šunie, – pasakė Gerė.

Šuo žvelgė į Mariją, laukdamas, kad ji riktelėtų: „Lauk!“ ir padarytų tą gestą, kuris paskatintų vyriškį čiupti jį už antkaklio ir išgrūsti iš rojaus. Tačiau Marija nieko nesakė, neskleidė įprastų garsų, neatsigręžė, ir, nebeįstengdamas atsispirti pagundai, šuo žengtelėjo viena koja, paskui kita, kone šliaužte nuslinko per virtuvę ir prisiartinęs išsitiesė Marijai prie kojų, suskliautęs ausis, dėl visa ko plakdamas uodega. Vis dar nusisukusi, Marija užkalbino šunį – pirmą kartą, pagalvojo sužavėtas Gerė.

– Nagi, – tarė ji, – viskas tau tik į gera... Dar prieš mėnesį buvai gatvėje, prieš savaitę – sode, anądien – koridoriuje, o šiandien – virtuvėje! Tu nenukabinai nosies!..

Šuo inkštė iš laimės vizgindamas uodega. Marija pasilenkė ir patapšnojo jam galvą. Paskui pritūpė, ir šuo lyžtelėjo jai veidą.

– O per tą laiką pariebėjai, – kalbėjo ji toliau, – plaukas dailiai blizga, atrodai patenkintas. Tau į gera – tau! – kad radai šeimininką.

– Ir man į gera... – neryžtingai įsiterpė Gerė.

Bet Marija į šią frazę neatsiliepė.

Kiek vėliau jie sėdėjo prie stalo, ant laido galo siūbavo plika lemputė, o Gerė, pridėjęs pirštą prie vieno taško Afrikos žemėlapyje, išskleistame priešais, dėstė:

– Matai, čia su kokia dešimtimi ne iš kelmo spirtų vyrukų aš įsteigiu gražiausią medžio įmonę, apie kokią tik galima svajoti. Iš pradžių numušu kainas – ir op...

– O aš – aš įsteigiu didžiulį viešnamį, – antrino pralinksmėjusi Marija. – Priekinėje dalyje pilna baltųjų merginų, o užpakalinėje – milžiniška oranžerija, pilna egzotinių augalų...

– O vakarais aš su savo vyrais ateisiu aplankyti gėlių ir moterų, – nusišypsojo Gerė. – Bent jau aš matysiu tik vieną...

Jie nejudėdami žiūrėjo į žemėlapį, bent kartą, atrodo, visiškai darniai sutardami, o šuo, jautriai reaguodamas į tokią aplinką, nebejudėjo, padėjęs galvą Marijai ant kelių. Langas buvo praviras į skurdų sodelį. Ir terikonai nepajėgė užgožti vasaros dvelksmo lauke. Gerė buvo vienmarškinis, ir, žiūrėdamas į juos pro langą, galėjai pamanyti, jog matai laimingą miesčionių porą, užsisvajojusią apie Vidužemio jūros atostogų klubus.

Taip praėjo idiliška savaitė. Kitą savaitgalį Gerė stovėjo svetainės Vengrų gatvės viduryje su smokingu, vėl išsičiustijęs, tačiau vis dar trumpokomis rankovėmis. Jis sūpavosi ant kulnų ir kojų pirštų ir ne be vargo sagstėsi iškrakmolytus marškinius, laukdamas Marijos, bent kartą įstrigusios vonios kambaryje – kaip viena tų kokečių, į kurias buvo tokia nepanaši. Gerė atsistojo prieš veidrodį, susiveržė varlytę; nusprendė, kad atrodo visai neblogai. Tačiau po truputį jo polėkis slūgo, ir kai prasivėrė durys, jis, tiesą sakant, tramdė žiovulį.

– Klausyk, – tarė Marija, žengdama į svetainę su kairiuoju bateliu rankoje, – tie vakarėliai man įgižo. Šitos kurpės kiekvienąsyk kliudo man gyventi... Tau leidus...

Ji atsisėdo, nusiavė antrą batelį ir smarkiai pasitrynė pėdas, staiga, regis, pralinksmėjusi, su savo juodos taftos suknele.

– Eik papramogauti, mažyti, – pasakė. – Eik vienas, aš negaliu, lieku čia su televizoriumi ar *Petite illustration.* (*Dirbtinio raudonmedžio lentynose voliojosi krūva prieškario žurnalų.*) Pasiimk pinigų ir eik, pabūk jaunas. Tau tai bus į gera.

– Ak, tik pamanyk, kaip pasisekė!.. – šūktelėjo Gerė, nusiplėšdamas varlytę ir drauge marškinių sagą. – Ajajai! Kaip mane slėgė, kad šįvakar reikia kažkur eiti...

– Žinoma, – pamokomai atsiliepė Marija su pikta pašaipa, – šeštadienio pramoga – kaip gamykla pirmadienio rytą: kai viskas numatyta iš anksto, tai pradeda lįsti per gerklę. Ne, bet tu įsivaizduoji! – pridūrė pasipiktinusi. – Mes buvome beeiną nuodytis į tuos restoranus, atseit, darėme tai praeitą šeštadienį, šeštadienį prieš tai ir dary-

sime tai kitą šeštadienį... Kodėl nieko nesakei, jei nenorėjai niekur eiti?

– Maniau, tau smagu, – atsakė Gerė nežinia kodėl susigėdęs.

– Na ir kas? – neatlyžo Marija. – Jei tau nepatiko, tik reikėjo pasakyti. Būčiau ėjusi viena. Aš aiškiai tau pasakiau – aš! – kad man tai įgižo.

Ji irzo, tūžo, šiaušė plunksnas, susidūrusi su kažkuo, kas jai atrodė vangu, pavojinga, nepažįstama.

– Taip, bet tu – tai tu, – pavargęs pratarė Gerė. – Tu juk gudresnė...

Ji pritarė šiai minčiai su pasibaisėtinu nuoširdumu, tarstelėdama: „Laimei...“ ir ištiesdama kojas ant fotelio priešais; jai atlėgo, kad išvengė tiesos, vienintelio prasmingo ir įtikimo paaiškinimo: tai yra kad Gerė būtų prisivertęs eiti su ja į žmones, norėdamas padaryti jai malonumą, – jokiomis pastangomis nebūtų įstengusi to pripažinti.

Kiek vėliau jie sėdėjo moderniame mauriškame savo meilės lizdelyje – tik šįsyk su chalatais – palinkę ties savo įprastais popieriais: ties didelėmis, keistomis nuodingomis gėlėmis, netikėtai dailiai, nors negrabiai nupieštomis Marijos, nuklojusiomis tabako spalvos kilimą; greta jų rikiavosi sudėtingi Gerė skaičiavimai apie atogrąžų medžius ir jų gabenimo kainą (tuos skaičiavimus jis atlikdavo trim pieštukais – raudonu, geltonu ir mėlynu – ir liniuote ant languoto popieriaus), tie tobulai kruopštaus buhalterio skaičiavimai buvo nepriekaištingi pažiūrėti, bet bauginami, kai juos reikėjo įvertinti, sprendžiant iš surauktų Marijos antakių, kai ji įdėmiai juos tyrinėdavo. Tačiau pagaliau pirmąsyk jie buvo „kartu“, atrodė esą draugai, lygūs. Galų gale Marija

jį prajuokino, piešdama kaip mokinukė kvadratinį namą su kekšėmis prie langų, su upe, palmėmis. Ir po ketvirtojo dešimtmečio stiliaus lempa žalvario ir chromo kojelėmis, stovinčia ant stalo, tuodu meilužiai, tokie skirtingi ir tokie stropūs, iki aušros rezgė begalinius prabangos ir triumfo planus.

Buvo pirmoji vasaros diena. „Iš tiesų, viskas užgriūva iš karto“, – pagalvojo Gerė, eidamas per sodelį ir pamatęs Marijos gėles, staigiai prasiskleidusias per vieną rytą; šį įspūdį dar sustiprino vaizdas, kuris laukė jo kambaryje: Marija, išsitiesusi ant jo, Gerė, lovos su šuniu prie šono.

– Pagaliau tas šuva pasiekė savo, – nusijuokė Gerė, paskui pergalingai pamojavo prieš ją šampano buteliu, itin brangiai pirktu „Trijuose laivuose“.

– Kas čia? – nesijudindama paklausė Marija.

– Mane paskyrė vyriausiuoju buhalteriu, – pareiškė Gerė neskubėdamas, kad labiau pasimėgautų padarytu įspūdžiu. – Tu žinai, Le Idė pareigas turėjo perimti Mošanas. Na, o jis užvožė vienam tipui, ir jį išgujo! Ir tuo pat mostu – op! – mane paskiria – mane, Gerė! – visos buhalterijos šefu!.. Dvidešimt septynerių metų!

Marija gulėjo prieš šviesą. Jis neįžiūrėjo jos veido ir nieko neįtarė, kai ji ramiai jam atsakė:

– Ką gi, tik pamanyk! Iš tiesų... tai verta aplaistyti. Lipk žemyn, gerai? Aš tuoj.

Šuo nušoko nuo lovos, tuoj pat nubindzeno paskui Gerė į apačią nesitverdamas džiaugsmu, kad Marija lipa žemyn. Jiems pasirodė, kad ji neskuba. Ir iš tikrųjų, jiems dingus

iš kambario, Marija atsikėlė ir nepatikliai nužvelgė paplūdimio, kokoso palmių, atogrąžų plakatus ant sienų ir net – instinktyviai – krosnį, kurioje gulėjo vogtos brangenybės. Bet kai ji nusileido žemyn ir įsitaisė prieš Gerė paruoštą šampano taurę, jos veidas buvo ramus.

– Įsivaizduoji? – nedelsdamas prabilo šis. – Įsivaizduoji, aš vienu mostu įveikiu dvi pakopas!.. Kitą mėnesį pereinu nuo 3500 iki 4300... Aš...

– Jei teisingai suprantu, tu sutikai, – vis dar dusliu balsu pratarė Marija.

Gerė apstulbo. Ką ji sau galvoja?

– Aišku, sutikau. Juokauji?.. Pas Samsoną aš jau ketveri metai, jau ketveri metai laukiu paaukštinimo... Aišku, sutikau, tu juokauji? – pakartojo jis pasipiktinęs.

– Tačiau, – vis taip pat svajingai toliau dėstė Marija, – tu jiems pasakei, kad vyriausiuoju buhalteriu būsi tik porą savaičių, kad netrukus išvyksti pradėti verslo Senegale? Reikia juos įspėti, ar ne?

Gerė taip ir liko išsižiojęs, įsistebeilijęs į ją, ir leptelėjo frazę, kurios ištarti jam nereikėjo.

– Juokinga, – tarstelėjo, – aš apie tai nepagalvojau...

Jis tikrai „nepagalvojo“, suprato Marija, žiūrėdama į jį, ir dėl tos paprastos minties jos įniršis pratrūko.

– Ir nepagalvojai jiems pasakyti, – sušnypštė ji, – kad jų naujasis vyriausiasis buhalteris Gerė praeitą mėnesį penkiolika peilio smūgių nudaigojo senioką... atsiprašau, „septyniolika“, ponas Vyriausiasis Buhalteri! Nepagalvojai jiems pasakyti, kad už žmogžudiškus pinigus ketini įsigyti kolonijose medžio įmonę? Nepagalvojai pasakyti, kad Samsono

įmonės vyriausiasis buhalteris – vagis ir žudikas? Tai apie ką tu pagalvojai, mano berniuk?

Ji dėbsojo į jį su neapykanta, su panieka, kaip tą dieną, kai buvo paskelbusi jam karą. Jau nebebuvo ta Marija iš Vengrų gatvės, nusikaltimo bendrininkė, o jo priešas ir teisėjas. Niekino jį taip akivaizdžiai, kad jis kilstelėjo nuo kėdės lyg norėdamas atremti smūgį.

– Nežinau... kas man pasidarė, – suburbleno, – tuštuma, duobė... Žinoma, aš jiems pasakysiu... Žinai, porą mėnesių padirbėjęs vyriausiuoju buhalteriu galėčiau išmokti naudingų dalykų medžio įmonei... dalykėlių, kurių dar neišmanau; tai galėtų...

Jis painiojosi, o ji žiūrėjo, kaip jis painiojasi, su savotišku palengvėjimu. Ta „nešvarioji", grėsmingoji Gerė pusė, – žudiko, mušeikos, – ta, kuria ji žavėjosi, ta, kurią beveik mylėjo, pranyko, ir doro piliečio, doro buhalterio pusė su savo ketveriais metais stažo ir niekingomis ambicijomis aiškiai jai rodė – jei dar reikėjo tai sau įrodinėti, – kokia beprasmiška ir beprotiška šita vos ryškėjanti meilė.

– Rytoj aš jiems pasakysiu, – įsikarščiavęs tęsė Gerė. – Pasakysiu, kad negaliu, kad išvažiuoju. Tikra teisybė, aš negaliu... O rytoj dar bus geriamas vynas mano garbei, kad atšvęstume... – susijaudino jis.

– Vynas tavo garbei! – pakartojo Marija ir ėmė juoktis. – Vynas tavo garbei... Ką gi, aš – aš! – tuojau pastatysiu vyno tavo garbei Lilyje! Pastatysiu šampano, bent kartą švęsime paprastą savaitės dieną...

Ji ėjo prie telefono, kėlė ragelį, užsakinėjo: „Ponas Bonė? Čia ponia Biron, jūsų kaimynė... Man reikia skubiai nuvažiuoti į Lilį, jūs dar priimate užsakymus?.. Na, tai laukiu."

Dėdama ragelį, atsigręžė į Gerė ir pasakė: „Eik į viršų ir paimk iš mano spintos pinigų. Paimk viską, šitas vakarėlis gali tau brangiai kainuoti...“ Ir ji pabrėžė žodį „tau“.

Kai atvažiavo taksi, vairuotojas neišdrįso pasiteirauti kaimynės, paprastai taupios, ką reiškia tokios beprotiškos išlaidos. Ji tepasakė: „Sėsk į priekį, tu nesveikuoji“, stumdama Gerė ant priekinės sėdynės, ir pridūrė: „Aš per daug rūkau, verčiau sėdėsiu viena.“ Įsitaisė ant užpakalinės sėdynės su savo sodininkės apdarais, su kuriais dar mažiau tinka eiti į žmones negu Gerė su pigiu, susigarankščiavusiu kasdieniu buhalterio kostiumu. Kartkartėmis, pasukęs galvą, Gerė neramiai dirsčiojo atgal, bet matė tik Marijos profilį, atšiaurų profilį, nukreiptą į langą, ir pakelės tuopas pro užpakalinį langą, bėgančias ir keičiančias viena kitą, lyg išsigandusias, kad ji pastebėjo jas šmėstelint pro šalį.

Ji liepė išleisti juos per šimtą metrų nuo „namų“, palikdama Gerė susimokėti kartu su nerišliais pasiaiškinimais, ir jis išvydo ją tik po valandos svetainėje, stovinčią su juodąja suknele. Gerė plūdo prakaitu po savo smokingu, nors kambaryje buvo vėsu.

– Kviesk taksi, – tarė ji. – Dabar dešimt. Eikš, važiuosime į „Bataklaną“.

„Bataklanas“ buvo pirmojo jų vakaro kabaretas – to vakaro, kuris taip apgailėtinai pasibaigė. Nuo to laiko jie nebuvo įkėlę ten kojos, ir Gerė susiraukė.

– Kodėl „Bataklanas“? – paklausė. – Ar neprisimeni?

Ji pertarė jį.

– Kaip tik ten man buvo smagiausia, – atšovė niršiai. – Jie labai apsidžiaugs išgirdę gerą naujieną.

– Gal verčiau išmėginkime kokią naują vietelę? – išdrįso Gerė.

O kadangi ji neatsakė, tarė:

– Beje, nežinau, ką mes ten veiksime. Nenorėjau tau sakyti prie taksisto, bet kadangi aš atsisakau... kadangi pažadėjau, kad nebūsiu vyriausiasis buhalteris, visa tai neturi jokios prasmės... Aš neinu į „Bataklaną".

– Noriu atšvęsti tavo paaukštinimą. Ir noriu, kad atšvęstume abu, – nusišypsojo Marija. – Gerai manęs paklausyk, Gerė. (*Ir kaip kiekvieną kartą, kai pavadindavo jį pavarde, jis sustingo, žinodamas, jog tai rimta.*) Gerai paklausyk: jei tu tuojau pat neini su manimi, aš tavęs nebematau, nebeleisiu tau daugiau įžengti nei čia, nei į savo namus; daugiau niekad, girdi? Niekad!

Užuot atsakęs, jis tik linktelėjo galva.

Ačiū Dievui, tokiu laiku žmonių buvo nedaug – per anksti; orkestras, žinoma, du įsimylėjėliai, vyresnė pora, dvi baro merginos – tačiau „jo merginos" nebuvo; dar tariamojo smarkuolio bičiulis, tas, kuris antrą sykį mėgino užtarti Gerė, ir tas, kuris atplėšė jo pirštus nuo ano gerklės. Šis ir atpažino juos pirmasis.

– Čia tai bent... – pratarė. – Štai judu ir vėl čia!

Jis buvo apstulbęs, bet ne priešiškas; merginos ir trys klientai atsisuko, žiūrėdami į juos su kiek baugia pagarba. Marija žengė tris didingus žingsnius ir pasidėjo ant baro savo didelę juodą rankinę.

– Tavo nušašėlio bičiulio nėra? – paklausė. – Apmaudu dėl jo. Iš tikrųjų, Alui Kaponei nesiseka... šįvakar statome mes. Statau aš! Visiems šampano, – įsakė ji barmenui, atidarydama rankinę ir dėdama ant baro prekystalio du penkių šimtų frankų banknotus. – Mano didysis sūnus paskirtas vyriausiuoju buhalteriu Samsono gamykloje.

Akimirką visi sutriko, o ji tuo metu sėdosi prie stalo, lydima skaisčiai išraudusio Gerė. Viena merginų sukikeno, kita kumštelėjo ją alkūne, kad nutiltų; ir čia varžydamiesi, čia šypsodamiesi – galų gale buvo aišku, kad šampanas liesis upeliais! – visi ėmė gurkšnoti, skelbdami tostus ir dėkodami Marijai. Ji atsakydama kilstelėdavo taurę, išgerdavo, prisipildavo, ištuštindavo – visa tai be menkiausio žodelio – ir nustėręs Gerė žiūrėjo, kaip ji geria. Taip ji gėrė daugiau kaip valandą, vien smakro kryptelėjimu nurodydama barmenui tuščią kibirėlį ant jų ar gretimo staliuko.

Orkestras ėmė griežti, žinoma, jos mėgstamas melodijas: nebemadingas melodijas, kurių niekas nebegirdėjo nuo karo laikų, ir keli lankytojai, pasirodę kiek vėlėliau, buvo barmeno informuoti ir čia pat žvilgsniu ir galvos kryptelėjimu Marijos pakviesti prisidėti; jie džiaugėsi tuo netikėtu šampanu ir smalsiai dirsčiojo į jų porą. Juodu nesikalbėjo. Po truputį prie jų stalelio persikraustė lėbautojai, taip pat užburti Marijos: pirmiausia pianistas, paskui nušašėlio bičiulis ir galop Lola, perkarusi baro mergina skausmingu veidu, viena tų verksmingų nelaimėlių, kokių rasi kiekviename naktiniame restorane.

Tas būrelis kaip pakerėtas spoksojo į Mariją, o Marija lenkė taurę po taurės, nieko nepastebėdama. Gal būtų taip ir nusitašiusi ir vakaras būtų baigęsis kaip niekur nieko, jei apie vidurnaktį nebūtų prisistačiusi pirmojo vakarėlio mergina, toji patrakėlė, nususi girta mergšė, per kurią viskas taip susiklostė; pasikuždėjusi su durininku, ji atsiyrė prie jų staliuko.

– Sveiki, pagaliau jūs ir vėl čia, – maivydamasi kreipėsi į Mariją, kuri į ją nė nedirstelėjo ir jos nė nematė, ir į Gerė, kuris bandė jos nepastebėti.

Bet ji prisigretino ir dabar tampė jį už rankovės.

– Na, tai nebenori šokti, zuikuti? Šįvakar tu neatrodai linksmas... Nagi, eime pašokti!

Kad ji užsičiauptų, Gerė pakilo ir dabar nerangiai vedžiojo ją po šokių aikštelę, o ji apipylė jį klausimais, kurių jis negirdėjo, susirūpinęs tik dėl Marijos, ieškodamas jos žvilgsnio, – nutolusio, apniukusio, kartais slystelinčio per juos; jie jau ėjo sėstis, kai staiga, pasibaigus plokštelei, nuaidėjo šiurkštus jos balsas.

– Nagi, smarkuole, – prabilo Marija (salėje stojo tyla), – susiradai savo stuobrį? Laiminga? Ak, jei būtum žinojusi, a?

Mergina ir Gerė, sugrįžę prie stalo, jau norėjo sėstis, bet Marija rankos mostu juos sustabdė.

– Pastovėkite, noriu į jus pasižiūrėti! Dievaži, daili pora... Bet vyriausiasis buhalteris nesituokia su kekše... Gaila, mano vargše mažyte...

Mergina buvo beatsikertanti, bet kažkas Marijos tone pernelyg aiškiai bylojo, kad tame žodyje „kekšė“ nėra nė šešėlio užgaulės, ir ji prikando liežuvį.

– Tau nepasakė? Tu nežinai? – toliau porino Marija, matydama nustebusį merginos veidą. – Mano didysis berniukas, štai šitas, mano Gerė, po ketverių metų pas Samsoną... žinai, Samsono gamykla Karvene... Tad štai, jis paskirtas vyriausiuoju buhalteriu... Sakau tau!.. Nustebai, ką? – tarė ji merginai, kuri, jausdama, kad visa draugija apsvaigusi nuo šampano ir dėkingumo Marijai, nedrįso atsikirsti ir mindžikavo nuo kojos ant kojos, grįžčiodama į savo kavalierių Gerė, įsitempusį ir išblyškusį.

– Tu man nesakei, kad ponia – tavo motina, – tarė jam priekaištingai. – Sakei, ji tavo teta!

Jos balsas skambėjo šaižiai, ir Gerė pajuto, kaip į jį susmigo dešimtys porų pasipiktinusių akių, o Marija tuo metu atlaidžiai postringavo:

– Na, taip... Mano berniukas gėdijasi savo motinos! Ir, žinokite, taip buvo visada, – tarė ji liūdnajai baro merginai, kuri tuoj pat užjaučiamai suspaudė jai ranką. – O dabar, kai jis tuoj pereis nuo 3500 iki 4300 ar nuo 3300 iki 4500 – žinok, kad nori! – pridūrė sardoniškai juokdamasi, – bus dar blogiau: aš jo visai nebematysiu...

– Na ką jūs, matysite...

Žaliūkas bičiulis, sugrudęs nuo nemokamo šampano, vėl varstė Gerė tūžmastingu žvilgsniu.

– Aišku, jis ateis aplankyti savo motinos, a? Mes padėsime jam nepamiršti savo motinėlės! – rūsčiai užtikrino jis apsiašarojusius svečius.

– Šiaip ar taip, tie 4500 frankų – ne kažin koks pinigas, tai jau ne! – su įsitikinimu pareiškė mergina, bet jos balsą užgožė sujaudintas lalesys, kylantis nuo aplinkinių stalelių. „Tie vaikai, kurie nemyli motinos... tik į bendrąjį kapą“, – garsiai postringavo dirigentas. „Ir ko tik aš savo sumautame gyvenime nesu dariusi, tačiau mamytės nė už ką neišsižadėčiau“, – saikstėsi liūdnoji mergšė, ir net barmenas linkčiojo savo padaužišką galvelę. Tad kai vėl pravėrė burną Marija, visi akimirksniu nuščiuvo: ir jeigu savo *mater dolorosa** kalboje Marija ir leido praslysti kelioms sarkastiškoms intonacijoms, tai, atrodo, niekas – išskyrus Gerė – nebevaliojo jų išgirsti.

– Jis turės žmoną, vaikų, turės savo televizorių, o kai sulauks šešiasdešimties – savo pensiją; o jei viskas sėkmingai

* Motina sopulingoji *(lot.)*

susiklostys, pakankamai susitaupys, kad nusipirktų vasarnamį... – porino ji susižavėjusi. – O aš būsiu truputėlį vieniša... Bet tikrai laiminga dėl jo! Padariau viską, kad išmokyčiau jį gyventi: sąžiningumo, teisingų įsitikinimų, štai taip... Tačiau meilės neišmoksi!.. Ir nieko nuostabaus, – pridūrė ji, pertardama girtus rypavimus, sklindančius aplinkui, – nieko nuostabaus, berniukai turi išbandyti savo sparnus... O šitas, maniškis, reikia pasakyti, aukštai pakilo... (Ir ji metė į suglumusį Gerė netikėtai žvitrų, pralinksmėjusį ir žiaurų žvilgsnį).

Kaip ir pirmąjį kartą, Gerė tapo „Bataklano" atpirkimo ožiu. Kaip ir pirmąjį kartą, jį supo priešiškumas, dygi pašaipa, bet šį kartą jį triuškino ne koks nors gangsteriukas su ultravioletinių spindulių nurudintu veidu – visų akyse jį nukryžiuodama smaginosi pati Marija.

– Baik, – pratarė jis palinkdamas virš stalo. – Baik visa tai... Eime sau, gana...

Bet Marija, niekšinga komediantė, dangstėsi veidą rankomis tarsi baimindamasi smūgio; aplinkui sukilo garsus murmesys, žaliūkas pakilo nuo kėdės ir užstojo Mariją didvyriška poza, verta naivaus paveikslėlio, provincijos padugnių ar dar kažin kokio jausmingumo! „Jis nėra blogas, tačiau toks ūmus..." – kalbėjo Marijos balsas, tylus ir gailus, bet Gerė žinojo, kad tas balsas velniškai smaginasi. Tad staiga apsisuko, vienu šuoliu pralėkė pro nustėrusius klientus, užbėgo laiptais aukštyn ir išėjo trinktelėjęs durimis. Paskui atsirėmė į jas ir ilgai, sunkiai gaudė orą. Jam plyšo galva, atrodė, jis dar girdi orkestro dunksėjimą ir Marijos balsą, negailestingą ir kupiną paniekos. Jis žingsniavo, garsiai kalbėdamas ir sulig kiekvienu žingsniu keikdamasis,

bet galiausiai vis dėlto atsidūrė Vengrų gatvėje, prie durų, kaip paskutinis avigalvis, nes tik Marija turėjo raktą. Nusiminęs rado prieglobstį kampinėje kavinėje, per stebuklą atidarytoje šiuo metu: jis jos palauks. Palauks, nes, jeigu atvirai, neturi daugiau ką daryti, kaip tik laukti jos; ir jis meldė dangaus, kad ji atleistų jam už tą siaubingą vakarą, kurį pati ištaisė.

Gerė ilgai laukė toje skurdžioje kavinėje, kurią snūduriuojantis šiaurės afrikietis be jokios aiškios priežasties laikė atidarytą iki pat aušros. Galiausiai Gerė taip pat prisnūdo, neilgam, bet vis dėlto ganėtinai, kad taksi, pargabenęs Mariją, spėtų išlaipinti ją priešais prieangį, o ji – jame dingti, kol Gerė įstengė susimokėti už savo taurelę ir ją pasivyti. Ji buvo užrakinusi duris, ir jis tyliai – dėl kaimynų – pabarbeno kartą, du, paskui suirzo ir daužė jau smarkiau. Veltui.

Marija sėdėjo svetainėje, greta savęs ant kanapos pasidėjusi batelius, su viskio buteliu rankoje, nejudėdama, mirtinai nusigėrusi ir sykiu blaivi. Girdėjo, kaip Gerė daužo į duris, girdėjo, kaip šaukia: „Marija, Marija!“, bet jos veidas nė nevirptelėjo. Nekrustelėjo ji nė tada, kai, perlipęs sienutę ir trypdamas vis dar neįdirbtą daržėlį priešais langą, Gerė pritūpė, kad žvilgtelėtų pro pusiau nuleistų žaliuzių apačią. Ir čia, jos neįžiūrėdamas, bet nujausdamas, kad ji sėdi per kelis metrus nuo jo, jis kuždėjo, karštligiškai kuždėjo: „Atidaryk, Marija, atidaryk, tai aš. Marija... Man reikia su tavimi pasikalbėti... Aš nebūsiu vyriausiasis buhalteris... Mes važiuosime į Kongą, žinoma, kada panorėsi, bet kalbėk su manimi, Marija... Atidaryk.“

Ji sustingusi sėdėjo po apskritu šlifuoto stiklo sietynu blankioje, žiaudrioje šviesoje. Judėjo tik ranka, pripildyda-

ma taurę; regis, ji net negirdėjo, kaip pačiu prieaušriu Gerė jai dar sako dabar jau maldaujamu, jaunu, vaikišku balsu: „Atidaryk, Marija... Nepalik manęs čia! Nežinau, ką aš darysiu, jei mes nebegalėsime daugiau matytis... Kas su manimi kalbės? Kas manęs klausysis? Marija, prašau, Marija, aš nebenoriu būti vienas. Atidaryk...“ Ir taip iki pat ryto.

Ir tą rytą, kai virš Lilio patekėjo saulė, ji gavo grumtis su šviesa, vis tebedegančia ketvirtojo dešimtmečio stiliaus svetainėje. Butelis buvo tuščias, Marijos akys užmerktos, o Gerė, išsitiesęs ant žemės prie tebeuždarytų stiklinių durų, miegojo.

Skverbdamasi pro užuolaidas, geltona pavydi saulė kliudė sukritusį Marijos veidą, palietė vokus. Ji atsimerkė, apsidairė aplinkui, žvilgsnis smigo į įstiklintas duris. Minutėlę ji vėl užmerkė akis, paskui sunkiai pasikėlė ir basa priėjo prie durų, į kurias rėmėsi Gerė kūnas. Vienu truktelėjimu jas atplėšė, ir Gerė galva atsitrenkė į staktą. Jis atsimerkė ir ją pamatė. Jie žiūrėjo vienas į kitą – išblyškę, susivėlę, vieniši. Palinkusi prie vyriškio, stebinčio ją negyvu žvilgsniu, Marija pasakė:

– Vadinasi, aš nesapnavau?.. Tu septyniolika kartų suvarei peilį tam tipui į pilvą, tiesa? Septyniolika!

Jis neatsakė.

– Na, ar nepasitrauksi, atskalūne?

Gerė pasitraukė trečią kartą iš eilės, kad užleistų vietą vienam iš kolegų. Samsono gamykloje jau tapo pasismaginimu prasmukti pro duris priešais jį, užtrenkti jas jam prieš nosį, kai jis ko nors klausia, nieko neatsakius sušvilpti. „Atskalūnas“, be abejo, buvo užuomina į atskalūniškumą dėl įsitikinimų; niekas nežinojo, iš kur tas žodis radosi, tačiau jis prilipo. Atskalūnas buvo Gerė, nepanoręs drauge su visais kitais grumtis su šeimininkais, nepanoręs kautis už tėvynę, liaudį ir duoną kasdieninę, Gerė, dėl nežinomų priežasčių – šiaip ar taip, gėdingų ir visai nepriimtinų tokiems kaip jis – „atsisakęs paaukštinimo“. Tai truko jau dešimtį dienų, ir kartais jis pasigesdavo Mošano, jo pagiežos ir neteisybių. Nebuvo nieko blogiau už tą šaipią kolegų panieką, nenurimstančią visą dieną, – gal tik niauri Marijos panieka vakare.

Ji vos teikėsi jį pastebėti, nesikalbėjo su juo. Jis nedrįso vėl ištraukti planų ir žemėlapių ir vakare likdavo sėdėti prie stalo smarkiai plakančia širdimi, stengdamasis pasiryžti atsistoti ir išimti juos iš stalčiaus; tačiau visada kaip tik tą akimirką, kai jau bemaž pasiryždavo, koks nors Marijos gestas ar žvilgsnis padvelkdavo tokiu abejingumu, kad prikaustydavo jį vietoje.

Net ir šuo nebeateidavo pasitikti jo prie gamyklos, nebedžiūgaudavo jam pasirodžius: jis gaužėsi prie Marijos kojų, regis, taip pat kupinas paniekos, aiškiai labiau linkęs pakęsti vieną kitą jos smūgį šluota negu jo glamones. Gerė kažkur buvo skaitęs, kad baimė turi kvapą: gal ir tiesa, galbūt šuo užuodžia ją, sklindančią nuo jo? Vakarais, vienas nusirenginėdamas nykiame kambaryje, Gerė įtariai uostinėdavo savo rankas, pečius. Tačiau ant odos atpažindavo ne baimę, o gėdą: visos dienos gėdą, kad atsisakė to prakeikto posto, viso vakaro gėdą, kad norėjo jį užimti. Beje, net ir nejuntama uosle, šita gėda tikriausiai badė akis, kadangi net Nikolė, kai jis vieną dieną ją užkalbino, pasiuntė jį velniop.

– Tik žiūrėk, ponas Gerė teikiasi kalbinti tarnautojus... – kandžiai nusistebėjo. – Ponas Gerė tikriausiai turtingas, eina kalbos, jis laukia palikimo...

Ji žiūrėjo į jį su neapykanta, ir nustėręs Gerė stengėsi įžvelgti toje paiku įniršiu pasišiaušusioje kiemo paukštėje nerangią – ir, kad ir ką sakytum, švelnią – merginą, kurią jis kadaise tarėsi pažįstąs.

Be to, oras buvo gražus. Siaubingai gražus. Ir kai savaitę po „šventės“ Marija paslaptingai dviem dienoms paliko jį vieną, Gerė bent kartą pajuto palengvėjimą: mintis per tokią kaitrą vėl atsidurti Lilyje, tame bute, kurio jis pradėjo neapkęsti, kėlė jam pasibaisėjimą. Šeštadienį ir sekmadienį jis praleido „Glicinijose“, degindamasis ant pintos kėdės prieš lauko duris. Sėdėjo ten vien su apatiniais marškinėliais ir kartkartėmis, paleidęs iš rankų *L'Équipe* ar vieną tų knygų apie Senegalą, kurių buvo nusipirkęs prieš tą negandą, švilpė šunį, taip pat kažkur prašapusį. Šį savaitgalį visi, atrodo,

iškako prie jūros; priemiestyje liko tik jis, kėpsantis ant savo kėdės kaip tikras kaimo jurgis – toks jis ir buvo, – leisdamas saulei nedailiai rudinti liemenį ir švilpdamas šunį, kuris nesirodė. Grimzdamas į savo negandą, Gerė jautė savotišką palengvėjimą, netgi savotišką malonumą.

Bet sekmadienį buvo sunkiau. Apie aštuntą vakaro pradėjo laukti Marijos. Žiūrėjo televizorių, išjungdavo, vėl įjungdavo, nelygu tarėsi girdįs ar negirdįs žingsnius kelyje. Pirmą valandą nakties programa pasibaigė ir bijodamas, kad ji nesudirgtų jį čia radusi, nuėjo gulti, palikęs savo langines atviras. Nesudėjo bluosto iki pat aušros. Mat ji grįžo aušant automobiliu su kažkokiu tipu, tariančiu žodžius su keistu akcentu. Gerė neišdrįso prieiti prie lango, nes ji galėjo jį pastebėti ir tokiu būdu sužinoti, jog jis ją seka, ar veikiau dėl to, kad jį kankino tai, ką gėdingai turėjo pavadinti pavydu.

Kitą rytą, vinguriuodamas savo rūkstančiu kledaru, kelyje jis susitiko šunį, pažiūrėti linksmą, su nutrauktu virvagaliu prie antkaklio. Gerė norėjo sustoti, tarsi pasisveikinti su vėl atrastu draugu, bet kliudė akmenį ir nulėkė nuo mopedo. Dribtelėjo į dulkes, jo rankovė pakliuvo į ratą, o tas kvailas šuo strakaliojo aplinkui. Jis iškoneveikė jį ir toliau žingsniavo pėstute, palikęs mopedą. Tokio jo niekas nenudžiaus. Ir kai pagalvoji, jog tai vienintelis jo žaisliukas!..

Iš pradžių šuo džiugiai pasveikino Mariją, paskui paieškojo savo dubenėlio, bet aptiko, kad tas tuščias, ir įrėmė akis į Mariją, kol ši susiprato. Į Mariją jis linko dėl jos ramybės ir griežtumo. Štai ir dabar ji jam šnekėjo: „Na, nenaudėli, ką

tau duoti?.. Kur buvai šiom dienom? Saugojai didįjį buhalterį ar buvai pasibastyti kaip aš, a?“

Jis klausėsi vizgindamas uodega ir labai įdėmiai, nes, žinojo, ši kalba šiądien bus veikiausiai paskutinė: ji kalbindavo jį tik kartą per dieną – tai įsispaudė šuniškoje jo atmintyje. Ir išties, kai po keturių valandų į duris pasibeldė Fereolis, šunį ji jau buvo pamiršusi.

Fereolis – vardu Dominikas – buvo vienas paskutinių šio užkampio ūkininkų, atkakliai įsitvėręs ūkininkavimo. Metų jam buvo penkiasdešimt ar septyniasdešimt – neįžiūrėsi alkoholio nuniokotame veide, kuris išliko sausas, tačiau visas išvagotas gaižių raukšlių. Marija žiūrėjo į jį su panieka ir priešiškumu. Ji prisiminė, kaip prieš dešimt metų, vos atvykusi iš Marselio, praleido su juo naktį už keletą frankų, kurių tuo metu jai mirtinai reikėjo. Po viso to – kad ir kokia buvo užgrūdinta – jai išliko slogūs prisiminimai: „daugiau negu slogūs“, pagalvojo, žiūrėdama, kaip jis šiepiasi, įrėmęs į ją nešvankų, negerą žvilgsnį.

– Ko tau reikia? – pratarė bejausmiu ramiu balsu, akimirksniu apmaldžiusiu Fereolį.

Jis tarėsi ją įbauginsiąs, jam nepavyko, tad vos nenuspūdino šalin, kol galop aptemusioje atmintyje išplaukė apsilankymo priežastis.

– Man reikia Pašos, – atsakė smakru kryptelėdamas į šunį.

Šuo sprauste pasispraudė po virykle; tirtėjo, šiepė dantis, tačiau iš nasrų neišsprūdo joks garsas, ir ta baimė buvo tokia didžiulė, kad bemaž išgąsdino ir sutrikdė Mariją. Fereolis tai pajuto.

– Todėl, kad tas šuo, tas bjaurybė šuo priklauso man, gražuole... žodžiu, gražuole... (*ir jis ėmė kikenti*), „gražuole“

aš sakau būtuoju laiku... dabar veikiau galiu pasakyti „senute“, kaip ir sau.

– Tu man ničnieko negali pasakyti, – atšovė Marija. – Kodėl tavo šuo nesilaiko pas tave?

– Todėl, kad jis netikęs, – tarė Fereolis, – o netikusiems šunims reikia netikusių šeimininkų, štai kodėl.

Jis vis garsiau kikeno, bet čia pamatė, kaip Marijos ranka lėtai artėja prie jo – ta ranka gniaužė virtuvinį peilį ir tarytum nepriklausė nuo jos valios, nes ji pati ir toliau nekrustelėjo, įrėmusi žvilgsnį jam į akis. Ranka judėjo labai lėtai, bet labai tiksliai, ji taikė Fereoliui tiesiai į kaklą, ir šis žingtelėjo atgal.

– Ką... ką tu čia dabar? – neaiškiai burbleno.

– Ką sakei, šunsnuki? Kalbėk.

Koja už kojos Fereolis traukėsi į sodelį.

– Aš, aišku, kalbėjau apie tavo gyventoją, – skubiai pratarė. – Tą pakvaišėlį, atskalūną, žinai?.. Kalbėjau ne apie tave. Tu mėgsti tik gudresnius – tikrus, ne netikėlius, a?..

Už trijų metrų jis atgavo drąsą: dabar mindžikavo, ir ji su pasidygėjimu žvelgė į jį.

– Pasakyk tam savo tipeliui... – staiga paleido gerklę. – Pasakyk tam savo trenktam nuomininkui, kad šeštą valandą parvestų mano šunį. Jei jo tada nebus, pats ateisiu pasiimti savo šuns su šautuvu... O jei tas šuva neis, tai ką gi, pasiliks pas jus visam laikui, ir aš tau dovanosiu jį kaip patiesaliuką prie lovos, – iš širdies nusikvatojo Fereolis, tuo tarpu ji užtrenkė jam prieš nosį duris ir nejučiomis užšovė skląstį.

Ji žiūrėjo į šunį, vis dar prisiplojusį po virykle, ir galop tarė jam: „Nesijaudink, drauguži, viskas bus gerai.“ Ji kalbina jį antrąsyk per dieną, pastebėjo šuo, kad ir koks buvo

įbaugintas. Pakalbino net ir trečią sykį, kai po pusvalandžio, atsainiai tapšnodama jam tarpuausį, pridūrė: „O tau iš tiesų pasisekė...“

Gerė taip ir liko išsižiojęs, regis, nesuprasdamas, ką ji jam sako. „Jis kvailas! Štai koks jis: kvailas, – staiga toptelėjo jai. – Dabar tikrai toks atrodo. Niekingas ir kvailas...“ Tad iš įniršio pakėlė balsą.

– Kartoju, – tarė šaltai, – tas Fereolis atėjo pasiimti Pašos, savo sargio, savo šuns... žodžiu, tavo šuns. Taigi, kadangi paprašė mandagiai, staugdamas, kad lygiai šeštą prisistatys čia su šautuvu, tu paimsi šitą virvagalį, prisiriši šunį ir maloniai nuvesi jį savininkui. Paklausi, ar mes neskolingi šiek tiek pinigų už visas tas paslaugas, kurias jo šuo atliko mūsų namuose, pasakysi: „Labai ačiū, pone Fereoli“, ir išeisi, palikęs jam šunį. Supratai, Gerė?

Anaiptol neatrodė, kad jis suprato. Žiūrėjo į šunį, į Mariją, vėl į šunį tuščiomis, kone mieguistomis akimis, kurios ją nustebino.

– Tu miegi?.. – paklausė ji.

Bet Gerė jau apsisuko, dingo už durų ir spėriu, ryžtingu žingsniu, tokiu jam neįprastu, drožė per dykvietę link tuopų linijos, kuri už penkių šimtų metrų gožė nedidelę daubą ir Fereolio ūkį. Gerą minutę Marija lydėjo jį akimis, paskui šūktelėjo – per vėlai: „Gerė! O šuo!.. Tu pamiršai šunį!..“ Bet jis jau buvo per toli, kad ją išgirstų.

Dabar dulkėtame kelyje Gerė žingsnius atliepė ne ryžtas; jis nė neįsivaizdavo, nei kas tas nelemtas Fereolis, nei ką jam pasakys. Netikėtai jį pastūmėjo maištingas neteisybės suvokimas – kur kas ūmesnis, negu būtų buvęs bet

koks įtūžis. Juk, šiaip ar taip, jis vadinasi Gerė, jis – šaunus žmogynas, šaunus buhalteris, šaunus tipelis; ir štai per vieną savaitę neteko savo bičiulių, savo moters, savo mopedo; o dabar iš jo nori nušvilpti dar ir jo šunį?.. To jau per daug!

Jis nežinojo, kam tai išrėžti, tačiau jam atrodė, kad kažkur kažkoks abstraktus teisingumas laukia, kad jis ateitų pasiskųsti. Jis jam pritars: „Tu teisus. Iš tikrųjų, to jau per daug." Kadangi kito teisėjo nebuvo, jis pluošė tiesiai pas Fereolį, dar nežinodamas, ar sumals jam snukį, ar leis sumalti savąjį, ar iš tiesų, kaip įsakė Marija, atsiprašys ir pasiūlys jam pinigų, kad išpirktų šunį. Ne dėl to, kad Paša toks jau dailus ar toks mielas, ar netgi toks švelnus (jis akivaizdžiai labiau linko prie Marijos negu prie jo, o parsivedė jį pas ją vis dėlto jis). Tas šuo nebuvo gražus, nemokėjo medžioti, jam visai nė motais buvo toks žmogus kaip Gerė. „Bet, galų gale, tai mano šuo, – mąstė jis pakrikai, – na taip, juk tai mano šuo!.."

Jis baigė sukarti kelio galą, įsiremiantį į vieškelį, ir akimirką stabtelėjo ant saulėto kriaušio, kiek iškilusio virš sodybos. Ši buvo raidės L formos, už kokių šimto metrų nuo jo, ir jis pirmasis pamatė prie daržinės kairėje tysantį kūną, vyro kūną, jis raitėsi ant žemės, – „nešvankiai", akimirką šmėstelėjo jam, – paskui dešinėje sukliko moters balsas. Iššokusi iš virtuvės, sodietė puolė į kiemą, netikėtai lydima trijų keturių vyrų, paslaptingai išdygusių drauge su ja; ji suklupo keistojo pavidalo kojūgalyje, ir tik tada Gerė suvokė, kad tas kraupus siluetas tamposi ant šakių. Matyt, tasai tipas nupuolė nuo šviežio šieno pilnos stoginės, kurią Gerė dabar pasilenkęs matė, – ir nupuolė nesėkmingai.

Gerė pasirodė, kad žmonės stovi susispietę aplink jį valandų valandas, kol galop vienas jų susiprato šokti ant mopedo ir leistis artimiausio telefono link. Jis pralėkė pro sustingusį Gerė. Tai buvo išverstakis rudis, Gerė niekada nebuvo jo matęs. „Reikia važiuoti kviesti greitosios! – riktelėjo jis paikai, tarytum pats būtų pėsčias, o Gerė važiuotas. – Fereolis susivarė vieną šakių dantį į kaklą, kitą – į krūtinę! Jis kraujuoja..." Atlikęs šauklio pareigą, jis dingo už posūkio, aiškiai sužavėtas savo misija... Gerė matė, kaip jis suka centro link, ir prisiminė, kad municipalinė „Greitoji pagalba" įsikūrusi netoliese. Jautėsi šito žiauraus reginio suglumintas, sutrikdytas. Nebežinojo, kur dėtis, visas maištingumas išgaravo. Šiaip ar taip, pagalvojo, Fereolis nei šįvakar, nei kitais vakarais neateis pasiimti savo šuns. Sprendžiant iš tų kraupių traukulių, kurie jau retėjo ten, prie durų, ligoninėje jis praleis gerą gabalą laiko... Ir staiga pasišlykštėjęs, įsivaizduodamas, koks baisus turi būti šitų šakių šaltis kūne, Gerė prisėdo ant kriaušio ir prisidegė cigaretę. „Greitoji verta daugiau, negu apie ją kalbama..." – pagalvojo sulig paskutiniu dūmu, kai pro jį pralėkė greitoji, įsijungusi visas sirenas. Matė, kaip sanitarai išlipa lauk, bet nepanoro matyti, ką jie darys su tuo žmogumi, pasimovusiu ant savo padargo.

Lėtu žingsniu grįžo atgal, netikėtai suvokdamas, koks šiltas vakaras, kaip lengvame vėjyje banguoja kviečiai ir kaip blausiai žybčiodamas tviska terikonas, pasišiaušęs žėručiais. Pirmą kartą po dešimties dienų jautėsi gerai. Jo neapleido paikas, bet stiprus pojūtis, kad kažkas kažkur jį „išgirdo" ir kad buvo įvykdytas teisingumas – žiauriai, žinoma, bet įvykdytas. Iš teisybės, jeigu pamąstysi, atsitiktinumas jį tiesiog išvadavo nuo nemalonumų... Tačiau kažkas jame at-

sitiesė ir atlašiai krypčiojo pečiais, tarytum lemtis galų gale būtų tarusi už jį savo žodį.

Marija pro langą pamatė tą eiseną ir sustingo. Gerė pastebėjo ją prie to lango, bet nesustojo. Vos sulėtino žingsnį ir švystelėjo sau per petį degtuką – „kaip Hamfris Bogartas", prisiminė. Nesulėtino žingsnio nė tada, kai šuo, liuoktelėjęs pro langą, atkuldeno jo pasitikti ir amsėjo, krimsnodamas jam rankas ir kelnes, nesitverdamas džiaugsmu. Švelniai jį atstūmęs, giliai įtraukė dūmą (ir pirmąsyk be jokio vargo išpūtė jį pro nosį), paskui sustojo prieš nejudančią moterį.

– Kvėpuoji grynu oru? – paklausė. – Tokiu laiku gražu, tiesa? Nori cigaretės?

Ir padavė visą saujoje sugniaužtą pakelį, užuot, kaip paprastai, ištraukęs jai vieną cigaretę, ir ji gavo ne be vargo pati išsilupti ją nagais. Jam prireikė dešimties sekundžių, kad truputį pavargusiu gestu pridegtų ją. Jis tylėjo, nuoširdžiai susižavėjęs žvelgė į laukus. Marija pasidavė pirmoji.

– O šuo, – paklausė, – ką tau pasakė Fereolis? Matei Fereolį?

– Taip, mačiau, – atsakė Gerė slopindamas žiovulį. – Jis nieko nepasakė... Ir nemanau, kad ką nors greitai pasakys, – pridūrė visai sąžiningai.

Dabar greitoji dūmė atgal, ir sirenos kauksmas, atrodo, sklendė virš kviečių ir lyg tyčiomis atsimušė į Marijos langą. Ji trumpam sustingo ir nukreipė į Gerė profilį išplėstas ir keistai švelnias akis.

– Kas ten? – tarė. – Girdi?

„Jos balsas kaip jaunos mergaitės", – pagalvojo Gerė ir atsuko jai nugarą, o kopdamas laiptais atsiliepė:

– Tai Fereolis važiuoja į ligoninę.

Gerė tysojo tamsoje atmerktomis akimis, o pro tamsų lango kvadratą dvelkė vakaro vėjas, vasaros vėjas, džiovindamas smulkius prakaito lašelius jam ant kaktos ir kaklo. Marija miegojo. Šiąnakt ji ilgai jam pasakojo ir turbūt pirmą sykį kaip sau lygiam. Pamiršęs, kad ta naujoji lygybė remiasi tariamu jo žiaurumu, Gerė jautėsi daugiau negu susidomėjęs: tiesiog papiktintas to, nors ir pašaipaus, Marijos pasakojimo apie jos gyvenimą. Ji mylėjusi Marselyje vieną tipą, kietuolį, bent jau tokį, kuris vaidino kietuolį, turtingą sutenerį, jis daug metų visur tampėsi ją su savimi kaip teisėtą žmoną, o kartą, po nesėkmingų muštynių, viską išklojo farams, įdavė kitus ir apjuodino Mariją. Nuo to laiko jai buvo uždrausta gyventi Marselyje. Žilberas, žmogus, užsiimantis jų brangenybėmis, buvo vienas artimiausių Renė parankinių, to Renė, kurį ji kartais – dabar jis prisiminė – pateikdavo jam kaip pavyzdį. Jeigu Marija šitaip melavo apie tą žmogų, vadinasi, baisiai dėl jo kentėjo, sugrudęs galvojo Gerė, vadinasi, jis siaubingai ją apmulkino, kartojo sau, pamiršęs, kad jis pats čia taip pat per apgaulę. Atmetus šį pastarąjį punktą, juodu su Renė neturi nieko bendra. Marijai jau per penkiasdešimt, jis jau nebegali be jos apsieiti. Būtų pažinęs ją trisdešimties, ji nė žiūrėt į jį nebūtų žiūrėjusi arba būtų vertusi kentėti pragariškas kančias. Priešingai nei Marija, Gerė mažiausiai krimtosi dėl to, kad pažino ją jau tokio amžiaus. Bent jau ji turi tiktai jį, kaip ir jis turi tik ją.

Baigusi savo pasakojimą, Marija – pusiau pasidygėjusi, pusiau pralinksmėjusi – pasakė: „Jau vėlu, metas miegoti, drauguži. Labanakt.“ Ir nusisuko į sieną. Ir tik po penkių minučių Gerė smarkiai besidaužančia širdimi išdrįso pasi-

slinkti prie to nejudančio lovoje kūno, kūno, kurį, žinojo jis, suerzins jo kūnas. Bet jam buvo vis tiek; tas šiltas kūnas, tas nusuktas, kone pasipiktinęs veidas, tas griežtas, išvargęs, pagaliau įsakmus balsas, kuris liepia jam paskubėti ir greičiau baigti, tas balsas jam iš tiesų reiškė galą vienatvei, varžymuisi ir įtarumui. Būtent šią akimirką, išsitiesęs greta tos įmigusios nepažįstamosios, Gerė jautėsi atsikratęs vienatvės. Jautėsi esąs teisus, ir jam dar nemažai reikės nuveikti, kad išsaugotų tą moterį, įkurdintų ją Senegale ir užtikrintų jai laimingą senatvę. Jautėsi dėl to visiškai atsakingas dabar, kai ji vėl įsileido jį į savo guolį. Ir net tų poros žiaurių savaičių prisiminimas, tos triuškinamos paniekos prisiminimas žadino jam tamsoje šypseną kaip vaikiški įgeidžiai, atleistini jaunai išpaikintai moteriai.

Jis mažai miegojo ir žvaliu žingsniu patraukė į Samsono gamyklą. Jo gerbėjas, mažasis stažuotojas, kurį paskutiniai įvykiai buvo priblokšę, pro langą išvydo Gerė, besiartinantį naujuoju savo žingsniu. Švytinčiomis iš susijaudinimo akimis vėl įknibo į savo nuorašus, laukdamas, kas bus toliau. Kai Gerė įžengė į buhalteriją, buvo lygiai dešimt po aštuonių, ir Majė, perėmęs garsųjį jo postą, nespėjo žvilgtelėti į laikrodį, ar Gerė pasirodė laiku. „Atstokite, a? Toks gražus oras“, – atkirto Gerė raiškiu balsu, kurį jau pora savaičių visi manė jį praradus. O šiandien Luvjė ir Fošė, panūdę vėl pademonstruoti savo pranašumą prie valgyklos durų, valdinga ranka buvo nublokšti šalin. Gerė įėjo pirmas. Vėjas pakeitė kryptį, ir, užuot priskyrę jo poelgį gėdingai silpnybei, jie ėmė žiūrėti į jį kaip į kažkokią įstabią paslaptį. Pakeliui į namus Gerė nutempė pataisyti savo mopedą: taip per porą dienų jis vėl susigrąžino mo-

terį, šunį, draugus, bendradarbius, transporto priemonę. O svarbiausia – pagarbą pačiam sau.

Čia kaip reikiant įvasarėjo, ir tai buvo gražiausios Gerė gyvenimo dienos. Vakarais jis grįždavo švytinčiomis akimis, sakydavo Marijai: „Tu sustojai ties ta diena, kai Alberas panoro sudoroti korsikiečių gaują, o tu – tu buvai su Teuliu...“ Marija neryžtingai šypsodavosi, gindavosi: „Ką tu čia dabar... Ta istorija tau įdomi?.. Verčiau...“ Ji nebaigdavo – jau nebereikalavo, kad jis pasiieškotų savo amžiaus merginų, nebereikalavo, kad grįžtų pas bičiulius kavinėje, atrodo, susitaikė su tuo, kad jis čia, jos namuose, ir priklauso nuo jos, mylintis ir nuolankus kaip šuo. Tada ji įsismagindavo, tarškėdavo nenutildama, išklodavo visa, ką saugojo atmintyje, nejučiomis atkartodama kai kurias scenas, juokdavosi jas prisimindama – atrodė, jai dvidešimt trisdešimt metų... ir Marselio uostas tyso jai po kojomis; Gerė sužavėtas klausydavosi ir žvelgdavo į ją nenuleisdamas akių. Vakarieniaudavo jie labai vėlai, jau sutemus, ir kai nuoga Gerė ranka apčiuopomis artėdavo prie jungiklio tame kambaryje su grėbliais, laukų plynėje aplink juos jau nebedegdavo joks žiburys.

Į tą laikraštį – vakarykštį laikraštį – buvo suvyniotos salotos; pirmiausia Marijai į akis krito žodis „Karvenas“, paskui, beveik iš karto, ji pastebėjo žodį „brangenybės“. Lėtai išvyniojo laikraščio popierių, kelissyk lygindama perbraukė jį ranka, paskui pradėjo skaityti straipsnį. Kai baigė, jos veidas buvo sustingęs, jame neatsispindėjo jokia nuostaba, ir netgi šuo, kad ir koks stebėtinai jautrus jos nuotaikoms, nepajuto, jog dalyvauja istorijos pabaigoje: jų trijų istorijos – Marijos, Gerė ir jo, šuns.

„Karvene nudurto juvelyro žudikas ir toliau neigia vagystę. Brangenybių pėdsakai iki šiol niekur neaptikti ir t. t., ir t. t.“ Straipsnis glaustai dėstė tą banalią istoriją (kuri po dviejų mėnesių jau nieko nebedomino) ir bandė pritaikyti jai be galo painų scenarijų: toks Boduenas, „nešvarus“ tipelis – šiuo atveju ir pirkėjas – bus automobilyje įnirtingai susikivirčijęs su makleriu, pastarasis persigandęs sprukęs per laukus kanalo link, nors nelabasis Boduenas net neprisiminė, kurioje vietoje tas kanalas buvęs; jis prisipažįsta, kad ten jį prisivijęs ir nužudęs, bet iš įsiūčio, o ne iš gobšumo. Beje, nerasta nė menkiausio jo grobio pėdsako. Galų gale maklerio kūną, užkibusį už inkaro, viena barža atvilkusi iki Karveno miestelio. Kaltininkas,

žinoma, vis tebetardomas, viską neigia ir atsisako nurodyti slėptuvę.

Jei ne salotos, Marija kuo puikiausiai galėjo to straipsnio neperskaityti, nieko nesužinoti ir toliau taip gyventi; ji sykiu suvokė ir tą galimybę, ir skausmą, kurį ji sukėlė perverdama jai smegenis. Veikiau prisitaikydama negu priblokšta, ji sunkiai prisėdo prie virtuvės stalo ir veikiau dėl ritualo negu iš susijaudinimo išlenkė dvi stiklines baltojo martinio. Ji visada žinojusi... kartojo sau su apmaudžiu džiaugsmu, kad tas Gerė – skystablauzdis. Tarsi prieš savo valią užkopė į kambarį patikrinti, ar tikrai esama tų gražiųjų brangenybių. Jos tviskėjo, tačiau staiga pasirodė taip ne vietoje šiuose nutriušusiuose namuose; tie išdidūs akmenys, nebetekę kraujo švytėjimo, atrodė nublukę, kažkokie dirbtiniai, nors buvo neabejotinai tikri. Ir Marija, iki šiol čiupinėdavusi juos su instinktyvia pagarba, susigriebė mėsčiojanti juos delne, vis aukščiau ir aukščiau, vis greičiau ir greičiau, šypsodama, kad jie tokie lengvi, paskui juokdamasi, dar smarkiau, dar aukščiau, kol pagaliau, švystelėjusi juos į lubas, apsisuko ir išėjo pro duris jų nesurinkusi. Ir sausas atšokančio ir nesudūžtančio ant grindų daikto barškėjimas, atrodo, jos visai nedomino.

Ji ilgai stovėjo ant slenksčio, atsukusi veidą paskutiniams saulės spinduliams – įžambiems, kaitriems, beprasmiškiems spinduliams, kurių nušviestas tuzinas nugeibusių ir nešvarių gėlių, išplėštų iš šitos kietos dirvos jos ir Gerė rūpesčiu, regis, tiesė galvas tiek pat kukliai, kiek ir gyvybingai mėgaudamosi.

Gerė pasirodė įprastu laiku, kaip paprastai švilpaudamas, įprastu veidu. Kai jis įėjo, Marija, atsukusi nugarą, kažką

maišė prikaistuvyje, ir jis šūktelėjo: „Skaniai kvepia!“, kaip paprastai linksmu balsu, paskui atsisėdo ir ištiesė kojas po savo įprasta kėde. Marija neatsiliepė į šį užtrimitavimą, ir jis susimąstęs žiūrėjo į tą pažįstamą ir tokią raminamą nugarą, į dar rusvą sruogą ant pakaušio, į mitrias jos rankas. Primerkęs akis, šuo pritariamai dirsčiojo tai į vieną, tai į kitą.

– Na? – po trumpos tylos pratarė Gerė. – Na, kas šiandien nutiko? O svarbiausia, ką valgome?

– Verdu pipirnės sriubą, – atsakė Marija atsigręždama į jį ir atsukdama jam romų, tarsi mieguistą veidą.

„Lyg šamo, lyg katės veidą“, – kaip sakydavo jai juokaudamas. Šitas veidas primindavo jam kažkokį nutolusį, nebylų povandeninį gyvį, gyvį, priklausantį kitai stichijai, o sykiu atrodydavo it perskeltas ir tarytum pridengtas to budraus ir slėpiningo katės žvilgsnio, kuris nušviesindavo Marijos akis. Tada ji velniškai panėšėdavo į vieną graviūrą, iliustraciją iš jaunojo „Gerė, Žoržo“, tuo metu Araso miestelio aštuntoko, knygos apie gyvūnijos rūšis.

Jis ir mylėjo šį Marijos veidą, ir bijojo jo: tas veidas pranašavo netikėtumus. O bet koks įvykis, bet kokia naujovė, galinti sugriauti tai, kas dabar jam reiškė laimę, kėlė siaubą. Tad jis pakartojo: „Kas šiandien nutiko?“ jau ūmesniu balsu, regis, pažadinusiu Mariją, išplėšusiu ją iš sapno, kuriame jam aiškiai nebuvo vietos. Ji pravėrė burną, veido slėpiniai išblėso, atrodė, tuoj riktelės, pravirks ar jam įkąs. Tačiau susivaldė, taip niršiai ir drauge maldaujamai įsmeigusi į jį akis, kad Gerė atstūmė kėdę ir atsistojo. Žengtelėjo prie jos ir uždėjo jai ant pečių rankas, nutaisęs globėjišką išraišką, visiškai naują jų tarpusavio santykiuose.

– Kas nors tave nuskriaudė? – paklausė tyliai. – Ar įžeidė?

O ji neatsakydama porą kartų papurtė galvą, paskui ištrūko ir puolė prie laiptų. Jis liko virtuvėje – nusvirusiom rankom, sutrikęs... Ir tik tada, kai užlipo į viršų, ji jam riktelėjo: „Viskas gerai! Ką tik man kažkaip apsvaigo galva: ta kaitra...“

Ir Gerė bemat nusiramino; jis taip norėjo nusiraminti, taip įnirtingai, atkakliai to geidė devynias ilgas savaites po to, kai atrado lobį terikono papėdėje.

Beje, po penkių minučių Marija vėl nusileido žvali, kruopščiai susišukavusi, rausva, ir jis pirmą kartą pastebėjo, kad ji šiek tiek pasidažiusi – tačiau taip ji dažėsi jau dešimt dienų. Kiek anksčiau ji akimirką buvo jį išgąsdinusi, ir jis sau to nedovanojo; dabar ši moteris – jo sąjungininkė, jo draugė, jo meilužė, taip pat jo bendrininkė. Jie gyvena drauge jau nebe atsitiktinai, ne iš kažkokio dirgulio ar būtinybės, dabar jie gyvena drauge, nes jiems tai malonu: tas malonumas pamažu virto tuo, ką Gerė vertino labiau už viską pasaulyje: kitaip tariant, įpročiu. Ir Marija iš tiesų stebėjo, kaip jis valgo, pjausto mėsą, geria su kažkokiu akivaizdžiu pasitenkinimu, tarsi, išauginusi jį nuo pat lopšio, dabar mėgautųsi gražiu jo elgesiu prie stalo. „Jos žvilgsnis tikrai motiniškas“, – mąstė jis vis dėlto truputį suirzęs, nes negalėjo taip lengvai atsikratyti tam tikrų svaigių nakties prisiminimų.

Beje, valgant desertą jos prašymu pirmąsyk prabilo apie savo vaikystę. Iki šiol ji, atrodo, žiūrėjo į Gerė gyvenimą kaip į kažkokią varganos būties seką, atrodo, jau žinojo, ir jai jau buvo pabodę tai, kas sudarė trumpą ir ramų Gerė gyvenimą: sudirgę ar prislėgti tėvai, pinigų stygius, pradinis mokslas, aštuonių klasių baigimo pažymėjimas, apviltos

ambicijos, minėtų tėvų mirtis, karinė tarnyba, kekšės, pirmoji meilė, buhalterinės apskaitos mokykla, stažuotė Samsono gamykloje ir t. t. Ir Gerė mielai ir nedelsdamas pripažino, kad jo gyvenimas – tik blankus ir pakrikas srautas, maišalienė, stokojanti bet kokio žavesio, ypač palyginti su tuo meilės ir nuotykių sūkuriu – jos praeitimi. Tiesą sakant, nors žmogžudystę įkūnijo jis, buvo visiškai įsitikinęs, kad nuotykį įkūnija jinai.

O štai šiandien Marija susimąsčiusi klausinėja: „O koks tu buvai, kai buvai dar vaikas?.. Noriu pasakyti, kokių penkiolikos metų? Iš tų mamytės sūnelių ar velnių priėdęs? Papasakok!“ Ir atlėgus pirmajai nuostabai Gerė susigriebė su pasigardžiavimu bedėstąs apie pirmuosius lėkštus savo lėkšto gyvenimo žingsnius, ir pastebėjo, kad ji godžiai klausosi.

Pastebėjo ir tai, kad sieninio laikrodžio rodyklės visu greičiu skrieja ratu, o vidurnaktį išmušė kaip tik tą akimirką, kai jis baigė išauginti Pūkutį – Pūkutį, mažą triušiuką, našlaitėlį, kurį ištisas savaites maitino per čiulptuką ir pergalingai išpuoselėjo iki brandaus amžiaus. Pūkutis buvo pirmoji trylikamečio Gerė pergalė prieš atšiaurią aplinką, abejingus tėvus ir kandžius ar žiaurius bendraklasius... To Pūkučio kailelis buvęs rusvai gelsvas ir švelnus kaip Volto Disnėjaus triušiukų... Pasakojant apie stulbinamą, stebuklingą Pūkučio išgelbėjimą, Gerė akys švytėjo, ir jis krūptelėjo, kai per daug įsismaginęs nubraukė stalo rykus, kurių ji dar nebuvo nurinkusi, – taip užsiklausė jo pasakojimo! Pasilenkęs jų pakelti, Gerė pirštu kliudė peilio ašmenis, ir šitas ūmus skausmas pažadino, grąžino jį į tikrovę, tai yra į melą. Iš po stalo jis kilstelėjo į ją pralinksmėjusį ir sykiu nustebusį veidą...

– Juokinga, – tarė rūpestingai dėdamas šakutę ir peilį ant stalo, – žodžiu, žmonės – keistas mišinys, ar ne?! Kai pagalvoji, kad aš nė nemirktelėjęs sudorojau tą maklerį: „čekšt-čekšt-čekšt“, – išbėrė jis guviai, – o būdamas trylikos verkšlenau dėl triušio... Juokinga, ar ne?

– Taip, – atsakė ji, neišsiduodama pastebėjusi tą persimainiusį toną ir tą įžūlumą, žiaurų po viso to jausmų antplūdžio. – Taip, – pritarė ji, – juokinga.

Jos akys buvo nudelbtos, ir jis žiūrėjo į ją truputį susigėdęs, jog leido sau prisiminti Pūkutį, ir patenkintas, kad laiku paminėjo maklerį, dvejodamas, ar jam tęsti, ar jai dar įdomu; niekuomet nebuvo sulaukęs iš jos tokio ilgai trunkančio, tokio įtempto dėmesio. Dabar jos eilė užduoti toną. Marija tikriausiai tai pajuto, nes skubiai kilstelėjo akių vokus ir metė jam besišypsantį, meilų žvilgsnį, paskui vėl juos nuleido. Pasiėmė iš Gerė pakelio cigaretę ir bent kartą labai moteriškai, vangiai palaukė, kol jis padavė jai žiebtuvėlį, užuot dirglia ranka naršiusi aplink save degtukų.

– O vyriausiojo buhalterio postas? – paklausė staiga.

Gerė krūptelėjo, paskui atsisėdo ant kėdės. Marija neatlyžo:

– Ką tu pasakei tiems Samsono tipams?.. Tai yra direktoriui?.. Ką pasakei, kai atsisakei?

– Pasakiau, kad, jaučiu, nesugebėsiu, – prisipažino Gerė, akimirksniu apsipildamas raudoniu nuo to prisiminimo. Todėl, kad tai buvo didžiausia gėda, kokią jis gyvenime buvo patyręs, kur kas didesnė negu ta, kai tave užgaulioja mopedų pardavėjas ar kai tau aplamdo šonus provincijos gangsteriai: gėda, kai pats prisipažįsti, kad nesugebi dirbti savo darbo. Tačiau jam ir į galvą neatėjo papasakoti apie tai Marijai; kadangi

jai gėda – kaip tik sugebėti tą darbą dirbti. Tad tuo jis ir apsiribojo.

– Suprantu... – pasakė ji (*nieko ji nesupranta, pagalvojo Gerė*). – Suprantu... Tai jiems turėjo nepatikti!.. Taip drebinai kinkas, kad nueisiu ir viską jiems išklosiu? Tikrai manei, kad nueisiu ir išpliurpsiu jiems apie tavo žmogžudystę? Bijojai, kad tave pakars? Ar nukirs galvą?

– Na... – gūžtelėdamas pečiais skėstelėjo jis rankomis ir atrodė kvailas ir bailus, – na, pabandyk atsidurti mano kailyje... Nesakau, kad būtum taip padariusi, bet buvai tokia įsiutusi!

Ji vėl metė į jį tą pernelyg greitą žvilgsnį, nuspaudė vos pradėtą cigaretę. Ir giliai, lyg prislėgta, atsiduso. Gerė galvoje šmėstelėjo mintis, jog galbūt ją graužia sąžinė, kad jį taip išgąsdino, ir čia pat toji mintis pasirodė jam tokia paika, kad jis nusijuokė.

– Ko juokiesi? – paklausė ji, regis, nelaukdama atsakymo.

Ir atsistojo, priėjo prie atviro lango, staigiu judesiu stumtelėjo langines. Naktis lauke buvo tamsi – vėsi, bet tamsi, – ir Marija, atrodo, su palengvėjimu traukė į save orą. O juk dūmų virtuvėje buvo ne tiek jau daug... „Matyt, ji vėl nuobodžiauja, – pagalvojo jis. – Kai esi išgyvenęs tokią praeitį kaip ji, toji triušio ir vaikystės istorija – kaip žolelių antpilas po džino...“

– Jei nebūtum radęs tų brangenybių, – vėl prabilo ji, nusisukusi į tamsą lauke, – tai galų gale būtum tapęs vyriausiuoju buhalteriu? Ir vedęs Nikolę, tiesa?

– Juokauji... – pradėjo jis.

Bet ji nepiktai jį pertarė:

– Ir būtum gyvenęs čia arba Karvene, su vaikais, auto-

mobiliu ir savo nameliu... Iš esmės, tu nebūtum buvęs nelaimingas...

– Kodėl? Kodėl taip sakai?

Jam atrodė, kad ji vėl nutolo, tapo svetima ir žiauri. Kaip ji gali bent pagalvoti, kad jis dabar galėtų laimingai gyventi Karvene su Nikole? Dabar, kai jam vienu ypu buvo atskleista nuotykio skonis ir jausmai!.. Dabar, kai jis tiesiog su kažkuo „pagyveno" – šiuo atveju su ja! Ir net jei nebūtų jos susitikęs, kaip ji gali galvoti, kad štai toks gyvenimas – su Nikole, Samsonu ir galų gale pensija – būtų galėjęs patenkinti tokį žmogų kaip jis? Juk dabar ji pažįsta jį! Žino, koks jis reiklus draugijai! Kad su bet kuo nevedžioja kalbų, kad reikia jį prisijaukinti, jam patikti, jį nustebinti... žodžiu, padaryti visa tai, ką padarė ji, kad jis jaustųsi gyvas ir laimingas! Todėl pasipiktinusiu balsu atsakė: „Ne, tu puikiai žinai, kad ne! Visa tai jau baigta", pats nelabai nutuokdamas, ką reiškia tas „visa tai". Turbūt nežinojo to nė ji (arba jie kalbėjo apie skirtingus dalykus), kai paskui jį pakartojo, veikiau liūdnai negu pasipiktinusi: „Na taip, visa tai baigta...", paskui uždarė – pirmiausia langines, paskui langą į tamsą. „Ir į pokalbį", – suglumęs pagalvojo Gerė, girdėdamas, kaip jam už nugaros barkšteli lango velkė.

– Įgrisau tau su savo istorijomis! – tarstelėjo neatsisukdamas. – Mano triušio istorijos negniaužia kvapo, a?

Iš pradžių jam pasirodė, kad ji jam neatsakys, ir jis jau su tuo susitaikė, bet ji priėjusi pasirėmė kėdės atkaltės. Ir Gerė apstulbęs pajuto, kaip Marijos ranka leidžiasi jam nuo viršugalvio iki peties, lengvai stabteli tiės pakaušiu judesiu, visiškai panašiu į glamonę, neįsivaizduojamu Marijai, netikėtu Gerė. Jis pajuto, kaip stingsta, paskui ima vėl pašėlu-

siai plakti jo širdis, o pažįstamas, kiek išvargęs ir melancholiškas balsas sako: „Ne, tu man neįgrisai... Kartais tu mane netgi prajuokini...“ – švelniai pridūrė.

Priblokštas to švelnumo, jis ne iš karto atsitokėjo. Ir koridoriumi, priplėkusiais laiptais į Marijos kambarį jį lydėjo tūkstančiai smuikų.

Marselio gyventojai skaito dienraščius, tačiau vis dėlto Žilberui Romė (civilinė būklė – nusikaltėlis) prireikė keturiasdešimt aštuonių valandų, kad atkaktų į Karveną. Atsidangino jis čia iš pagrindų atkutęs, labai patenkintas ir kupinas slapto džiugesio. Gerė nepažinojo, bet nekentė jo, netgi jam pavyduliavo – paskutinis nelaimingos jo aistros Marijai, trunkančios jau daugiau kaip dvidešimt trejus metus, atbalsis. Jis džiūgavo. Džiūgavo dėl to, kad jo dalis bus didesnė, ir dėl to, kad Marija pametė galvą dėl buhalteriūkščio. Todėl, kad jis pažinojo Mariją galbūt net geriau, negu ji pati. Atspėjo, kad nauda – ne vienintelis ryšys, saistantis ją su tuo vaikinu.

Buvo truputį nusivylęs, kad Marija žino, o dar labiau – kad taip ramiai į tai pažiūrėjo. Tačiau kadaise ji nemėgdavo, kad ją kas nors mulkintų, nors ir kas tai būtų. Nugurkęs tradicinį aperityvą, Žilberas paėmė priešais sėdinčios Marijos ranką; jau žiojosi išdėstyti jai savo planus, bet ji ištraukė ranką išsigandusi ir sutrikusi, nors jai tai nebuvo būdinga. Žilbero ketinimai buvo tyri, ak, dar ir kokie tyri... ir jis pagalvojo, kad Gerė, nors ir stinga drąsos, matyt, nestokoja temperamento, jei įstengė vėl grąžinti juslingumą ir jį lydintį drovumą moteriai, taip pavargusiai nuo meilės, kaip buvo pavargusi Marija.

– Ar matei tai, ką mačiau aš?

Bet Marija iš karto jį sustabdė:

– Mačiau, Žilberai, mačiau. Dėl to ir atvažiavai?

Žilberas nejučiomis nuraudo. Jam pasirodė, kad elgiasi nekukliai. Dėdamasis cinišku, jis papurtė galvą:

– Ne, mano gražuole, dėl šlamančiųjų istorijos. Juk neketini su juo dalytis, ar ne? Mes buvome trise – dabar mes dviese, taip visais atžvilgiais maloniau...

Ir – šį kartą valdingai – jis vėl paėmė Marijos ranką ir pabučiavo. Žilberas visada buvo gaujos dabita ir labiau už kitus kratėsi sunkaus gyvenimo jungo.

– Štai kaip, – vis taip pat ramiai atsiliepė Marija. – Ką siūlai dėl dalybų? Nelabai supratau.

– Na jau, – pareiškė Žilberas ūmiai pamokomu tonu, – juk neatiduosi šimto gabalų tam vaikinui, kuris jų net nenusipelnė?

– Jis juos rado, – atkirto Marija.

– Taip, bet ne jis už tai lips ant ešafoto... (*Žilberas irzo, tarytum ji būtų suabejojusi nepaneigiamomis dorovės normomis.*) Jei būtų pakišęs savo kailį, mes jam duotume pinigų, bent jau trečdalį, bet čia – nieko! Jis tik apsimelavo, kad tave apstulbintų... Juk nebruksime jam visų tų pinigų už statisto vaidmenį?

Marija truktelėjo pečiais, bet, atrodo, nusileido ir buvo pasirengusi daryti taip, kaip jis sako.

– Juk „prieš tai", kai manėme, kad... – niekinamai pratarė ji, – būtume atidavę jam jo dalį, tiesa? Nusikaltėlių pasaulio taisyklės! Ar nemanai, kad ketinai juos atiduoti greičiau iš baimės negu iš sąžiningumo? Žmogus, kuris žudo, labai pavojingas, tiesa? Užtat žmogus, kuris vagia, netgi nevagia: randa, – į jį galima nusispjauti, juk taip?

– Tikrai taip, – tarė Žilberas, Marija pradėjo jam rodytis keista. – Žodžiu, krauniesi lagaminą, ar ne? Grįžti šįvakar su manimi į Paryžių, ar kol kas dar lieki čia?

– Kuriems galams? – atšiauriai atrėmė Marija. – Ką čia, tavo galva, turėčiau veikti? Matei šituos rūmus, šitą parką... šitą aplinką?.. (*Savo frazes ji pabrėžė rankų mostais.*) Ar įsivaizduoji mane pasiliekant čia savo malonumui, čia senstant, vieną su galbūt kokiu bambekliu klientu... ir su šituo šuniu? – tęsė mostelėdama į Pašą. – Ir su šituo šuniu, kuris karš ir pakratys kojas anksčiau už mane! Juokauji, Žilberai? Aš važiuoju, dumiu, sprunku.

– Kodėl turėtum sprukti? – klastingai paklausė Žilberas. – Byla baigta...

Ji atsuko jam nugarą ir priėjo prie veidrodėlio, stovinčio ant židinio. Dabar ji šukavosi, pudravosi ir dažėsi lūpas. Tai buvo kažkas nauja, tai kėlė nerimą...

– Jei tau tai suteiks malonumą, galime palikti tavo keistuoliui nedidelių arbatpinigių, – pasakė jis. – Jeigu nori, skirsiu jam netgi visą procentą. Bet likusius, a, mažyte, – patikėk, mes jais pasinaudosime ir smagiai pagyvensime. Man asmeniškai labiau prie širdies Rivjera negu anglių kasyklos, o tau?

Ji neatsakė, patraukė pečiais ir išėjo iš kambario krautis lagamino. Likęs vienas virtuvėje, kuri buvo kartu ir valgomasis, Žilberas smalsiai dairėsi aplinkui. Vis ta pati sena Marijos jaukalynė, tas pats aplaidumas, bet ir, pagalvojo jis netikėtai, tas pats „žavesys“. Kėdės pintomis sėdynėmis, balta staltiesė, nerta vašeliu, ketaus prikaistuviai; šiaip ar taip, nei plastiko, nei kavos virimo aparato arba itin modernaus skrudintuvo. „Ką ji veiks su savo pinigais? – akimirką

toptelėjo jam mintis. – Puoštis nemėgsta, kelionių nemėgsta... Su jos išdidumu sunkiai įsivaizduoju ją įsitaisant kokį katinėlį...“ Bet Marija jau leidosi žemyn su vieninteliu lagaminu rankoje. Žilberas nustebęs pažvelgė į ją:

– Tai viskas, ką vežiesi? O gal nori, kad sugrįžtume?

– Tai viskas, ką turiu, – atsakė ji. – Dar užsuksime į Lilio banką, kur turiu keletą frankų, ir lauksime kitų. Ir aš iš tikrųjų paliksiu arbatpinigių Gerė. Jis buvo tikrai šaunus, – pridūrė ji, atrodo, pralinksmėjusi, – tikrai šaunus ir kartais tikrai drąsus...

– Nesvarbu, – atsiliepė Žilberas, – jis tikras bukagalvis, norėjo suvaidinti gangsterį! Koks menkystė!..

– Prisėsk, – tarė Marija, plačiu mostu rodydama jam pintą kėdę. – Laiko turime, jis iš savo buhalterijos išeina tik šeštą. O aš noriu su juo atsisveikinti.

Žilberas išpūtė akis.

– Išprotėjai?.. Nebent tai sadizmas?.. Nori priglausti jį prie širdies ir sykiu nugvelbti jo brangenybes?

– Ne, – atsakė ji, – bet galų gale taip bus mandagiau. Tu nežinai, bet jis atsisakė vyriausiojo buhalterio vietos dėl manęs... dėl brangenybių, – patikslino. – Vis dėlto galima su juo atsisveikinti...

Žilberas vėl klusniai įsitaisė ant kėdės, prisidegė cigaretę ir išsiblaškęs paklausė:

– Koks jis, tas tipas? Iš tų dirgliųjų ar iš ištižėlių?

– O ką? – atitarė Marija. – Tu jo bijai? Juk jis nenužudė...

– Man smalsu, – bambtelėjo Žilberas, įsiutęs, kad jį apkaltino bailumu. – Ką jis man gali padaryti? Žiūrėk...

Jis išsitraukė iš kišenės vieną tų garsių spyruoklinių peilių, vienintelį žaisliuką, kurį buvo pasilikęs iš gražiųjų laikų.

O šuo – galbūt jį išgąsdino peilis, o gal jis išgirdo ką kita – pakėlė galvą ir sužiuro į langą.

– Tas šuo kažko išsigando? – paklausė Žilberas, nejučiomis keldamasis.

Ir Marija turėjo nuraminti jį, kad jis vėl atsisėstų. „Vargšelis Žilberas nebe toks smarkus kaip tada, kai jam buvo dvidešimt penkeri, – mąstė ji. – Nebemėgsta peštynių. Tik jau ne jis būtų narsiai leidęsis, kad jam aplamdytų kaulus kažkokie naktinio baro tvarkdariai...“ Nuo vakar dienos prieš jos akis vis šmėkščiojo visos aplinkybės, visi epizodai, kai Gerė vaidino smarkuolį, kad ją priblokštų. Visas jo komedijas ji matė naujoje šviesoje, ir nors iš kailio nėrėsi, kad supyktų, bet – deja! – įstengė tik pralinksmėti, o tai reiškė – bemaž sugrusti. Tas mažylis Gerė anaiptol nebuvo ištižėlis... mąstė ji, prisimindama naktinį restoraną. Ir matė jį, pergalingai grįžtantį iš gamyklos, ir kaip greit jis nusileido jos šantažui, kuris vis dėlto neturėjo jam rūpėti. Tai kodėl jis atsisakė to posto?.. Niekas jam nekliudė pasakyti jai: „Velniop!“ ir leisti skiesti žandarams savo nesąmones. Kodėl jis laistė gėles, kai jos čia nebuvo? Kodėl miegojo prie jos durų? Ir kodėl kiekvieną naktį būtinai norėjo įrodyti, kad jis – vyras ir kad ji jam patinkanti? Kokį jis galų gale žaidė žaidimą jau nekalbant apie tai, kad jis – ne žudikas?

Šiaip ar taip, tas žaidimas taip pat baigtas. Ar jis nužudė, ar nenužudė, ar myli ją, ar nemyli – iš to Marijai jokios naudos. Jam dar nėra trisdešimties, jai kur kas daugiau, ir ji stengėsi atrodyti dar vyresnė. Tiesą sakant, ji visada žinojo, kad į Senegalą nevažiuos... Visada galvojo, kad neištvertų matydama, kaip Gerė vieną gražią dieną palieka ją dėl kokios nors jaunos ir gražios moters, o ji pati būtų žiauriai pa-

smerkta vienatvei. Kelios įsivaizduojamos klišės, kurias jie buvo susikūrę drauge, – klišė, kurioje bananų giraitės fone atjaunėjusi Marija, pasirėmusi Gerė rankos, lipa į pirogą, arba ta, kur juodu – jis ir ji – bare su kondicionuotu oru švenčia tolygiai našius verslo reikalus, arba dar ta, kurioje ji rodo susižavėjusiam Gerė dar niekada neregėtą orchidėją, – visoms toms klišėms buvo lemta keliauti tiesiai į šiukšliadėžę pas kitas klišes, taip pat iš jos asmeninio gyvenimo; jų spalvą ji, ačiū Dievui, dabar jau ir pamiršo...

– Vis dėlto tu neįklimpai?

Žilbero balsas pažadino ją iš melancholijos.

– Aš?.. – nusijuokė ji. – Aš – įsimylėjusi jauniklį, be to, dar ir pramaniūgą?.. Vargšeli Žilberai!.. Manai, mano amžius dar leidžia ką nors mylėti? Amžius arba noras...

– Tai kad nėra jokio amžiaus... – pradėjo anas (riesdamas stuomenį ir smiliumi ieškodamas išsišėrusių ūsų), bet čia šuo leidosi įnirtingai skalyti, pašoko ir puolė prie durų.

O drauge aidėjo sirena, užpildydama erdvę aplink juos, ir Marija pasakė Žilberui: „Nelaimė kasykloje. Nebijok, niekas neketina mūsų bombarduoti." Ir Žilberas dar kartą buvo beįsižeidžiąs, kad ji prikišo jam bailumą; tačiau durys jau vėrėsi ir žėrinčiomis iš susijaudinimo akimis pasirodė Gerė.

„Neblogai... – netikėtai šmėstelėjo Marijai mintis. – Visiškai negėdingai." Ir tą patį pritarimą ji išvydo Žilbero žvilgsnyje, atmieštame lengvos baimės. Ir tuoj pat panoro, kad Gerė išvelėtų jos senam bendrui šonus; nejučiomis panoro, kad jis perimtų reikalo vadžias į savo rankas, prisikastų iki vogtų daiktų supirkėjo, kad išsisuktų, pasirodytų gudresnis, laimėtų!.. Ta beprasmiška viltis truko trejetą sekundžių, lygiai tiek, kiek prireikė Gerė, kad rūpestingai

pasikabintų ant vagio švarką ir nenatūraliu tonu tarstelėtų: „Laba diena, pone.“

– Atsiprašau, kad taip įsiveržiu, – pradėjo jis, – bet įvyko nelaimingas atsitikimas. Mes laisvi iki sekmadienio, bet aš negalėjau tavęs įspėti... – pridūrė jis Marijai. – Žodžiu, jūsų įspėti.

Ir išgirdęs tą „jūsų“, nurimęs Žilberas nusikvatojo.

– Mes čia nesakome „tu“? – paklausė. – Ką gi! Taigi, aš – Žilberas, o jūs... Garo? Gerenas?.. Taip?

– Gerė, – automatiškai tarstelėjo apgailėtinas Marijos riteris.

Ir iš tiesų, užuot apsidžiaugęs, Gerė apkvaišo. Tas žmogus turėjo su savimi atgabenti pinigus, jis nešė žinią apie turtą, bet Gerė neįsivaizdavo, kad jis bus toks pašaipus ir toks priešiškas. Galų gale jie jam palieka trečdalį... Jis turėtų būti draugiškesnis.

– Atvažiavote traukiniu? – pradėjo jis. – Ilgas kelias, ar ne?..

– Jis atvažiavo automobiliu, ir nesuk dėl jo galvos.

Marija kalbėjo niekinamu balsu. Ji nė nežvilgtelėjo į jį nuo tada, kai jis įėjo, ir jei vakar jis nebūtų jautęs ant galvos ir peties jos rankos, būtų galėjęs pagalvoti, kad ji jo nekenčia – arba niekina – kaip anksčiau... Žilberas susidomėjęs dirsčiojo tai į Gerė, tai į Mariją. Kažkas čia ne taip, kaip jis manė... Galbūt tai tono klausimas... Jis nusprendė paspartinti įvykius.

– Ką jauti, kai penkiolika kartų pagrečiui suvarai žmogui durklą? – pasiteiravo.

– Septyniolika, – automatiškai patikslino Gerė.

– Oi, atsiprašau! Septyniolika. Jums patiko? Smagu?.. Ne per daug sunku nugalabyti tokį druckį kaip anas?

Gerė raudo, glumo.

Įsikišo Marija.

– Liaukis, Žilberai, neverta. Tu skaitei laikraštį? – paklausė brukdama lemtingąjį lapą Gerė, ir jis, kilstelėjęs antakius, jį paėmė ir taip pat prisėdo prie stalo priešais Žilberą.

Kaip tik tą akimirką jis ir pastebėjo lagaminą prie židinio ir pakėlė galvą į Mariją, ši valdingu smakro kryptelėjimu įsakė jam skaityti. Gerė perskaitė straipsnį netardamas nė žodžio ir padėjo laikraštį ant stalo. Nudelbęs akis, jautė, kaip sunkiai jį slegia du į jį įremti žvilgsniai. Tyla truko apie keturiasdešimt sekundžių; pirmasis neištvėrė Žilberas.

– Na, Džekai Skerdike?.. Ką dabar pasakysi?

Gerė, atrodo, jo nei matė, nei girdėjo. Lėtai pakėlė į Mariją akis ir skausmingai išspaudė:

– Atsiprašau, a... atsiprašau...

– Atsiprašai dėl ko? – atsiliepė ji. – Kad nenudobei to tipo?

– Ne, – tarstelėjo Gerė vis dar vos girdimu balsu. – Atsiprašau, kad sakiau tau, jog jį nužudžiau.

– Tu man nieko nesakei, – pataisė jį Marija. – Aš pati taip pagalvojau, aš pati to norėjau. Būčiau turėjusi iš tavo veido ir išvaizdos suprasti, kad tu nebūtum galėjęs. Tai bus man pamoka...

– Nelabai ant manęs pyksti?..

Gerė, regis, vėl atgijo.

– Kiek kartų norėjau tau pasakyti... tu neįsivaizduoji... – tarė. – Man beveik palengvėjo... juokinga, – pridūrė jis droviai šypsodamasis.

– Palengvėti tai tau tikrai palengvės...

Čia įsikišo Žilberas:

– Drauguži, tau, kaip atlikusiam darbą, mes skyrėme viso to reikalo dalį, bet dabar... pats supranti, kad apie tai negali būti nė kalbos. Jei Marija nori tau ką nors palikti, aš jai pasakiau – arbatpinigius aš dalijuosi. Bet ne riebius... gabalą ar du, štai taip... Juk kur nors turi meilužę... Bent jau kokį giminaitį ar draugą, – susigriebė, iš žvilgsnio, kurį jam sviedė Gerė, supratęs, kad visai netikėtai prašovė.

– Nieko baisaus... – murmtelėjo tas, – nieko baisaus... Man vis tiek. Man nereikia arbatpinigių: arbatos aš negeriu... – gailiai nusijuokė jis.

– Gerai, ką gi (*Žilberas dėbčiojo dešinėn, kairėn, jam atrodė, kad tai niekada nesibaigs, kad reikia veikti*). Na, judam, Marija? Eini?.. Mašina už šimto metrų, turėjau palikti, taip slidu. Suknistas kraštas, kai lyja...

– Palikau tau kambaryje voką, – nežiūrėdama į Gerė pasakė Marija. – Už juos galėsi nusipirkti keletą mopedų... didelių.

Ir ji pasuko prie ką tik Žilbero pravertų durų.

– Na jau ne! – ūmiai pašokdamas pareiškė Gerė dusliu balsu, kuris prikaustė Žilberą vietoje. – Na jau ne, taip nieko nebus... Kur tu eini?

– Klausyk, pramaniūge... (*Žilberas atsisuko, pagaliau pasijutęs savo vietoje, nes tas stuobrys nervinosi.*) Klausyk, juk nekaišiosi mums lazdos į ratus... Ji tau šį tą paliko!.. tau pasisekė. Bet dabar ji sprunka, ji, Marija, iškeliauja į saulę.

– Na jau ne... – pakartojo Gerė, purtydamas galvą. – Na jau ne, taip nieko nebus...

– Juk vis dėlto nemanai, kad ji pasiliks šitame nykiame užkampyje ir keps tau pyragėlius, a?.. Tu kliedi! Ji, Marija,

dabar gyvens gražiai. Be to, tarp mūsų kalbant, tu, drauguži, jai truputį įkyrėjai. Žinai, liurbiai – ne Marijos stilius...

– Bet tai visiškai ne tai... – pradėjo Gerė. – Visiškai ne tai...

Žilberas tarėsi supratęs, ir jo tonas suskambo šiurkščiai.

– Jei dėl šlamančiųjų, gali likti musę kandęs, drauguži. Mudu su Marija – *fifty-fifty*. Dabar nešdinkis, mes skubame. Aš nemėgstu riogsoti viename kambaryje su avigalviais. Nešdinkis... Po velnių!.. – pridūrė pakėlęs balsą, nes Gerė stojo skersai durų, išskėtęs rankas, tartum girtas.

– Pasitrauk, Gerė, – savo ruožtu paliepė Marija. – Pasitrauk, viskas baigta...

– Jis nori savo šlamančiųjų, – pasakė Žilberas. – O ką tu manai! Tik pažiūrėk į šitą stuobrį: jis nori savo šlamančiųjų, ir gana... Bet negaus, – tęsė, traukdamas iš kišenės savo garsųjį peilį. – Nagi... – kalbėjo, vingriai mostaguodamas ašmenimis Gerė apie veidą. – Nagi, pasitrauk.

– Jeigu norit, važiuokite sau, ir su pinigais, man nusišvilpt, – dusliu balsu pratarė Gerė. – Bet ne Marija. Marija lieka su manimi. Beje, ji man taip sakė. Mes turim važiuoti į Senegalą... aš netgi žinau laivų tvarkaraščius... Jau tris mėnesius apie tai šnekame, a, Marija?.. Tad nešdinkitės!

– Nori, kad išvažiuočiau su pinigais palikęs tau Mariją?

Žilberas nutaisė pasipiktinusį toną, nors ta mintis iš esmės pasirodė jam tiesiog geniali. Jei Marija sutiktų, būtų puikiai sužaista... Bet ji suraukė antakius ir trūksmingai gaudė orą – ženklas, kad dirgsta, kad reikia paspartinti įvykių eigą:

– Ar nepasitrauksi? Paskutinį kartą įspėju... Aš išvykstu, ir Marija taip pat. Supratai, tu, stuobry?

Marija taip pat žingtelėjo durų link. Ir galbūt Gerė iš sutrikimo būtų ją praleidęs, jei Žilberui nebūtų toptelėjusi galantiška ir nelemta mintis pabandyti atidaryti jai duris, tai yra kliudyti Gerė ir stumtelėti jį prie sienos. Staigiu judesiu Gerė puolė prie jo, čiupo jį už apykaklės ir įsiutęs ėmė purtyti.

– Tu neišsiveši Marijos! – kartojo, o Žilberas tabalavo kojomis jo gniaužtuose. – Marija liks su manimi, su pinigais ar be, mums nusišvilpt! Ji su mumis: su šuniu ir su manimi... Nes mes su šuniu taip norime. Suprantate?.. Aš myliu ją, Mariją, – išdrožė įsiutęs, – ir kas man darbo tas Senegalas ar Betiūnas... Man reikia Marijos, Marijos ir šuns, ir viskas.

– Tuoj pat paleisk...

Žilberas duso. Balo kaip tas tipas iš naktinio restorano. Ir kaip tame restorane, Gerė jo nematė.

– Paleisk jį! – netikėtai įsikišo Marija. – Gerė, paleisk jį!

– Ir Marija taip pat mus myli... – tęsė jis, daužydamas Žilbero galvą į sieną. – Ji taip pat nebegali be mūsų gyventi... Supranti?..

Bet Žilberas to visai nesuprato; jis suprato, kad jei šitas didelis mulkis jo nepaleis, jis tuoj išleis kvapą; apčiuopomis nusitvėrė peilio ir lėtu, bet mikliu judesiu suvarė jį į pilvą Gerė, kuris, atrodo, ne iš karto tai pamatė.

– Nagi, paleisk tu jį, Dieve brangus! – sušuko nieko nepastebėjusi Marija.

Ir kai Gerė, atšlijęs nuo jo, žengtelėjo link jos trejetą žingsnių, jinai manė, kad jis tiesiog jos paklausė. Tada pamatė ant Gerė kelnių dėmę; pamatė nustebusį jo veidą, pamatė, kaip jis sukniumba skersai durų. Prisiartinęs šuo suglumęs jį uostinėjo.

– Velniava!.. – tylutėliai pratarė Žilberas. – Ak, velniava! Jis mane išgąsdino!

– Kviesk greitąją, – tepasakė Marija.

Tačiau matė, iš kur srūva kraujas, ir jau suprato tiesą.

Greitoji atvažiavo labai greitai. Gerė nuomone, kone per greitai – jam dar neskaudėjo, o kliokte kliokiančio kraujo vaizdas jį veikiau stebino negu gąsdino. Marija jam po galva pakišo apsiaustą – ženklas, kad ji niekur neišvyksta, o tai ir buvo svarbiausia. Jam atlėgo. Žinoma, jis buvo išsigandęs, bet dabar ji viską žino, ji pasiliks su juo, ar su pinigais, ar be jų, jie gyvens be galo maloniai. Todėl buvo malonus su jaunu praktikantu gydytoju ir sanitarais, todėl kaip niekur nieko patvirtino, kad tai nelaimingas atsitikimas. „Blužnis“, – tarstelėjo praktikantas, truputį pablyškęs, ir dar greičiau subruzdo.

Greitojoje Gerė pusiau gulėjo; dar tebematė dangų, laukus, terikono viršūnę, o svarbiausia, pirmame plane – Marijos veidą, jos akis, įsmeigtas į jį su keista, bet švelnia išraiška.

– Tu būsi čia, kai aš sugrįšiu? – paklausė. – A?..

Jautė, kaip jam gniaužia kvapą, jautė, kad blykšta, jį krėtė šaltis. Kokia vis dėlto kvailystė tos peštynės... Jis visada žinojo, kad peštis kvaila.

– Taip, – atsakė ji, – aš būsiu čia.

Dabar jis buvo kaip reikiant paguldytas greitojoje. Praktikantas šalia matavo jam pulsą, dirsčiojo į Mariją, klausiamai pakėlusią antakius. Nieko nesuprasdamas, Gerė pamatė, kaip praktikantas, nudelbęs akis, purto galvą. Vargšui Žilberui, atrodo, išgaravo visas jo įkarštis. Jis tekinomis spruko prie savo automobilio. Vienas sanitaras ėmė užda-

rinėti mašinos dureles, ir dangus Gerė akyse traukėsi tarp tų dviejų baltai nudažytų cinko sąvarų. Jis kilstelėjo ranką, kad jį sustabdytų, ir sanitaras pakluso vien iš gerumo – juk jie taip skubėjo...

– Lauksi manęs... tikrai? – pratarė jis prikimusiu – pats nesuprasdamas, kodėl – balsu. – Lauksi manęs... prisieki, Marija?

Lengvoje greitosios prieblandoje Marija dar labiau palinko prie jo. Jis matė jos veidą labai stambiu planu, nerealų veidą, „veidą, visuomet tokį greitą niekinti, – galvojo, – ir tokį švelnų kartais, kai ji užsimiršta...“ Jam pradėjo mausti šoną.

– Lauksiu tavęs visą gyvenimą, vargšas kvaileli... – atsiliepė ji bespalviu balsu.

Ir sanitarui uždarius duris jis tematė baltą sieną, skiriančią jį nuo jos.

Greitoji nudūmė kaip strėlė, kaukdama visomis savo sirenomis, nors iš to nebuvo jokios naudos. Šuo kurį laiką bėgo įkandin, paskui už poros šimtų metrų sustojo, supratęs, kokios bergždžios jo pastangos. Pastovėjo kelio viduryje, atsukęs galvą į miesto pusę, paskui pasisuko į Mariją – sustingusi ji stovėjo toje pačioje vietoje, kur Gerė vieną dieną matė ją, laukiančią jo su juoda suknele. Ji nejudėjo.

Šuo padvejojo, vėl pažvelgė į kelią, vėl į ją ir staiga nubidzeno savais keliais.

Sagan, Françoise

Sa58 Nuolankusis : romanas / Françoise Sagan ; iš prancūzų kalbos vertė Jonė Ramunytė. – Vilnius : Tyto alba, 2008. – 132, [1] p.

ISBN 978-9986-16-636-8

Françoise Sagan (1935–2004) – viena žymiausių XX a. prancūzų rašytojų. Romanas apie moterį, jau perkopusią penktą dešimtį, nebelabai patrauklią ir nėmaž nevengiančią taip atrodyti; vis dėlto ji pašėlusiai apsuks galvą vyriškiui, kuris savo amžiumi tiktų jai į sūnus. Ji – pensiono savininkė, o jis – jos nuomininkas, jaunas, tylus ir nuolankus buhalteris Rožė Gerė. Intriga su kriminalo elementais, niūrus nusikaltimo žavesys ir keista, iš anksto pasmerktos meilės istorija nušviečia pilką buhalterio gyvenimą. Nusikaltimas, kurio nepadarė, nuolankų žmogelį paverčia geidžiamu vyriškiu – iki greitos, graudžios ir pasigailėtinos atomazgos.

UDK 840-3

FRANÇOISE SAGAN

Nuolankusis

Romanas

Iš prancūzų kalbos vertė *Jonė Ramunytė*
Viršelio dailininkė *Ilona Kukenytė*

Tiražas 3000 egz.
SL 1686. 2008 05 30. 4,71 apsk. l. l.
Išleido „Tyto alba", J. Jasinskio g. 10, LT-01112 Vilnius,
tel. 2497598, info@tytoalba.lt
Spausdino Standartų spaustuvė, S. Dariaus ir S. Girėno g. 39, LT-02189 Vilnius

Françoise Sagan (1935–2004) – viena žymiausių XX a. prancūzų rašytojų. Beveik visuose šios autorės romanuose galima aptikti jos pačios jausmų, nuojautų ir išgyvenimų atspindį, bet pasitaiko ir netikėtumų – įnoringų „šuolių į šalį“, kūrinių, nebūdingų autorei, tačiau būtent tuo žavių ir patrauklių. Romanas „Nuolankusis“ – kaip tik tokia proga susitikti su kitokia Sagan – be nerūpestingų Paryžiaus dykinėtojų ir lengvabūdiškų bohemiško gyvenimo dienų.

Romanas apie moterį, jau perkopusią penktą dešimtį, nebelabai patrauklią ir nėmaž nevengiančią taip atrodyti; vis dėlto ji pašėlusiai apsuks galvą vyriškiui, kuris savo amžiumi tiktų jai į sūnus. Ji – pensiono savininkė, o jis – jos nuomininkas, jaunas, tylus ir nuolankus buhalteris Rožė Gerė, kiekvieną vakarą minantis pilką kelią tarp terikonų nuo Samsono gamyklos iki savo pensiono. Ir kiekvieną vakarą iki namų slenksčio jį palydi staiga nežinia iš kur išdygęs šuo.

Tačiau vienas lemtingas vakaras iš pagrindų apvers visą varganą jaunojo tarnautojo būtį. Devynioms savaitėms... Jam teko tik devynios savaitės visaverčio gyvenimo, kai žmogus atitiesia pečius ir priverčia kitus jį gerbti. Teko ir meilė moteriai, džiaugsmas, kai mylimoji juo žavisi, ir kartėlis, kai tas susižavėjimas virsta panieka. Intriga su kriminalo elementais, niūrus nusikaltimo žavesys ir keista, iš anksto pasmerktos meilės istorija nušviečia pilką buhalterio gyvenimą. Nusikaltimas, kurio nepadarė, nuolankų žmogelį paverčia geidžiamu vyriškiu – iki greitos, graudžios ir pasigailėtinos atomazgos.

ISBN 978-9986-16-636-8

9 789986 166368

TYTO ALBA

www.tytoalba.lt